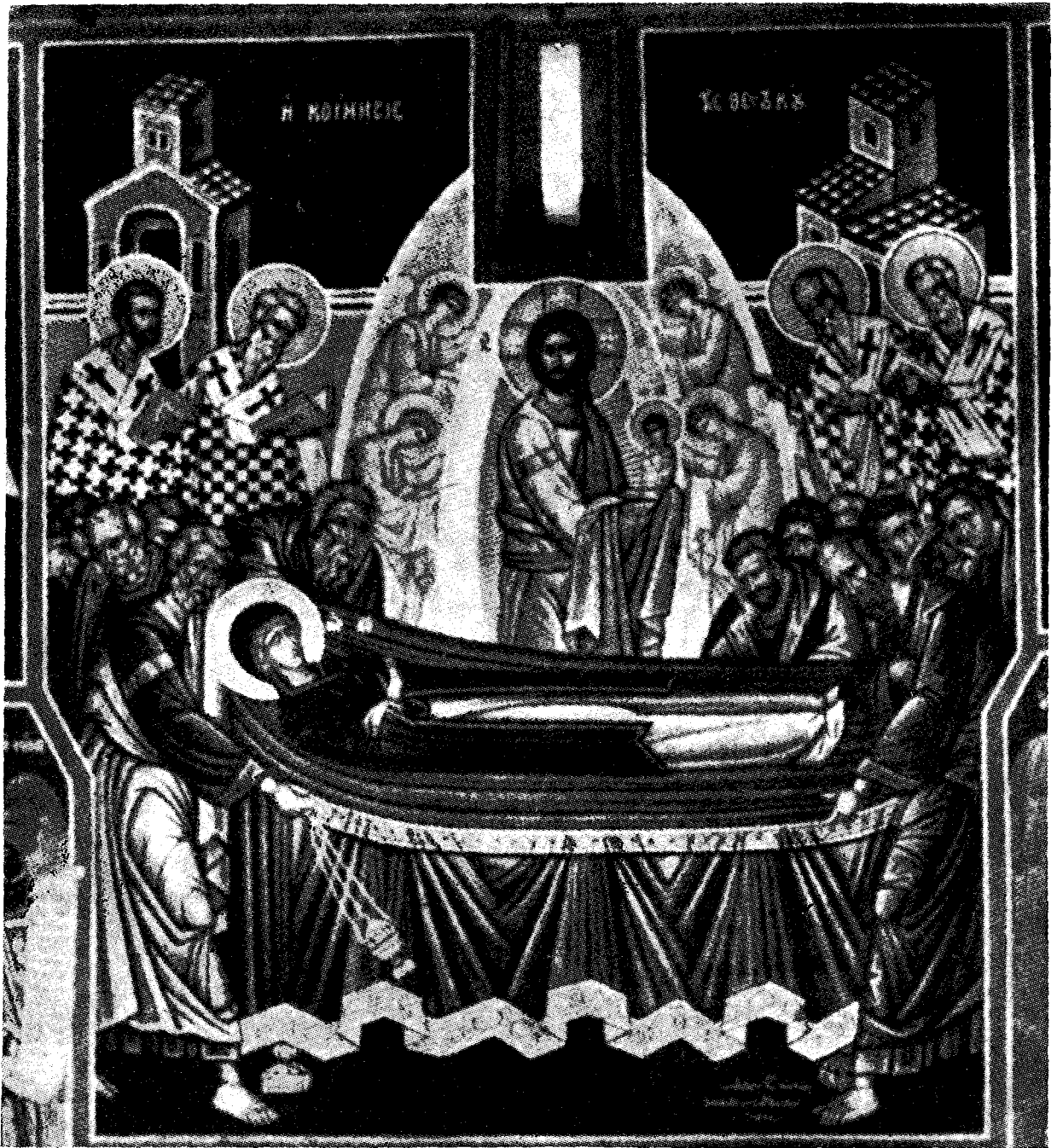

14

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1965 | ΑΡΙΘ. 15

Τοιχογραφία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου Πατησίων (παλαιᾶς μονῆς Ἁγίας Φιλοθέης),
ποιηθεῖσα διὰ χειρὸς Φ. Κόντογλου.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Ἡ εορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἀπὸ τὰς πνευματικωτέρας εορταστικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας. Καὶ ἀποτελεῖ ὑπόμνησιν τῆς πνευματικῆς τοῦ κόσμου δομῆς· κατοπτρισμὸν τῆς ἀρχεγόνου πραγματικότητος καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ· καὶ αὐτόφωρον ἀπόδειξιν τῆς «θείας εἰκόνας» τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τὸ βαθύτερόν της νόημα εἶναι, ὅτι ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ὅρους τῆς πίστεως καὶ εἰς τὰς κορυφὰς τῆς πνευματικῆς ζωῆς δύναται οὗτος νὰ μετασχηματισθῆ. Καὶ ὅπως ὁ Χριστὸς μετεμορφώθη ἐπὶ τοῦ Θαβώρ ἐνώπιον τῶν τριῶν μαθητῶν του Πέτρου, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, καὶ «ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς» (Ματθ. ΙΖ' 1-3), τοιοῦτοτρόπως δύναται νὰ υπερβάλλῃ τὰς φυσιοκρατικὰς καὶ ἀντικειμενικὰς φάσεις τῆς ζωῆς, καὶ νὰ βεβαιώσῃ τὸν θρίαμβον τῶν πνευματικῶν δυνάμεων ἐπὶ τῆς χαώδους ὕλης!

*

Καὶ τοῦτο συμβαίνει, ὅταν τὸ πνεῦμα λαμβάνῃ συνείδησιν ἑαυτοῦ. Καὶ ἀπολυτρώμενον ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐξαναγκαστικῆς ἀντικειμενικότητος διανοίγεται πρὸς ἀνωτέρους κόσμους. Ὅταν ὡς ἀποστολὴ τῆς ζωῆς τίθεται ἡ πραγματοποίησις τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ὡς θαυμαστὴ μεταμόρφωσις τοῦ κόσμου εἰς τὸ τέλος τῶν καιρῶν. Εἶναι ἐφικτὸν τότε, ἐπὶ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ὁδοῦ, νὰ πραγματοποιηθοῦν τροποποιήσεις αἱ ὁποῖαι εἶναι ὅλως ἀκατανόητοι εἰς τοὺς ἀπτέρους ὀρθολογιστάς, πού ζητοῦν νὰ ὑποτάξουν τὰ πάντα εἰς τὸν «νοῦν τῆς σαρκός», καὶ νὰ ἐντάξουν τὸ μυστήριον τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως εἰς τὴν σύγχρονον ἐπιστημονικὴν γνῶσιν. Ὁ Χριστὸς τότε καὶ τὸ θεῖόν του κήρυγμα ἀποβαίνουν ἡ ἀποκάλυψις τῆς νέας ζωῆς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ βεβαίωσις ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀποκλειστικῶς φυσικὸν ὄν. Ἀλλὰ ἐρριζωμένος εἰς τὸ ὑπερφυσικόν· καὶ ὅτι διὰ τῆς θείας χάριτος γίνεται ὄν πνευματικὸν καὶ

«ἐνσάρκος ἄγγελος». Καὶ ὅπως ὁ Παῦλος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Δαμασκοῦ, δύναται νὰ συναντήσῃ τὸν Χριστὸν καὶ ν' ἀναγεννηθῆ εἰς τὴν νέαν φύσιν καὶ εἰς τὴν νέαν ζωὴν, τὴν ὁποίαν μᾶς εὐηγγελίσθη.

*

Ἡ ἀπολύτρωσις αὐτῆ τοῦ πνεύματος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς καταθλιβούσης αὐτὸ ἐξωτερικῆς ἀναγκαιότητος ἀποτελεῖ τὴν ἔλλαμψιν τοῦ ὄντος καὶ τὸν φωτισμὸν τῆς ζωῆς, μετὰ τὸ φῶς τὸ ὁποῖον περιέλαμψε τὸν Κύριον ἐπὶ τοῦ Θαβώρ. Διότι τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τῆς ζωῆς μετατοπίζεται εἰς τὴν πίστιν, ὅτι θεία ἐνέργεια διαπερᾶ καὶ διαποτίζει τὸν κόσμον καὶ τὸν καθιστᾷ θεῖον. Καὶ ἐκ τῆς πίστεως αὐτῆς ἀναπηδᾷ ἀνέσπερον φῶς, πού φωτίζει τὰ σκότη τῆς ψυχῆς. Καὶ τὸ κήρυγμα τότε τοῦ Χριστοῦ ἐμφανίζεται εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς ὅλην τὴν ἐκπαγλὸν καὶ συναρπαστικὴν του καθαρότητα ὡς «ὁδός, καὶ ἀλήθεια καὶ ζωὴ». Καὶ αἰσθάνεται ὡς ἀνώτατον χρέος του, νὰ ἐργάζεται πρὸς φωτισμὸν καὶ διὰ τὴν πνευματοποίησιν, ὅχι μόνον τῆς ἰδικῆς του ὑπάρξεως ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματοποίησιν, τὴν μεταμόρφωσιν, καὶ διὰ τὴν χριστιανοποίησιν ὅλου τοῦ κόσμου. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολὴ καὶ ἡ μεγάλη ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὁποία συνεχίζει τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἀπαρτίζει τὸ μυστικὸν σῶμά του, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ ἀγαθὸν μεταβάλλεται εἰς ἀκτινοβόλον δυνάμιν ἐνεργείας καὶ ζωῆς. Καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλευθερία ἀπεργάζονται, ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἠνωμένοι, τὴν καθολικὴν ὠραιότητα.

*

Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον ἀντίληψιν καὶ σκέψιν ἡ μεταμόρφωσις καὶ ἡ θέωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ κόσμου εἶναι θεμελιώδης ἀρχή. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ κέντρον τῆς Ὁρθοδοξίας εὐρίσκεται ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ὡς ὀριστικὸς θρίαμβος κατὰ τῶν κατωτέρων στοιχείων τῆς ὑπάρξεως καὶ κατὰ τοῦ θανάτου.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗΝ ΕΠΙ ΤΗ ΛΗΞΕΙ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Πρόκειται περί τοῦ ἀπὸ ὀκταετίας λειτουργούντος ἐν Πεντέλῃ ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὰ πλέον ἀρμόδια καὶ ἐπίσημα χεῖλη ἔχει χαρακτηρηθῆ ὡς «ἔργον ἀπαράιτητον διὰ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονίαν» καὶ ἰδιαιτέρως θείας ἐμπνεύσεως ἱερὸν ἔργον, οὕτινος ἡ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὠφέλεια δὲν εἶναι εἰς τὸ παραχρῆμα, ἀλλ' ἐπεκτείνεται εἰς γενεὰς γενεῶν καὶ στοχάζεται τὸ πνεῦμα καὶ αὐτὸ τὸ μυστήριον τῆς ἱ. Ἐξομολογήσεως...».

Ἀμφοτέρους τοὺς ὡς ἄνω χαρακτηρισμοὺς ἔδωκεν ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χρυσόστομος («Πεπραγμένα» τ. Α' σελ. 16 καὶ «Λόγος ἐν τοῖς ἀνακτόροις Ἀθηνῶν» τῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐ.ε., ἐν περιοδ. «Ἐκκλησία» τ. 1965, ἀρ. 7, σ. 186), ὁ καὶ προστάς τῆς σεμνῆς τελετῆς ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τῆς Κ' Περιόδου λειτουργίας του, τῇ 7 Ἰουλίου 1965.

Ἰδρυθέν, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ ἐν μακαριστοῖς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου, κατόπιν τῆς ἐκ 5 ἑκατομμυρίων δραχμῶν χορηγίας τοῦ ἀοιδίμου Βασιλέως Παύλου, ἀριθμεῖ ἤδη 20 περιόδους λειτουργίας του, καθ' ἃς ἐφοίτησαν ἐν συνόλῳ 615 ἱερεῖς ἐξ ὄλων σχεδὸν τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Ἐκκλη-

σίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ τῆς Δωδεκανήσου προερχομένων, μὲ πρῶτον Διευθυντὴν τὸν ἤδη Σεβ. Μητροπολίτην Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανον. Σημειωτέον, ὅτι μέχρι τῆς 12Τ' περιόδου τὸ Φροντιστήριον ἐτέλει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἔκτοτε ὁμως ἐποπτεύεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς ἱ. Συνόδου, ἧς ὁ Μακ. Πρόεδρος μεριμνᾷ, διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἰδρύματος, διὰ τὴν εὐτακτον λειτουργίαν αὐτοῦ. Ἐν αὐτῷ διδάσκουν θεολόγοι κληρικοὶ τῆς ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς, δίδουν δὲ καὶ διαλέξεις ἐπὶ διαφόρων ἐνδιαφερόντων θεμάτων πολλοὶ ἱεράρχαι καὶ ἄλλοι κληρικοὶ, ὡς καὶ Καθηγηταὶ τοῦ Παν/μίου. Κύριον μάθημα, εἰς ὃ ἔχουν διατεθῆ αἱ περισσότεραι ὥραι τοῦ προγράμματος καθ' ἕκαστον δίμηνον τῆς λειτουργίας του, εἶναι ἡ ἱερά Ἐξομολογητικὴ, διδασκομένη ὑπὸ πεπειραμένων Κληρικῶν, ἐρμηνεύονται δὲ καὶ κατάλληλοι περικοπαὶ τῆς Ἀγ. Γραφῆς (αἱ 10 Ἐντολαί, ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία, κ.ά.), ὡς καὶ οἱ ἱ. Κανόνες, ἀναπτύσσονται θέματα Χριστ. Ἠθικῆς καὶ πνευματικοῦ καταρτισμοῦ, ἐνοριακῆς ὀργανώσεως καὶ κοινωνικῆς δράσεως, καὶ τινὰ ἄλλα. Τὸ μάθημα ὁμως τῆς Ἐξομολογητικῆς δὲν προσφέρει τόσον θεωρητικὰς γνώσεις — τὸ Φροντιστήριον δὲν εἶναι νοσησιαρχικόν

Ἡ παροῦσά μας παροδικὴ ζωὴ εἶναι δῶρον τῆς θείας μακροθυμίας. Καὶ σκοπὸς τῆς εἶναι —πρέπει νὰ εἶναι— ἡ ἠθικὴ ἡμῶν τελείωσις, καὶ ἡ εἰς Θεὸν ἐπιστροφή μας, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐνωσις. Καὶ τοῦτο ἀπετέλεσε τὸν τελικὸν σκοπὸν τοῦ ἡσυχαστικοῦ ἀγῶνος, ὅπως οὗτος διεμορφώθη εἰς τὸν Βυζαντινὸν Ἀθῶνα καὶ εἰς τὸ Σινᾶ. Ἡ παρατεταμένη καὶ διὰ σειρᾶς ἀναβαθμῶν ἀνάβασις πρὸς τὸν Θεὸν ἀπῆρτισαν τὸ ὑψηλότατον σύστημα τοῦ Βυζαντινοῦ ἀσκητισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου κατηξιοῦντο τῆς «θείας ἐλλάμψεως» καὶ τῆς «θεώσεως» οἱ ἀναχωρηταί. Καὶ τὸ ἰδεῶδες αὐτὸ δὲν διακατεῖχε μόνον τοὺς ἀποκόσμους ἀσκητὰς ἀλλὰ καὶ συνήνου τοὺς λαϊκοὺς πρὸς τοὺς μοναστάς, πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἠθικῆς τελειότητος ἐντὸς τῆς κοινῆς καὶ τετριμμένης ζωῆς καὶ ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἔργων. Καὶ οἱ λόγοι τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ἰδιαίτατα τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου, εἶναι καταπλημμυρισμένοι ἀπὸ τὸ πνευματικὸν αὐτὸ Ὁρθόδοξον ἄρωμα...

*

Ὡ, εἴθε νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι ἡ ἀρετὴ τῶν λαῶν, ἡ ἀνωτέρα των διάνοησις, ἡ πολιτιστικὴ των ἀνθesis καὶ γενικῶς ἡ δημιουργικὴ προκοπὴ καὶ ἀκτινοβολία των, δὲν δημιουργοῦνται διὰ τῆς νοητικῆς ἀπλῶς ἐπαρκειᾶς των, διὰ τοῦ φιλοσόφου στοχασμοῦ, καὶ διὰ τῆς τεχνικῆς των μόνον καταρτίσεως. Ἀλλ' ὅτι ἀποβαίνουν εὐεργετικαὶ καὶ «προκόπτουσαι» δυνάμεις εἰς τὸν δημόσιον βίον, ὅταν κυρίαρχον στοιχεῖον ἐν τῇ ζωῇ εἶναι ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν. Ὅταν ἀναζητοῦνται αἱ ὁδοὶ αἱ φέρουσαι πρὸς Αὐτόν. Ὅταν ζέουσα εἶναι ἡ θρησκευτικὴ συνείδησις καὶ ἰσχυρὰ καὶ φυλλομανοῦντα τὰ ἠθικὰ βιώματα. Καὶ ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀστείρευτος Κασταλία τῆς ὑγιαίνουσης πίστεως θ' ἀποβῆ, συνειδητοποιοῦσα τὴν οἰκουμένην ἀποστολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς, πνοῆ ἕαρος μέσα εἰς τὴν Σαχάραν τῆς συγχρόνου ζωῆς. Καὶ χειραγωγὸς τοῦ παραπαλιόντος κόσμου πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς πραγματοποιήσεως τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

σχολείον — όσον πρακτικά έφοδια, παρέχει δηλ. πρακτικὰς κατευθύνσεις και λύει άπορίας, ώστε να καταρτίζονται κατά τὸ δυνατόν άρτιώτερον οί μέλλοντες Πνευματικοί εις τήν τόσον ύψηλήν και δύσκολον άποστολήν των. Εις τούς κόλπους τοῦ πνευματικού τούτου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας μας συντελείται κατά κοινήν πλέον όμολογίαν μία άθόρυβος, σοβαρά και εις βάθος πνευματική έργασία έντός άτμοσφαιρας Ὁρθόδοξου πνευματικότητας, με τήν παράλληλον δημιουργίαν εύκαιριών και παροχήν άφορμών διά περαιτέρω μελέτας, ώστε να είναι εις θέσιν να ανταποκρίνονται καλλίτερον εις τὰς άπαιτήσεις τών κρισίμων καιρών, οὗς διερχόμεθα. Εις έπίμετρον, αί έν τῷ Καθολικῷ τῆς Ἰ. Μ. ἰ. Ἀκολουθίαι, τελουμένης μάλιστα καθ' ήμέραν τῆς Θ. Λειτουργίας ύφ' ένός εκ περιτροπῆς ἱερέως-σπουδαστοῦ, ή συμμελέτη τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ή συνεστίασις, με άνάγνωσιν, κατ' αὐτήν, καταλλήλων Πατερικῶν και άλλων οικοδομητικῶν κειμένων, αί συζητήσεις, οί κοινοί περίπατοι εις τήν πευκόφυτον περιοχήν, αί έπισκέψεις εις ἰ. Προσκνήματα και Μουσεία, έντός και εκτός τών Ἀθηνῶν, αί εκδρομαί, ή παρακολούθησις μορφωτικῶν ταινιῶν και Βυζαντινῆς Μουσικῆς — όλα αὐτά συνθέτουν τήν ιεράν προσπάθειαν τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου, ήτις έπιστεγάζεται, καθ' εκάστην έσπέραν, με τήν άνάγνωσιν τοῦ Ἀποδείπνου, εις τόν ναΐσκον τοῦ Ἀγ. Τιμοθέου, όπου όλοι οί σπουδασταί συγκεντρωμένοι, εις άτμόσφαιραν μυστικοπαθείας και, έν συνεχείᾳ, γονυκλινεῖς στέλλουν, τούς τελευταίους στοχασμούς τῆς λευιτικῆς των ίκεσίας δι' εκάστην ήμέραν πρὸς τόν Μέγαν Ἀρχιερέα, ύπὸ τὸ μελιχρὸν φῶς μιᾶς μόνον κανδήλας.

Τὰς τελευταίας πλέον προσευχὰς τῆς ληξάσης περιόδου οί σπουδασταί άνέπεμψαν έν τῷ Καθολικῷ τῆς Μονῆς κατά τήν ως άνω ήμέραν (7.7.65), προεξάρχοντος τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χρυσόστομου και παρουσίᾳ τών Συνοδικῶν Συνέδρων, Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἀρτης κ. Ἰγνατίου και Λαρίσης κ. Ἰακώβου. Μετά σύντομον δοξολογίαν, καθ' ήν τούς ύμνους έξετέλεσαν οί σπουδασταί ύπὸ τήν διεύθυνσιν τοῦ Καθηγητοῦ τῆ Μουσικῆς κ. Γ. Στέφα, (γενομένης και σχετικῆς δεήσεως ύπὲρ άναπαύσεως τών ψυχῶν τοῦ τε Ἰδρυτοῦ και τοῦ Χορηγοῦ τοῦ Φροντιστηρίου), προσεφώνησε τόν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον λογοδοτήσας, κατά τὰ καθιερωμένα, ὁ Διευθυντής τοῦ Φρ/ρίου Πανοσ. κ. Χρυσόστομος Γιαλοῦρης, ως έξῆς:

Μακαριώτατε,

Δέν είναι μία συνήθης ή τυπική τελετή ή παροῦσα. Ἔχει νόημα βαθύ και περιεχόμενον ύψηλόν. Είναι ευχαριστήριος άφ' ένός, και αποχαιρετιστήριος άφ' έτέρου.

Α'

Είναι, πρώτον, ευχαριστήριος πρὸς τόν Εὐλόγητόν Κύριον, τόν Πατέρα τών Φῶτων, παρ' οὗ «πάσα δόσις αγαθή και πᾶν δώρημα τέλειον» καταπέμπεται.

Και ιδού διατί: Τὸ Φροντιστήριόν μας ελειτούργησε κανονικῶς και, ως ελπίζομεν, άποδοτικῶς, διά 20ήν φοράν. Σημαντικόν τὸ γεγονός! Μὲ τούς 29 σπουδαστὰς τῆς ληγοῦσης περιόδου, οί φοιτήσαντες κατά τὸ διάστημα τών 20 περιόδων άνέρχονται εις 615.

✠ Μακαρίζομεν τήν μήμηρν τοῦ τε Ἰδρυτοῦ τοῦ Φροντιστηρίου, μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεοκλήτου, και τοῦ χορηγοῦ αὐτοῦ, αιδίμιον Βασιλέως Παύλου, ως και τών δύο αειμνήστων καθηγητῶν αὐτοῦ, Πρωτοπρωρον Λουκά Παπαναστασίου και Ἐμμανουήλ Αντιληναίου, έτι δε και τών τεσσάρων σπουδαστῶν άναπαυθέντων ήδη. Ευχαριστίας εκφράζομεν πρὸς τούς κατά τήν ληξάσαν περίοδον διδάξαντας τακτικῶς, ήτοι τούς Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτας Χριστοφ. Παπουτσόπουλον, Ἀλέξ. Καντώνη, Χριστόδουλον Παπαγιάννη, Νικόδημον Γραικόν, Νικόδ. Βαλλιηδόαν, Γεώργιον Δελέγκαν, Παντελ. Χρυσοφάκην, Χρυσόστ. Δεληγιαννόπουλον, Παντελ. Μπαδάκον, Παῦλον Πολυμερόπουλον και Χρυσ. Βέργην, ως και τόν Πρωτοπρ. Κ. Ἀνδρουλάκη, άπαντας συνεργασθέντας άγαπᾶς μετὰ τῆς Δ/σεως και άποβλέψαντας εις τὸ «διδάσκειν άνεπαχθῶς και τέρπειν εύπροεπῶς». Ὅπως έπίσης ευχαριστοῦμεν και τούς εκτάκτως έπισκεφθέντας τὸ Φροντιστήριον και όμιλήσαντας πρὸς τούς σπουδαστὰς μας, Σεβασμίτους Μητροπολίτας Ἐδέσσης και Πέλλης κ. Διονύσιον, Ἀρτης κ. Ἰγνατίου και Λαρίσης κ. Ἰακώβου, τόν Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Ἰωάννην Ἀλεξίου, τούς Πανεπιστημιακοὺς Καθηγητὰς κυρίους Π. Τρομπέλαν, Βασ. Βέλλαν, Ἰ. Καρμίσην και Μάρκον Σιώτην, τόν Ἀντιπρότανν τῆς Παντείου Σχολῆς κ. Ἰ. Παπαζαχαρίου, τόν ψυχίατρον κ. Ἀρ. Ἀσπιώτην, τόν αστρονόμον κ. Κ. Χασάπην, τόν θεολόγον και μουσικόν κ. Γ. Στέφαν, τούς δημοσιογράφους κυρίους Κ. Μεραναίον, Δ. Φερούσην και Ἀν. Παπαδόπουλον, ως και τόν διμλον Ἱεροψαλτῶν, εκ Κον/λεως άπελαθέντων, οί όποιοί «συστήναντες χορὸν» ιερόν, κατά τινα έσπέραν, έξετέλεσαν αξιόλογον πρόγραμμα Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

Χάριτας όφείλομεν προσέτι και εις τὰς φιλοξενήσασας ήμᾶς κατά πρόσφατον προσκωνηματικῆν εκδρομήν Ἰ. Μητροπόλεις Τρίκκης και Σταγῶν, τῆς όποίας ὁ Ἱεράρχης προσέφερεν εις τούς σπουδαστὰς άνα έν αντίτυπον βιβλίον του, τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, κατά τρόπον συγκινοῦντα δεχθεῖσαν ήμᾶς, και τών Πατρῶν, ακολουθῶς δε τήν Ἱεράν ταύτην Μονήν, εις τούς χώρους τῆς όποίας στεγάζεται τὸ Φροντιστήριον, τούς υπαλλήλους τῆς Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀρχ. Χρ. Δάλον, Νικ. Γεωργαντίδην και Παναγ. Λεοντόπουλον, τέλος δε και τούς υπαλλήλους τοῦ Φροντιστηρίου, μετὰ ζήλου εργασθέντας. Ὑπὲρ πάντας ὁμους και πρὸ πάντων ευγνωμονοῦμεν τήν Ὑμετέραν γερασμίαν Μακαριότητα διά τὸ πατρικόν ύπερ τοῦ Φροντιστηρίου ενδιαφέρον. Ἡ έμπιστοσύνη πρὸς ήμᾶς και τούς συνεργάτας μας, Μακαριώτατε, άποτελεῖ σπουδαίαν ενθάρρυνσιν εις τὸ έργον μας.

Β'

Ἄλλ' ή τελετή μας αὐτή έχει, ως εἶπομεν, και ποροεμπιήριον χαρακτήρα. Συνοδεύομεν, με

τὰς καλλιτέρας τῶν ἐσχῶν μας, τοὺς ἀπερχομένους «εἰς τὰ ἴδια μετὰ χαρᾶς» σπουδαστὰς—συμπερσβυτέρους. Πρὸς αὐτοὺς ἤδη ἀπευθυνόμενον, διὰ τελευταίαν φορᾶν, τὸ Φο/ριον, θὰ πρόπει εἰς ὅσα σοφὰ καὶ στοργικὰ διευτύπωσεν ἡ Ἀ. Μακαριότης, καὶ τὰ ὁποῖα ἐνωτίσθημεν ἅπαντες μετὰ προσοχῆς, νὰ προσθέσῃ, τῇ ἀδείᾳ τῆς Ἀ.Μ., τὰ ἀκόλουθα, διὰ στόματος τοῦ Διευθυντοῦ, καὶ δὴ ἐν συγκινήσει βαθεῖα.

Ἀναχωροῦντες ἐντεῦθεν, ἐκ τοῦ «ἀναβαπτιστηρίου» (δηλ.) τούτου, ὡς ἔχει χαρακτηρησθῆ τὸ Φο. μας ἀπὸ σπουδαστὰς προηγουμένων περιόδων, κρατήσατε ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῶν ἱερωτάτων ἰδανικῶν σας! Παλμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν σᾶς μετέδωκεν. Ἐτόνωσε τὸν προϋπάροχοντα ζῆλόν σας. Ἔχετε ἤδη συλλάβει συγκλονιστικῶς—εἶμαι βέβαιος—τὸ νόημα τῆς ἀποστολῆς σας, ὡς ὄργάνων τῆς θείας Βουλῆς ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐξομώσατε μὲ ἐνθουσιασμὸν ἱερὸν καὶ δημιουργικόν, καὶ ὄχι μὲ στιγμιαίον συναισθηματισμὸν καὶ εὐθηνὸν βερμπυλισμὸν, κενὸν περιεχομένου, ὁ ὁποῖος, «διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος», ταχέως καταπίπτει καὶ ἐξατμίζεται. Μὲ αἴσθημα ζωντανόν, βαθὺ καὶ ἀληθινόν, συνδυασμένον μὲ τὴν συναίσθησιν τῶν εὐθηνῶν καὶ τῶν δυσχερειῶν τῆς κλήσεως, ὅπερ ὠθεῖ τὸν φορέα του εἰς ὑψηλὰς δημιουργίας.

Κάτι τὸ πολὺ μέγα καὶ ὑψηλὸν συντελεῖται δι' ὑμῶν. Θὰ ὑπηρετήσετε τὸν Θεόν, ὁπότε θὰ ἐξυπηρετήσετε καὶ τὸν Ἄνθρωπον. Εἶναι αὐτὰ τὰ δύο ἀλληλένδετα. Ἀδελφοί, Θεὸν διακονοῦμεν! Αἱ χεῖρές μας τὸν Θεὸν φάουον! Ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐτονίσσαμεν ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης. Συνεργοὶ δὲ Ἐκείνου, ἀξιούμεθα νὰ δανειζώμεν εἰς Αὐτὸν τὴν γλῶσσάν μας, τὴν καρδίαν μας, τὰς χεῖράς μας, ὡς ὄργανα Χάριτος καὶ Ἀγάπης θεϊκῆς. Ἀρκεῖ νὰ ἔχωμεν ἔναυλα εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς ψυχῆς τὰ προφητικὰ ῥήματα : «Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει Κύριος, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ».

Δέχται εὐπαθεῖς τοῦ πόνου τῶν ἄλλων, πομποὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Νὰ φθάνη εἰς τὴν καρδίαν μας ἡ κραυγὴ ἐνὸς κόσμου πεινασμένου, διττῶς τάλαιπωρομένου, πληρωμένου, ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἄμεσον τοῦ μηνύματος τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸν τὸν Χριστὸν νὰ δεῖξετε καὶ σεῖς, ὡς τὴν μοναδικὴν Ἐλπίδα τοῦ κόσμου. Ὁ λόγος σας νὰ πυροπολῆ, ἡ ζωὴ σας νὰ ἠλεκτριζῇ. Μὲ τὴν καρδίαν σας «καιομένην ἐν ὑμῖν», κυριευμένοι ἀπὸ μίαν μέθην πνευματικὴν ὡς σύγχρονοι Ἀπόστολοι μιᾶς νέας Πεντηκοστῆς. Σᾶς ὑπερθυμίζω προφητικὰ βιώματα εἰς ἀπλουστεράν ἀπόδοσιν : «Ἡ καρδία μου σπαράσσεται ἐντὸς μου, ὅλα τὰ ὀστά μου τρέμουν, εἶμαι σὰν μεθυσμένος ἀπὸ τὸν οἶνον κυριευμένος... πρὸ τοῦ Θεοῦ, πρὸ τῶν ἁγίων λόγων Του» (Ἱερειμ. 23, 9). Καὶ ἔχετε σεῖς κατὰ ποῦ ὁ μέγας ἐκείνος Προφήτης δὲν διέθετεν. Ἔχετε κοντὰ εἰς τὰ τόσα ἄλλα μωστηριακὰ μέσα, καὶ τὸ φιλαρθρωπότερον Μυστήριον τῆς ἰ. Ἐξομολογήσεως, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναδεχθῆτε νὰ διακονῆτε περισσότερον ἀπὸ πρὶν συγκεκριημένοι καὶ ὠριμοὶ πλέον ὅταν ὁ οἰκειὸς Ἱεράρχης ὀρίσῃ. Ἐκεῖ λοιπόν, πρὸ παντός, εἰς τὸ ἐξομολογητήριον, θὰ συναντήσετε τὸν Ἄνθρωπον, τὴν ψυχὴν τὴν κουρασμένην. Κάτι τὸ ὑπέροχον καὶ μεγαλειώδες συντε-

λεῖται ἐκεῖ. Εὐλογημένη ἡ ὥρα καὶ μυσταγωγικὴ—ὅταν λαμβάνη χώραν ἡ ἐπανασύνδεσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν. Ἀλύσεις συντρίβονται τοῦ καταδίκου τῆς ἁμαρτίας, ὁ ὁποῖος εὐρίσκει «ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ». Τὸ δράμα τὸ βαθὺ καὶ συγκλονιστικὸν τῆς ἁμαρτίας, ποὺ ἐκτυλίσσεται εἰς τὰ σκοτῆ τῆς συνειδήσεως, εἰς τὰ ἐρέβη τῆς καρδίας, εὐρίσκει τὴν λύσιν του. Ἐκεῖ, εἰς τὸ ἐξομολογητήριον θὰ αἰσθανθῆτε τὰς γλυκυτέρας τῆς ζωῆς σας στιγμάς. Ἡ Ἱερωσὴν εἶναι κατάστασις εὐτυχίας. Μὲ δέος λοιπόν, μὲ περίσκεψιν—προχειρότητες δὲν ἐπιτρέπονται—θὰ ἀποτοξινώνετε τὰς ψυχὰς, μὴ λησμονοῦντες, ὅτι ἡ ἐξομολογήσις εἶναι «ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἐκ τῶν δυσχερεστέρων», δι' ὅπερ ὁ ἰ. Χρυσόστομος τονίζει : «πολὺ δεῖ συνετοὺς εἶναι ἐκείνους, ἐν οἷς ἡ τῶν ἄλλων κινδυνεύεται σωτηρία». Δὲν θὰ σᾶς ζητήσῃ λόγον ὁ Κύριος διὰ τὸ π ὁ σ ο υ ς ἐξομολογήσατε, ἀλλὰ π ὁ ς τοὺς ἐξομολογήσατε. Θὰ ἔχετε ἀποστολὴν νὰ ἀρπάξετε ψυχὰς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Διαβόλου καὶ νὰ τὰς εἰσάγετε εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ὡς ἐγγενῆ φιλοδοξίαν σας θὰ ἔχετε θέσει τὸ ἐξῆς : ὅσοι σᾶς πλησιάζουν, νὰ φύγουν ἀπὸ κοντὰ σας ἀνακουφισμένοι ψυχικῶς, ἀνεφοδιασμένοι πνευματικῶς, νέοι ἄνθρωποι ! Ναι, ἡ κοινωνία ἔχει τὴν ἀνάγκη σας. Αἱ ἡμέραι μας ἔχουν πρόγμῃ κατὰ τὸ ἀποκαλυπτικόν. «Τὸ κρυμμένον πνεῦμα τῶν αἰῶνων ἔκρουσεν ἤδη τὰς πύλας τοῦ παρόντος», ὅπως ἐλέχθη χαρακτηριστικῶς.

Ἰδοῦ, ἐφθασεν ἡ ὥρα τοῦ Ἱερέως ! Ὁρθιοὶ εἰς τὸ καθῆκον, ἀκριταί σεῖς τετιμημένοι, θὰ δώσετε τὴν μεγάλην Μάχη ν, τὴν εἰρηκὴν καὶ ἀναίμακτον, ἀλλὰ σωτήριον. Μὴ ἀφίσετε νὰ ὑποβαθμισθῇ ὁ ἐνθουσιασμός σας καὶ ψυχῇ ὁ ζῆλός σας. «Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυται» (Ἀ Τιμ. 5, 19). Ἄλλως, θὰ καταδικάζετε τὸν ἑαυτὸν σας εἰς ἀπραξίαν, δηλ. θάνατον ἐν ζωῇ. «Οὐδὲν μέγα συνετελέσθη ποτὲ χωρὶς ἐνθουσιασμὸν» (εἶπεν ὁ Ἐμερσον). Πολλῶ μᾶλλον τοῦτο ἰσχύει διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ κληρικῶ, τοῦ ὁποῖου χαρακτηριστικὸν δέον ν' ἀποτελῇ ὁ ἐνθουσιασμός.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκριβῶς, μαζρὰν ὁδὸν διηγάσατε, ὥστε νὰ εὐρεθῆτε εἰς τὸ πνευματικὸν τοῦτο Κέντρον ἀναθερμάνσεως τοῦ ζήλου. Διὰ τοῦτο σᾶς συνοδεύσαμεν εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον, πρὸς παρακολούθησιν τοῦ τελεσθέντος—πρὸ ἐβδομάδος—πανηγυρικοῦ Ἐσπερινοῦ τῆς ἐορτῆς τοῦ θ. Ἀποστόλου. Ἦτο ἐπιθυμία τοῦ Μακαριωτάτου. Καὶ τοῦτο, διὰ νὰ λάβετε κατὰ ἀπὸ τὸ «μαγνητικὸν πεδίου» τοῦ οὐρανοβάμανος ὑποφῆτον, κατὰ ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου «μὲ τὰς χιλίας ψυχὰς», ὁ δὲ «παροξυσμός» του, «θεωροῦντος κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν» τῶν Ἀθηρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (Πράξ. 17, 16), ἀναφλέξῃ καὶ τὰς ἰδικὰς σας ψυχὰς, μέσα εἰς τοὺς σημερινοὺς καιροὺς τῆς νεοεισεολογίας. Διὰ τοῦτο, ἀκόμη, ὠδεύσαμεν ὁμοῦ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐγενήθη ὁ φλογερὸς ἐθνομάρτυς καὶ ἐθναπόστολος Ἀγ. Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὥστε νὰ γαλβανίσετε τὰς λευτικὰς σας ψυχὰς μὲ τὸν ζῆλον καὶ τὴν φλόγα ἐκείνου. Διότι μόνον ψυχὰι πυρακτωμένα ἀπὸ τὸ Ἰδανικὸν τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸ πῦρ ποὺ ἔκαιεν εἰς τὴν καρδίαν Του, ὅταν ἔλεγε : «πῦρ

ἤλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ τί θέλω εἰ ἦδη ἀνήφθη;» (Λουκᾶ 12, 49), μόνον αὐταὶ μεγαλοφυοῦν. Τίποτε ἄς μὴ ἰσχύσῃ νὰ μαράνη τὸν ζῆλόν σας. Ἡ ἀθυμία, ἡ ἀπαισιοδοξία καὶ ἡ ἀπογοήτευσις ποτὲ ἄς μὴ οἴψων τὴν σκιάν των εἰς τὴν ἱερατικὴν σας καρδίαν. Ἡ τυχὸν ἀδιαφορία τοῦ ποιμνίου σας, ἡ ἀκαρπία τῆς πνευματικῆς σας προσπάθειάς ἄς μὴ σᾶς ἀποκαρδιώσῃ ποτέ!—διατὶ νὰ δώσετε τὴν ἀγαλλίασιν αὐτὴν εἰς τὸν ἀντίδικον Διάβολον;— Ἴσως νὰ εἶναι φαινομενικὴ ἡ ἀποτυχία. Συμβαίνει τοῦτο καὶ εἰς τὰς πλέον ἰσχυρὰς προσωπικότητας. Πολλάκις δὲν γνωρίζομεν ποῦ εὐρίσκειται ἡ ἐπιτυχία. Ἡμεῖς κρίνομεν κατ' ὄψιν. Ὁ Θεὸς βλέπει πολὺ μακρὰν, ὅπισθεν τῶν φαινομένων, κάτωθεν τῆς ἐπιφανείας. Μία πνευματικὴ ἐργασία, ἄλλωστε, δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν ἀποτελεσμάτων της, ἀλλὰ ἀναλόγως τοῦ βᾶθους της. Δὲν εἶναι δὲ καὶ πάντοτε ἄμεσος ἡ καρποφορία. Εἶναι ἔργον Θεοῦ, Αὐτοῦ τοῦ «ἀδεῶντος» Θεοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ σχέδια εἶναι μακρὰς πνοῆς. Παρὰ τὴν βραδύτητα ὅμως, οἱ καρποὶ κάποτε θὰ φανοῦν. Εἴτε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, εἴτε ἀφοῦ ἡμεῖς θὰ ἔχωμεν ἀπέλθει ἐκ τοῦ κόσμου τοῦτου, ὅποτε ἐνῶ «ἡμεῖς κεκοιτάκαμεν, ἄλλοι εἰς τὸν κόσμον ἡμῶν εἰσεληλύθασιν». (Ἰω. 4,38). Ἡ βραδύτης δὲ, ποὺ μερικὸν τὸν ἀποκαρδιώνει, εἶναι ὄχι σπανίως ἐλλογία Θεοῦ, διότι, σὺν τοῖς ἄλλοις, καταρτίζει τὸν πνευματικὸν ἐργάτην καὶ τὸν μετεκπαιδεύει εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς «ὑποποιοῦ» ταπεινώσεως, καὶ μάλιστα, ἀντὶ τὴν ἀποθαρρυνθῆ, ἐντείνει ἔτι περισσότερον τὰς πνευματικὰς του δυνάμεις, μὲ ἐν πείσμα ἱερόν. Αἱ ρωμαλέαι προσωπικότητες γνωρίζουν καὶ ἀπὸ τὰς ἀντιξοότητος καὶ ἀποτυχίας ν' ἀντλοῦν δυνάμεις. Καὶ συνεχίζουν λοιπὸν τὸν δρόμον, ἀδιαφοροῦσαι διὰ τὰ προσκόμματα καὶ τὰς προσκαίρους ἀποτυχίας. Καί, ὅπως παρατηρεῖ λίαν προσφῶς ὁ ἱ. Χρυσόστομος, «Αἱ κοῆραι, κἄν μηδεὶς ἀρδεύηται, ρέουσι, καὶ αἱ πηγαί, κἄν μηδεὶς ἀρύηται, ἀναβλύζουσι, καὶ οἱ ποταμοί, κἄν μηδεὶς πίνῃ, τρέχουσι». Μακρὰν λοιπὸν ἀπ' ἡμῶν ἡ θανάσιμος λιποψυχία, ποὺ νεκρώνει τὰ πνεύματα καὶ ναρκώνει τὰς ψυχάς.

Καὶ μὴ λησμονεῖτε, τέλος, ὅτι ὑπηρετεῖτε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἄς ἀποτελῆ τοῦτο ἕνα πρόσθετον λόγον πνευματικῆς ἐγκανυχίσεως καὶ τονώσεως τοῦ ζήλου σας. Ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία, προβολὴ τῶν οὐρανῶν, εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς παρατενόμενος εἰς τοὺς αἰῶνας, εἶναι ὁ βαθύτερος σκοπὸς τῆς Ἱστορίας. Καθ' ἣν στιγμὴν ἀξίαι κλονίζονται, συστήματα καταρρέουσι, ἰδέαι χλευάζονται, μία δὲ ἄνευ προηγουμένου κρίσις τοῦ πολιτισμοῦ μᾶς μαστίζει, καὶ τὰ πάντα συλλήβδην σαλεύονται ἀπὸ τὰ βάρβαρων, μόνη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἵσταται εἰς τὴν θέσιν της. Μὲ τὰς πνοὰς τοῦ Παρακλήτου, ὁ ὁποῖος «ὄλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἱερέας τελειοῖ», καὶ μὲ τὰς εὐχὰς τοῦ προεξάρχοντος ἀρχιερέου, τοῦ καὶ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν φορεὺς τοῦ Ὁρθοδόξου πνεύματος — θὰ ἀποβῆτε ἡγετικά καὶ μορφαὶ εἰς τὴν ἐνορίαν σας, ὁ δεξιὸς βραχίον τοῦ Ἐπισκόπου

σας, στηρίγματα τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος — εἰς τὴν ὑπηρεσίαν πάντοτε τῆς Ἐκκλησίας, δηλ. τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, «ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε».

*

Καὶ τώρα, ἐρωτῶ συμπερασματικῶς: Δύνασθε νὰ ἐπαναλάβητε τὸ τοῦ Ἀποστόλου: «ἤδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι» ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τοῦ ποιμνίου (Β' Κορ. 12,15);

Καὶ δύνασθε νὰ εἴπητε μετὰ τοῦ ψαλμοῦ: «Ὁὐ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαινον τοῖς κροτάφοις μου» (Ψαλμ. 131, 4); Καὶ ἀκόμη: εἶναι ὁ ζῆλός σας γνήσιος;

Ἄν ἡ ἀπάντησίς σας εἰς τὰ ἀνωτέρω, ποὺ θὰ δοθῆ ὑπὸ τὸ ὄμμα τοῦ «ἐτάζοντος καρδίας καὶ νεφρούς», εἶναι καταφατικὴ — ὅπερ ἀπὸ καρδίας σᾶς εἶχεται — τότε δότε δόξαν τῷ Θεῷ, καί, μόλις φθάσετε εἰς τὴν πνευματικὴν σας ἐστίαν, κτυπήσατε πάλιν τὴν καμπάνα τῆς ἐνορίας σας. Ὁ ἦχος της θὰ ἀντηχῆ καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν σας, θὰ ἀπηχῆ δὲ μηνύματα ὑπερκόσμια καὶ σωστικά, καὶ θὰ καλύπτῃ τοὺς θορόβους τοῦ ἕλιστικῶ ἀιῶνός μας, θὰ σημάνη τὴν νέαν περίοδον ἀναδημιουργίας. Θὰ ἀποβῆτε ἡγέται ἀληθινοί, στρατιῶται, μελανοχιτώνες τῆς Ἐκκλησίας, ἀγωνισταὶ τῆς Ἀληθείας τῆς Ἀγάπης, ἀληθινὸς «Στρατὸς σωτηρίας», ἀναμορφωταὶ καὶ παράγοντες πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐξουσίσεως. Ἔχει αἰώνιον κύρος ὁ λόγος τοῦ Χρυσόστομου: «Ἄρκεῖ εἰς ἄνθρωπος, ζήλω πεινρῶμένος, ὁ λόκληρον διορθώσασθαι δῆμον». — Ἀληθῶς: «Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην!» — Εἰς ὁδὸν εἰρήνης, ἀδελφοί!

Εἰς ταῦτα ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος συγκεκινημένος ἀντεφώνησεν ὡς ἀκολουθῶς:

Σεβασμιώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, Πανοσιολογιώτατε ἀγίε Ἀρχιεπίσκοπε, Διευθυντὰ τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου, τὸ ὅποιον ἐξυμνήσατε προηγουμένως καὶ τοῦ ὁποίου τὴν λογοδοσίαν μὲ τόσῃν ἐμπεριστατωμένῃ ἱστορικῇ ἀλήθειαν ἔχετε ἀναπτύξει.

Ἐγὼ καλούμενος τώρα νὰ προσθέσω εἰς τὰ τόσα σοφά, τὰ τόσα ἐμπνευσμένα, τὰ τόσα ὠραῖα λόγια τοῦ Πανοσιολ. Διευθυντοῦ, θὰ ἤμην ὑποχρεωμένος νὰ προτιμήσω τὸ τῆς «σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας», περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Πίνδαρος ὁ ποιητής. Διότι αὐτὸ εἶναι ἀκίνδυνον καὶ δὲν στενοχωρεῖ τὸν ὁμιλοῦντα καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμιλήσῃ ἐκ τοῦ προχείρου. Ἀλλὰ ἐὰν προσθέσω ὀλίγα λόγια εἰς αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἠκούσατε καὶ τὰ ὁποῖα ἔχετε εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν σας, καὶ τὰ ὁποῖα ἠκούσατε ὄχι τώρα ἐδῶ ἀλλὰ καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς φοιτήσεως ὑμῶν εἰς τὸ Φροντιστήριον, νομίζω ὅτι ἔχω καθήκον εἰδικόν. Συγχρόνως ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἐπιλαμβάνομαι τοῦ καθήκοντος τοῦ-

του μετά της προσηκούσης δειλίας, διότι ενώπιον ὑμῶν οἱ ὅποιοι εἰσθε λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου καὶ ενώπιον τῶν συναδέλφων Ἀρχιερέων, νὰ προσθέσω ἐγὼ κριτικὴν, θὰ ἦτο παράτολμον ἐκ μέρους μου. Ἀλλὰ τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὁποίαν ἤκουον τὸν λόγον τοῦ Πανοσιολογιώτατου ἁγίου Διευθυντοῦ, μοῦ ἤλθεν εἰς τὸν νοῦν μου περιστατικὸν τῆς ἱστορίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον νομίζω ὅτι προσαρμόζεται πλήρως εἰς τὴν τελετὴν διὰ τὴν ὁποίαν καλούμεθα σήμερον. Τὸ περιστατικὸν αὐτὸ τοῦ βίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι, νομίζω, ἡ κλήσις τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων, τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ἔστειλεν ὡς Προδρόμους τρόπον τινά, ἵνα κηρύξωσι τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Λέγω ὅτι εἶναι προσφρῆς τὸ παράδειγμα τοῦτο τοῦ Κυρίου πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βλέπομεν σήμερον ἐνώπιόν μας. Καὶ ὅτι ἔκαμεν ὁ Κύριος πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ὁ Κύριος ἐκάλεσε τοὺς ἑβδομήκοντα Ἀποστόλους του. Ἡ κλήσις λοιπὸν τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων καὶ ἡ κλήσις ἡ ἰδική σας εἶναι ἐκ Θεοῦ, διότι δὲν ὑπάρχει κανὲν χάρισμα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ προέρχεται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπομένως τὴν κλήσιν αὐτὴν πρέπει νὰ τὴν δεχθῆτε μετὰ φόβου Θεοῦ, μετὰ πίστεως, μετ' ἀφοσιώσεως, μετ' αὐταπαρνήσεως, διότι καλεῖσθε εἰς ἓνα μέγα λειτουργήμα, τὸ ὁποῖον εἶναι λειτουργήμα θεόπεμπτον καὶ ἐμπνευσμένον πάντοτε ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅταν ἔχετε εἰς τὴν καρδίαν σας τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ πῶς θὰ ἐκτελέσητε τὸ καθήκον τοῦτο, μᾶς ὀδηγῇ καὶ πάλιν ὁ Κύριος ἡμῶν ὅταν λέγῃ πρὸς τοὺς ἑβδομήκοντα Ἀποστόλους, ὅτι πρέπει νὰ μεταβοῦν εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ ὅπου ὅποτε τῆς περιφερείας τῆς Ἑβραϊκῆς Συναγωγῆς, νὰ κηρύξουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ εὐαγγελισθοῦν τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολή, ἡ ὁποία ταιριάζει σήμερον καὶ εἰς ὑμᾶς, οἱ ὅποιοι ἐξαπολύεσθε ἐντεῦθεν, καταρτισθέντες μὲν ὅσον εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ἐμπνευσθέντες ἀπὸ τὰ μαθήματα καὶ τὴν καλὴν διδασκαλίαν τῶν διδασκάλων ὑμῶν. Λέγει ὁ Κύριος νὰ μεταβοῦν καὶ νὰ μὴ ἀφήσουν καμμίαν γονίαν τῆς γῆς αὐτῆς, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἐπισκεφθοῦν ἐν ταπεινώσει μεγάλη καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν ἀξιώσεις ὄλικας. Νὰ τὴν ἐπισκεφθοῦν χωρὶς καὶ τὰ ὑποδήματα ἀκόμη νὰ φέρον. Νὰ τὴν ἐπισκεφθοῦν ὄχι μὲ πολυτελεῖ φορέματα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπλότητα, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τῆς ἀποστολῆς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει τοὺς δούλους του νὰ δοκιμασθοῦν πρῶτον αὐτοὶ ἐν τῇ πτωχείᾳ, νὰ δοκιμασθοῦν ἐν τῇ πίστει, καὶ κατόπιν νὰ ἐπιτελέσουν τὸ καθήκον αὐτῶν. Καὶ ἐξακολοθεῖ ὁ Κύριος νὰ λέγῃ, ὅτι πρέπει νὰ εἰσέλθουν εἰς οἰανδήποτε κατοικίαν, τὴν ὁποίαν θὰ συναντήσουν ἐνώπιόν των. Νὰ εἰσέλθουν ἔστω καὶ ἂν δὲν θὰ γίνονιν δεκτοί. Νὰ μὴ ἀφήσουν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ χωρὶς νὰ τὸ εὐαγγελισθοῦν, ἀλλὰ νὰ περιφρονήσουν τὰ ἐμπόδια τὰ κοσμικὰ καὶ νὰ προσέλθουν καὶ νὰ ἐκτελέσουν τὸ καθήκον των. Τοὺς προλέγει ὅτι δὲν θὰ βροῦν

καλὴν ὑποδοχὴν εἰς ὅλα τὰ μέρη. Τοὺς προλέγει ὅτι δὲν θὰ γίνονιν δεκτοὶ ὅπως αὐτοὶ φαντάζονται ὅτι θὰ γίνονιν δεκτοὶ ὡς ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τοὺς λέγει συγχρόνως καὶ τοὺς ἐπισχρῆ εἰς αὐτό, διότι πρέπει νὰ περιμένουν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐμπνευσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν καρτερίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὁπομονήν, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἀποστόλους αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι θὰ σᾶς ὑποδεχθοῦν ὁ Κύριος δίδει μεγάλην ἐλευθερίαν καὶ λέγει νὰ φάγωμεν καὶ νὰ πῶμεν ἡμεῖς οἱ ἱεροπύστολοι χωρὶς νὰ ἔχωμεν τύφιν συνειδήσεως. Καὶ ὅταν λέγῃ «φάγωμεν καὶ πῶμεν», βεβαίως δὲν ἔνοοι τὰ ὄλικα, φαγώσιμα, κ.λ.π., ἀλλὰ τὸ «φάγωμεν καὶ πῶμεν» εἶναι ἡ μετάδοσις τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κλήσις πρὸς μετάνοιαν καὶ ὑποδοχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Μὲ τοιαύτην ἀποστολήν ἐφωδίασεν ὁ Κύριος τοὺς ἑβδομήκοντα Ἀποστόλους. Δὲν λέγομεν ὑπερβολὴν, ὅτι ἐκ διαδοχῆς καὶ ἡμεῖς καλούμεθα σήμερον νὰ γίνωμεν οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν, εἰς τὸ ποίμνιον ἡμῶν καὶ νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ καθήκον, τὸ ὑπέρτατον καθήκον τοῦ πνευματικοῦ, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον στηρίζεται ὁ κατὰ Χριστὸν βίος τῶν Χριστιανῶν. Λέγω δὲ ὅτι ὁ κατὰ Χριστὸν βίος τῶν Χριστιανῶν στηρίζεται ἐπάνω εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, διότι ἡ ἐξομολόγησις εἶναι ἡ ἀρετή, ἡ βάσις τῆς μετανοίας καὶ, ὅπως γνωρίζετε, ἡ μετάνοια εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ὀδηγεῖ τὸν Χριστιανὸν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ συγχρόνως ὁ Κύριος περιγράφει καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἑβδομήκοντα αὐτῶν μαθητῶν του, οἱ ὅποιοι διεσπάρησαν καθ' ὅλην τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας. Αὐτοὶ μόνοι ὅταν ἐπέστρεψαν νὰ λογοδοτήσουν—ὅπως σήμερον μὲ τόσῃν εὐφραδίαν, μὲ τόσῃν παρατηρητικότητι καὶ μὲ τόσῃν ἐπιστημονικότητι ὁ πανοσιολογιώτατος Διευθυντῆς μᾶς ἀνέπτυξε τὴν λογοδοσίαν τὴν ὁποίαν ἔπροσε νὰ ἀναπτύξῃ ἐνώπιον ἡμῶν καὶ σᾶς ἐφωδίασε καὶ μὲ τὰς συμβουλὰς τῆς Ἐκκλησίας—ἤλθον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἐν χαρᾷ μεγάλῃ νὰ ἀναγγείλουν εἰς Αὐτὸν ὅτι «καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσονται ἡμῶν ἐν τῷ ὀνόματι Σου».

Ἄραγε θὰ ἀξιοθῶμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον ὡς πνευματικοὶ νὰ ἀποταθῶμεν καὶ νὰ ἀποτεινώμεθα εἰς τὸν Κύριον μετὰ χαρᾶς πνευματικῆς καὶ νὰ λέγωμεν εἰς Αὐτὸν «καὶ τὰ δαιμόνια ὑπετάγησαν ἡμῶν ἐν τῷ ὀνόματι Σου, Κύριε»; Τὰ δὲ δαιμόνια αὐτὰ εἶναι τὰ δαιμόνια τῆς σημερινῆς κοινωνίας, εἶναι τὰ δαιμόνια τῆς ἁμαρτίας, εἶναι τὰ δαιμόνια τῆς διαφθορᾶς τῆς μεγάλης, περὶ τῆς ὁποίας ὠμίλησε προηγουμένως ὁ κ. Διευθυντῆς, διότι παρεξέκλιπε δυστυχῶς ἡ κοινωνία μας. Δὲν ἔκλιπε πρὸς τὰ ὕγιη, πρὸς τὰ ἠθικὰ καὶ πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ἰδεώδη, ἀλλὰ παρεξέκλιπε τῆς ὁδοῦ καὶ ταλανίζομεν τὴν γενεὰν ταύτην, τῆς ὁποίας παρακολουθοῦμεν τὰς ἐκτροπὰς, τὰ σφάλματα καὶ τὰς ἁμαρτίας. Θὰ ἀξιοθῶμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς καμμιὰ φορὰ ἐν τῇ προσευχῇ μας νὰ εἴπωμεν: «Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια αὐτὰ ὑποτάσσονται ἐν τῷ ὀνόματι Σου»;

Τὰ δαιμόνια τῆς διαφθορᾶς, τὰ δαιμόνια τῆς ἀδιαφορίας, τὰ δαιμόνια τῆς περιφρονήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὅλα τὰ δαιμόνια ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σπεῖρει ὁ σατανᾶς μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Χριστιανῶν μας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη σας ἀποστολή, τὴν ὁποίαν ἐγὼ μὲν τὴν ἔχω ἀναπτύξει ὀλίγον, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ἔχετε ἀκούσει ἀσφαλῶς μέσα εἰς τὸ Φροντιστήριον αὐτό, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπεδόθητε δι' ὀλίγας ἡμέρας νὰ παρακολουθήσετε τὴν πραγματικὴν σπουδὴν.

Ἄλλο τίποτε δὲν ἔχω νὰ εἶπω, διότι ὄχι μόνον σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ εἰκοσαετιᾶν ὀλόκληρον ὁ Πανοσιολογιώτατος Διευθυντὴς σας μᾶς τέρπει καὶ μᾶς ἐμπνέει διὰ τῶν λόγων του καὶ διὰ τῶν ὁμιλιῶν του ἐδῶ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχω νὰ προσθέσω εἶναι νὰ παρακαλέσω τοὺς Ἁγίους ἀδελφούς καὶ ὅλους τοὺς παρισταμένους ἐνταῦθα κληρικούς νὰ ὑψώσωμεν τὴν καρδίαν μας καὶ νὰ εὐχηθῶμεν εἰς τὸν Κύριον, ὅπως στείλῃ ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα Αὐτοῦ, διότι συνέχισαν τῆς διηγήσεως αὐτῆς αὐτὴν ἔχει τὸ ἱερόν *Ἐθαγγέλιον*, ἃν ἐνθυμοῦμαι καλῶς: «Ἐμβλέφατε, λέγει, ὅτι οἱ ἄγροι εἶναι λευκοὶ πρὸς θερισμὸν ἤδη, καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει εἰς ζωὴν αἰώνιον». Καὶ Σεῖς, λοιπὸν, καλεῖσθε νὰ ἀποβῆτε καὶ νὰ συνάγετε πλουσίως εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀμοιβὴν ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν! (Ἀπὸ μαγνητοφώνου).

Ἀκολουθῶν δὲ ὁ ἐκ τῶν σπουδαστῶν Αἰδεσιμολ. Βασίλειος Μαντικός, θεολόγος, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ρόδου, ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν σπουδαστῶν εἶπε τὰ ἑξῆς:

Αἰσθάνομαι ἀσθενεῖς τὰς δυνάμεις διὰ τὴν ἀναθεῖσαν εἰς ἐμὲ τιμὴν νὰ ἐκφράσω πρὸς τὴν Ἑμετέραν Μακαριότητα, ἐξ ὀνόματος τῶν ἀδελφῶν τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου, τὰς Ἐυχαριστίας καὶ τὴν ἐγνωμοσύνην ἡμῶν.

Μακαριώτατε, Ἁγιε Διευθυντά, Πανοσιολογιώτατοι καὶ λοιποὶ πατέρες, Κύριοι καὶ Κυρία. Ἐχομεν συγκεντρωθῆ ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς ἑλληνικῆς γῆς διὰ νὰ παρακολουθήσωμεν τὰ μαθήματα τοῦ Φροντιστηρίου καὶ νὰ συμπνευματισθῶμεν, ἀφοῦ δὲ καταρτισθῶμεν ἡμεῖς, νὰ γίνωμεν ἱκανοί, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ καθοδηγήσωμεν καὶ τὰ ποιμνία μας εἰς ἃ ἐτάχθημεν.

Ἐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστίας χρεωστοῦμεν πρὸς ὑμᾶς, Μακαριώτατε, διότι μὲ πατρικὴν στοργὴν μεριμνᾶτε διὰ τὸν πνευματικὸν καταρτισμὸν τῶν τέκνων Σας, ὥστε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ τελεῖται ὁμοιόμορφος τὸ μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως εἰς ὅλας τὰς Ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διδασκαλίας συνετέλεσε ν' ἀποταμιεύσωμεν εἰς τὰς πνευματικὰς δεξαμενὰς μας ἀπὸ τὰς ρεοῦσας πηγὰς τῶν φωτισθέντων ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πνευματικῶν διδασκάλων μας.

Ἡ ὀλιγοήμερος παραμονὴ μας εἰς τὸ Πνευματικὸν τοῦτο Φροντιστήριον, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν γνώσεών μας. Πλὴν τῆς πνευματικῆς τροφῆς, τὴν ὁποίαν ἐμεριμνήσατε δι' ἡμᾶς,

προσφέρατε ἐκ παραλλήλων καὶ ὑλικά ἀγαθὰ ὡς τὸν ἱματισμὸν καὶ τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα παρελάβαμεν καὶ δι' αὐτὰ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς.

Καὶ τώρα ἀποχωροῦντες μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸν ἱερόν τοῦτον χώρον, ὅλοι μας ἀναχωροῦμεν μὲ τὰς πλέον ἐξαιρετικὰς ἀγαπησεις τόσο διὰ τοὺς διδασκάλους, ὅσον καὶ διὰ τὴν περιποίησιν καὶ τὴν φιλοξενίαν ἀκόμη καὶ τὴν ξενάγησιν εἰς διαφόρους τόπους, ὑπὸ τοῦ Ἁγίου ἡμῶν Διευθυντοῦ.

Ἡ σκέψις μας θὰ περνοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Μονὴν ταύτην, καὶ τὸ πνεῦμά μας εἰς τὰς διδασκαλίας τῶν διδασκάλων. Καὶ πρῶτον αἰσθανόμεθα ὑποχρέωσίν μας νὰ εὐχαριστήσωμεν ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ καρδίας τὸν Ἁγιον Διευθυντὴν μας, ὁ ὁποῖος μὲ τόσην στοργὴν πατρικὴν μᾶς περιέβαλλε καὶ μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἀγάπης μᾶς ἐπεμελεῖτο. Οὐδέποτε θὰ λησμονηθῶν, Μακαριώτατε πάτερ, αἱ ποικίλαι του φροντίδες πνευματικαὶ καὶ ὑλικά. Ἰστατο ὡς ἄγρυπτος φρουρὸς εἰς τὰς ἐπάλξεις, ὡς ὑψικάρηνος φοῖνιξ ἐν μέσῳ ὁάσεως, ὅπου τὸν δέροντο διάφοροι καιροί, χωρὶς νὰ λυγίξῃ, καὶ κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν του, δροσιζει τοὺς διαβάτας ἐν μέσῳ καύσωνι. Οὕτω ἐπιτρέψατέ μου νὰ τὸν παρομοιάσω, διότι πράγματι, παρὰ τὰς ποικίλας ἄλλας φροντίδας του, Ἰστατο νυχθημερόν παρὰ τὸ πλευρόν μας δίδων οὕτω τὴν δροσερὰν σκιάν του μὲ τοὺς πνευματικὸς λόγους του καὶ τὴν στοργὴν του ἐμπροστικῶς ἐκδηλουμένην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ὁδοιποροῦντας καὶ δι' ἡμῶν εἰς τοὺς συναντωμένους κατὰ τὴν πορείαν τῆς ζωῆς μας. Οἱ λόγοι μας αὐτοὶ δὲν εἶναι κολακευτικοί, ἀλλὰ εἶναι πραγματικῆς, ἢ ὁποῖα βγαίνει ἀπὸ 30 στόματα τῶν φοιτησάντων ἐν τῷ Πνευματικῷ τούτῳ Φροντιστηρίῳ. Ὁμοίως ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστήσωμεν καὶ τοὺς ἱερούς πνευματικὸς καθηγητὰς μας, ὅτινες μετὰ μεγάλης προθυμίας καὶ ἐνδιαφέροντος, παρὰ τὰς ἐφημεριακὰς τῶν ἀπασχολήσεως, τοὺς κόπους καὶ τὸ γῆρας πολλῶν, προσείρχοντο μετ' εὐχαριστήσεως νὰ δώσωμεν τὰ πολύτιμα διδάγματά των πρὸς ἡμᾶς.

Μακαριώτατε, ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους μας διέρχονται μίαν κρίσιμον καμπήν. Οἱ καιροὶ εἶναι χαλεποί, τὰ ρεύματα τῶν ποικίλων ἰδεῶν πολύβια καὶ ὀρμητικά. Τὰ πάντα ἀπειλοῦν νὰ σαρώσωμεν.

Τὸ ἔθνος συνδεδεμένον μὲ τὴν Ἐκκλησίαν μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν πρέπει νὰ ἐπιζήσῃ. Ὁ θεσμὸς τοῦ «Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου» ἔρχεται νὰ προσφέρῃ μίαν πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν ἐπιβίωσιν αὐτῆν. Θὰ ἦτο εὐχρὴς ἔργον, Μακαριώτατε, ἢ λειτουργία τοῦ θεσμοῦ τούτου νὰ συνεχισθῇ.

Αἱ ἐξ ἑκατοντάδες πνευματικῶν πατέρων ποὺ ἀπεφοίτησαν ἀπὸ τὸ Πνευματικὸν Φροντιστήριον εἶναι μία εὐγλωττος μαρτυρία περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς διατηρήσεως τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου. Ὅπως ἴσως ἔστω ἢ Ἐκκλησία ὀφείλει ἐγνωμοσύνην πρὸς ὑμᾶς, Μακαριώτατε, καὶ πρὸς πάντας ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν διὰ τὴν ἰδρυσιν καὶ διατήρησίν του.

Στρέφόμενος δὲ πρὸς ὑμᾶς, ἀγαπητοί μου συμ-πρεσβύτεροι, δὲν ἔχω παρὰ νὰ ὑπενηθίσω εἰς

Η ΙΕΡΟΤΕΛΕΣΤΙΑ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΣΙΑΣ

Πολλῶν κατ' αὐτὰς γενομένων σχολίων, δι' ἄγνοιαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, ὡς πρὸς τὸν τρόπον καὶ χρόνον τῆς ὀνοματοθεσίας τῶν ὑπὸ Ὁρθοδόξων χριστιανῶν γονέων γεννωμένων τέκνων, παρέχομεν, εἰς πληροφορίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, τὰ κάτωθι:

Κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ ὄνομα δίδεται τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ὡς μαρτυρεῖ ἢ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ Εὐχή «εἰς τὸ κατασφραγίσαι βρέφος, λαμβάνον ὄνομα τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ». Ἡ εὐχή αὕτη, μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ εἰδικῇ ταύτῃ Ἀκολουθίᾳ δεήσεων, ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐπὶ τοῦ βρέφους ἐν τῷ Ναῶ, προσαγομένου ὑπὸ τῆς μαιᾶς ἢ τοῦ ἀναδόχου ἢ ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν οἰκείων, τὸ πρῶτον δὲ τότε, ἀναφέρεται τὸ δίδόμενον εἰς τὸ βρέφος ὄνομα. Εἰς πολλὰ μέρη ἡ ἀνωτέρω Ἀκολουθία τελεῖται πρὸς εὐκολίαν κατ' οἶκον, τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ βρέφους καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐπὶ γεννήσει παιδίου Ἀκολουθίας ἢ ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἐκκλησιασμοῦ ἢ καὶ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος, ἔχει ὅμως γενικευθῆ, παρὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις, νὰ δίδεται τὸ ὄνομα, ἀνευ ἀναγνώσεως, δυστυχῶς, τῶν εἰδικῶν εὐχῶν, κατὰ τὰ πρὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος προκαταρκτικά, εἰ καὶ, ὡς εἶδομεν, ἡ ὀνοματοθεσία τελεῖται πρὸ τοῦ βαπτίσματος, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ εἰς χρόνον πολὺ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἀπέχοντα. Περὶ τῶν αὐτῶν ὁμιλεῖ καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἐκκλησιασμοῦ τοῦ παιδίου, κατὰ τὴν

ὁποῖαν ὁ Ἱερεὺς, κρατῶν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ τὸ βρέφος, φέρει αὐτὸ πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ναοῦ καὶ λέγει «ἐκκλησιάζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς κ.λ.π.».

Ὁ τυχὸν ἰσχυρισμὸς ὅτι τοῦτο σημαίνει ὅτι ἤδη ἔχει προηγηθῆ τὸ βάπτισμα δὲν εὐσταθεῖ, διότι, πᾶν τούναντιον ἐμφανίζουσιν αἱ ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ δεήσεις... «ἵνα καταξιώθην τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τύχη τῆς μερίδος τῶν ἐκλεκτῶν τῆς βασιλείας σου» καὶ, ἐν τῇ δευτέρᾳ εὐχῇ, «Κύριε εὐλόγησον τὸ παιδίον τοῦτο καὶ καταξιώσον αὐτὸ ἐν καιρῷ εὐθέτῳ καὶ τῆς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννήσεως... ἵνα καὶ τοῦ νοητοῦ καταξιώθῃ φωτὸς ἐν καιρῷ ᾧ ὠρίσας». Ἄξιον μνείας ἐνταῦθα εἶναι ὅτι καὶ ὁ περὶ Ληξιαρχείων Νόμος ὀρίζει, ὅπως, κατὰ τὴν περὶ γεννήσεως τέκνου δηλώσιν καὶ καταγραφὴν, γενομένην μετὰ τὴν γέννησιν, γραφῆ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ νεογενήτου. Ταῦτα μαρτυροῦνται καὶ ἐκ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἐν ἣ θεωρεῖται γνωστὸν καὶ δεδομένον ἤδη τὸ ὄνομα (κατακεχωρημένον δέ, κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καὶ ἐν ταῖς εἰδικαῖς δέλτοις) ἀναφερόμενον εἰδικῶς εἰς τὴν πρώτην πρὸ τοῦ Βαπτίσματος εὐχὴν τῆς κατηχήσεως, τὴν τελευταίαν τοιαύτην, ἐν ἣ ἔξ ἀμαθείας οἱ πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι τότε δίδεται τὸ ὄνομα καὶ, βραδύτερον, κατὰ τὴν πρὸ τῆς βαπτίσεως δι' ἐλαίου χρίσιν τοῦ βαπτιζομένου, καθ' ἣν ὁ Ἱερεὺς λέγει «χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (δεῖνα)».

Ὁρθῶς, λοιπόν, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πράξιν καὶ τάξιν ἀντιθέσει, ἐδόθη

ὄλους μας τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν τῆς πνευματικῆς πατρότητος, τὴν ὁποῖαν μᾶς ἀνέθεσεν ἡ Ἐκκλησία, μὲ τὴν παραγγελίαν νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν κλήσιν αὐτῆς.

Τὸ ἔργον βαρῦ, ἡ εὐθύνη ἀπέραντος. Ἀλλὰ καὶ ἡ τιμὴ μεγάλη! Εἴθε ὁ Κύριος νὰ μᾶς ἀξιῶσιν «Ἀξίως περιπατήσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθημεν», διὰ νὰ ἀκούσωμεν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν καὶ ἐπιφανῆ τὸ «εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστὸς ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω».

Περαινοῦντες τὸν λόγον, Σᾶς ὑποσχόμεθα, Μακαριώτατε, ὅτι μὲ ὄλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς μας θὰ ἐργασθῶμεν διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἱερωτάτου καὶ σωστικοῦ τούτου μυστηρίου τῆς Μετανοίας καὶ Ἐξομολογήσεως, καὶ δι' αὐτοῦ διὰ τὴν καθ' ὅλον ἐξύψωσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Πόθος καὶ λαχτῆρα τῆς Ἱερατικῆς μας καρδιάς εἶναι νὰ ἴδῃ ἡ Ἐκκλησία μας, ὑπὸ τὰς Ὑμετέρας εὐλογίας, ἡμέρας καλυτέρας, ἀνταξίας τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος.

Τὴν κατακλείδα τῆς σεμνῆς τελετῆς ἀπετέλεσεν ἡ ὑπὸ τοῦ Μακαρ/του ἀπονομῆ τῶν πτυχίων*, ὑπογεγραμμένων ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Φροντιστηρίου, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ προσφορὰ καταλλήλων βιβλίων εἰς ἓνα ἕκαστον ἐκ τῶν σπουδαστῶν, οἵτινες, ἐφωδιασμένοι μὲ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου, καὶ μὲ τὰ πολύτιμα πνευματικὰ ἐφόδια τοῦ Φροντιστηρίου ἀπῆλθον, μὲ αἰσθήματα βαθείας, ὡς ἔλεγον, εὐγνωμοσύνης καὶ μετὰ δυσκολίας συγκρατοῦντες τὰ δάκρυα, εἰς τὰς πνευματικὰς τῶν ἐστίας, ἵνα ἀναλάβουν, μὲ ζῆλον καὶ ἱερὸν ἐνθουσιασμόν, τὸ δύσκολον ἀλλὰ καὶ ἱερώτατον ἔργον τῶν ὡς Πνευματικῶν Ἐξομολόγων.

* Τὸ κείμενον τοῦ Πτυχίου διαλαμβάνει: «Ὁ ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως προερχόμενος παρηκολούθησεν ἀνελλιπῶς τὸ ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Πεντέλης, ἀπὸ μέχρι λειτουργήσας Ἐπιμορφωτικὸν Φροντιστήριον Ἐξομολόγων ἐξ Ἑλλάδος, συγκροτηθὲν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐπιχορηγηθὲν ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Παύλου Α'.

Ἡ παροῦσα παρέχεται αὐτῶ εἰς βεβαίωσιν τῆς μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας παρακολουθήσεως ὑπ' αὐτοῦ τῶν διδασκθέντων μαθημάτων...».

Η Γ' ΦΑΣΙΣ ΤΗΣ Β' ΒΑΤΙΚΑΝΕΙΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ

4. Ἡ περί τῶν Οὐνιτικῶν «Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν» ἀπόφασις καί ἡ λήξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου

Τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον ἐπεξεργασθὲν καὶ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου κατὰ τὴν παροῦσαν φάσιν διάταγμα εἶναι τὸ περί τῶν Οὐνιτικῶν «Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν», ὅπερ διεκηρύχθη πανηγυρικῶς καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Πάπα τῆς 21 Νοεμβρίου 1964¹. Τὸ διάταγμα τοῦτο εἶναι τελείως ἀπα-

1. Τὸ αὐθεντικὸν λατινικὸν κείμενον αὐτοῦ (Decretum de Ecclesiis Orientalibus Catholicis) ἐδημοσιεύθη ἐν: «Acta Apostolicae Sedis» τῆς 30.1.1965, ὡς καὶ λατινιστὶ καὶ γερμανιστὶ ἐν: Die Konzilsdekrete über den Ökumenismus und über die katholischen Orientalischen Kirchen, Lateinisch und Deutsch κλπ. σ. 54-74, ὁμοίως γερμανιστὶ ἐν Herder-Korrespondenz» 19(1965) 433-437, ἀγγλιστὶ ἐν: «Constitution on the Oriental Churches», Boston, Mass. 1965 καὶ γαλλιστὶ ἐν: «L' Eglise aux cent visages, 16. Les actes du Concile Vatican II. τ. I. Paris 1965, σ. 215-226. Γενικῶς περί τοῦ διατάγματος τούτου ἡ «Καθολικὴ» (36(1964) φύλ. 1412, σ. 4) παρατηρεῖ: «Ὅταν συνετάχθη τὸ σχέδιον, τὸ ἀσχολούμενον περί τῶν «Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν», τῶν ἡνωμένων μετὰ τῆς Ρώμης (ἡ σπουδαιότατη αὕτη διεκρίνῃσις δὲν ἀναφέρεται ἐν αὐτῷ), ἡ Σύνοδος δὲν εἶχεν ἐπιτελέσει τὴν «οἰκουμενικὴν» πρόοδον εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει φθάσει σήμερον διὰ τοῦτο (τὸ κείμενον) πραγματεύεται περί πολλῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἤδη διευθετηθῆ διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ «περί οἰκουμενικότητος» σχεδίου. Ὅθεν τίθεται τὸ δίλημμα: ἤρα γε πρέπει νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸν τὸ σχέδιον τοῦτο, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἀποκτηθῶσι πολλὰ σπουδαῖα πράγματα (ἀναγνώρισις τῶν μικτῶν γάμων τῶν τελουμένων ἐνώπιον Ὁρθοδόξου ἱερέως κ.ἄ.), ἢ νὰ ἀπορριφθῇ, ἵνα μὴ ἐμβάλῃ εἰς κίνδυνον τὸ μέλλον τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ γενικώτερον τὰς σχέσεις Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως». Καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 1420 φύλλῳ σ. 6, διαπιστοῖ ὁρθῶς ἡ «Καθολικὴ», ὅτι τὸ ἐν λόγῳ διάταγμα «κατεκρίθη ὑπὸ τῶν συνέδρων τῆς ἐν Ρόδῳ Γ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Ἐγχομεν ἤδη σκιαγραφήσει τὰ μειονεκτήματα τοῦ περι οὗ ὁ λόγος διατάγματος. Ἄν μὲν ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις προοδεύσῃ ταχέως, τοῦτο θὰ περιέλθῃ εἰς ἀχρηστίαν, ἂν δὲ αὕτη εἰσέλθῃ εἰς τὴν φάσιν τῶν ἐνδοιασμῶν, τῆς δυσκαμψίας καὶ τῆς καθυστέρησεως, τότε πρέπει ὅπως οἱ ἀνατολικοὶ χριστιανοὶ ἀποκτήσωσι καταστατικὸν χάρτην σταθερὸν, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ νὰ προστατευθῶνται καὶ

ράδεκτον ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων, διὸ καὶ κατεκρίθη σφοδρῶς ἐν τῇ Γ' Πανορθοδόξῳ Διασκέψει τῆς Ρόδου, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐτέθη ὡς ἕρος ἀπαραίτητος τῆς ἐνάρεξεως τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἢ ὑπὸ τῆς τελευταίας κατάρρησις τῶν Οὐνιτικῶν τούτων Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ὑπαγωγή καὶ συγχώνεσις των εἰς τὸ ρωμαιοκαθολικὸν ποίμνιον. Διὰ τοῦτο δὲν πρόκειται νὰ ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς ἐνταῦθα τὸ διάταγμα τοῦτο, θεωρούμενον γενικῶς ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων ὡς πέτρα σκανδάλου καὶ ὡς πυριτιδαποθήκη, ἱκανὴ νὰ ἀνατινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα τὸν ἐπιδικωκμενον διάλογον μετὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς καὶ τῆς λατινικῆς Δύσεως. Ὅθεν σημειοῦμεν ἀπλῶς, ὅτι τὸ σύντομον καὶ προκλητικὸν διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους τοῦτο κείμενον πραγματεύεται α) περί τῶν καθ' ἕκαστον Ἐκκλησιῶν, β) περί διατηρήσεως τῆς πνευματικῆς κληρονομίας τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων, γ) περί τῶν ἀνατολικῶν Πατριαρχῶν (τῶν Οὐνιτῶν)²,

νὰ ἀποκαθίστανται παντελῶς αἱ παραδόσεις των, ἵνα οὗτοι παραμείνωσιν ἢ μᾶλλον γίνωσι καὶ πάλιν γνήσιοι ἀνατολικοὶ καὶ οὐχὶ νοθογενεῖς, διότι ἄλλως θὰ κατακρίνωνται συνεχῶς, ἴσως δὲ καὶ δεδικαιολογημένως, ὑπὸ τῶν ὁμαιμόνων ἀδελφῶν τῶν Ὁρθοδόξων ὡς προδόται τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ πράκτορες τοῦ λατινισμοῦ.

2. Τὰ περί τῶν Οὐνιτῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ὀριζόμενα ἐν τῷ παρόντι διατάγματι προεκάλεσαν δυσφορίαν εἰς αὐτούς, ἐξ ὧν ὁ Ἀντιοχείας Μάξιμος Δ' παρεμβάσῃ ἐπὶ συνόδου: «Ἐξ ὅλων τῶν κεφαλαίων τοῦ παρόντος σχεδίου, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τοὺς Πατριάρχας εἶναι ἀναμφισβητήτως τὸ ἐλλιπέστερον, ὡς παρουσιάσθη δὲ εἰς ἡμᾶς εἶναι ἀπαράδεκτον, διότι προσβάλλει τὴν ἱστορίαν καὶ οὐδόλως προετοιμάζει τὸ μέλλον... 1. Σφάλονται ὅσοι θεωροῦν τὰ Πατριαρχεῖα ὡς ἴδιον θεσμὸν τῆς Ἀνατολῆς, διότι ταῦτα συνιστοῦν θεσμὸν κοινὸν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας... Ὁ Πάπας εἶναι ἐπίσης Πατριάρχης τῆς Δύσεως. Ὡς τοιοῦτον θεσφῶρον ἀνέκαθεν αὐτὸν ἡ τῶν Πατέρων παράδοσις καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, χωρὶς νὰ πιστεύωσιν, ὅτι οὕτως ἐζημιούτο τὸ πρωτεῖον αὐτοῦ... Ἐφ' ὅσον ὁ Πάπας δὲν αἰσθάνεται ἐαυτὸν ἡλαττωμένον, διότι τυγχάνει ἐπίσκοπος Ρώμης καὶ «ὡς ἐκ τούτου» ἴσος πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους, διατὶ θὰ ἡσθάνετο ἡλαττωμένος, ἐπειδὴ

καὶ τῇ ἀρτιγεννήτῳ Διαδόχῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου τὸ ὄνομα πρὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τινων ἐπεκρίθη, οὐχὶ ὀρθῶς, καὶ ἡ ἐν τῷ πολυχρονισμῷ καὶ ταῖς λοιπαῖς ὑπὲρ τῶν Βασιλέων εἰδικαῖς δεήσεσι προσθήκη τοῦ ὀνόματος τῆς Διαδόχου, πληροφοροῦμεν ὅτι, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ πάλιν, ἡ Ἐκκλησία, οὐ μόνον δὲν ἀποκρούει ἀπλᾶς ὑπὲρ τῶν ἀβαπτίστων τέκνων Ὁρθοδόξων γονέων δεήσεις καὶ εὐχάς, ἀλλ' ἔχει ταύτας ἤδη καθιερώσει, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνησθειῶν Ἀκολουθιῶν.

Ἐν αὐταῖς, οὐ μόνον ὁ Ἱερεὺς δέεται εἰδικῶς ὑπὲρ τοῦ ἀβαπτίστου βρέφους, ἀλλὰ καὶ σφραγίζει (εὐλογεῖ) αὐτό, τοῦθ' ὅπερ εἶναι μετάδοσις ἁγιασμοῦ καὶ Χάριτος, θεωρεῖ δὲ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ σαραντισμοῦ ὡς Ἀκολουθίαν «ἐκκλησιασμοῦ τοῦ παιδίου», ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὁποῖου ὁ Ἱερεὺς θέτει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπικαλούμενος τὴν εὐλογίαν τοῦ

Θεοῦ. Τὸ δὲ πλέον ἀξιοσημείωτον εἶναι ἡ διάταξις καθ' ἣν, μετὰ τὰς εὐχὰς τοῦ ἐκκλησιασμοῦ καὶ πρὸ τῆς ἀπολύσεως, ὁ Ἱερεὺς, εἰσάγων καὶ τὸ ἀβάπτιστον βρέφος εἰς τὸν Ναόν καὶ λέγων τρίς, εἰς τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ μέσον τοῦ Ναοῦ καὶ εἰς τὸν πρὸ τῆς ὥραιας Πύλης χῶρον, τὸ «ἐκκλησιάζεται ὁ δοῦλος ἢ ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (δεῖνα)», ὅταν τὸ βρέφος εἶναι ἄρρεν, εἰσάγει αὐτὸ καὶ εἰς τὸ Ἱερόν καὶ περιφέρει αὐτὸ κύκλῳ τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, μόλις εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ προστεθῇ, ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, ἐν τῷ πρώτῳ μέρει αὐτῆς, ἡ Ἐκκλησία, οὐ μόνον ἐπιτρέπει τὴν παράστασιν καὶ συμμετοχὴν τῶν ἐνηλικίων ἀβαπτίστων κατηχομένων, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶναι τέκνα γονέων μὴ χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ εἰδικᾶς ὑπὲρ τούτων ἀναπέμπει δεήσεις καὶ εὐχάς.

† Ὁ Θεσσαλονικὴς ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

δ) περί τῶν Μυστηρίων, ε) περί τῆς Λειτουργίας, και στ) περί τῆς κοινωνίας τῶν Οὐνιτῶν μετὰ (τῶν ἀδελφῶν ἐκ τῶν κεχωρισμένων Ἐκκλησιῶν). Ἡ

εἶναι «ἐπίσης» Πατριάρχης τῆς Δύσεως και «ἐνεκα τούτου» συνάδελφος τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς; 2. Τὰ Πατριαρχεῖα δὲν εἶναι ἀνώνυμοι θεσμοί, διότι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, τὰς ὁποίας ἐπικαλεῖται τὸ σχέδιον, ἀνεγνώρισαν τὸ ἀξίωμα τούτου εἰς καθωρισμένας ἐδρας... Αἱ ἐδραι αὗται δέον νὰ ἀναφερθῶσιν ἐκ νέου... Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, χωρὶς νὰ ἀναφερθῶμεν λ.χ. οὐδὲ ἀπαξ εἰς τὴν ἁγίαν Ἐδραν τῆς Ρώμης ἢ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ὁποίου ὁ κάτοχος, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπ' αὐτὸν πιστῶν ἢ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἰσχύος, ἀποτελεῖ τὴν πρώτην προσωπικότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, και ὡς τοιοῦτος θεωρεῖται και τιμᾶται ὑπὸ τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ'. Ὁμοῦ φαίνεται, ὅτι, κατὰ τοὺς συντάκτας τοῦ σχεδίου, ἡ ἱστορικὴ αὐτῆ συνάντησις τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ' και τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου Α' οὐδὲν σημαίνει. 3. Ἐὰν θέλωμεν νὰ εἰμθα πιστοὶ εἰς τὴν ἱστορίαν, ἢ ὁποία ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὀφείλωμεν νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι οἱ κάτοχοι τῶν πατριαρχικῶν ἐδρῶν συνδέοντο στενῶς πρὸς ἀλλήλους, μεριμνῶντες ἀπὸ κοινοῦ περὶ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Πάπαι και ἀνατολικοὶ Πατριάρχαι ἦσαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνώσεως αἱ κορυφαὶ τῆς παγκοσμίου Ἱεραρχίας. Ἄμα τῆ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης ἀπέστειλε τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του πρὸς τοὺς τέσσαρας Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, οὗτοι δὲ ἄμα τῆ ἀναρρήσει αὐτῶν τὸ αὐτὸ ἔπραττον και πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ και πρὸς τὸν Πάπαν ἀποκλειστικῶς. Οὕτω καθίστατο ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας πατριαρχικὸν τι κολλέγιον, «κορυφῆ» (ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) παγκοσμίου μερίμνης, διὰ τῆς ὁποίας ἐνεργεῖτο ὁρατῶς ἡ συλλογικὴ κοινωνία ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅλης τῆς Ἱεραρχίας, ὡς ἀφ' ἐαυτῆς μαρτυρεῖ ἡ ἀνταλλαγὴ «ειρηνικῶν» γραμμάτων, κατὰ τὸν ἐν χρῆσει παρὰ τοὺς Ὀρθοδόξους ὅρον... Εἰς τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐναπόκειται ἡ ἀνακρίσις ἢ ἡ ἀποκατάστασις τῶν παλαιῶν τούτων μορφῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. 4. Ἐν τέλει τὸ Πατριαρχεῖον δὲν εἶναι ἀπλῶς τιμητικὴ τις διάκρισις. Διὰ τοῦτο τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ εἶναι εἰμῆ ἢ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ σπουδαιότητος. Ὅθεν δὲν ἀρμόζει νὰ καλύπτονται τοὺς ἀνατολικούς Πατριάρχας διὰ τιμῶν και πρωτοκαθεδριῶν, ἵνα μετὰ ταῦτα μεταχειρίζωμεθα αὐτοὺς ὡς ὑποτακτικούς, τῶν ὁποίων ἢ αὐθεντία ἐξαρτᾶται καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας αὐτῆς ἐξ ἀπειρῶν ἀναγκαστικῶν προσφυγῶν εἰς τὰς συνόδους τῆς ρωμαϊκῆς κυρίας διὰ μηδαμινὰ πράγματα. Σφράσμιον Πατέρες, ὁμιλοῦντες περὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἄς μὴ σκεπτόμεθα μόνον ὅσους ταπεινῶς τὴν ἐκπροσωποῦν σήμερον ἐντὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ καθολικισμοῦ, ἀλλ' ὀφείλωμεν νὰ ἐτοιμάσωμεν και τὴν θέσιν τῶν ἀπόντων» (ἐνοοῦνται οἱ πραγματικοὶ Ὀρθόδοξοι Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιχείας και Ἱεροσολύμων). («Καθολικὴ» 36 (1964) φύλ. 1412, σ. 4.). Τέλος και ὁ Βενεδικτῖνος ἱερομόναχος Η ο e c k εἶπε: «Τὸ οὐσιώδες θέμα τοῦ σχεδίου τούτου εἶναι ὁ πατριαρχικός θεσμός. Ὁ θεσμός οὗτος ἐπεκράτει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν πρώτην χιλιετηρίδα, τὸ δὲ Σχίσμα προσκλήθη ὑπὸ ψευδῶν ἀποδεικτικῶν, διότι ἐλέχθη τότε, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε κληροδοτήσει ὀλόκληρον τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὸν Πάπαν, ὅπερ ἐξημίωσε μεγάλως τὴν ἑνωσιν Ἀνατολῆς και Δύσεως. Ἐν τούτοις σήμερον τὰ Πατριαρχεῖα δὲν εἶναι εἰ μὴ σκιαὶ τῆς ἀρχαίου ὑποστάσεως των, ὅπερ ἀποτελεῖ περιφρόνησιν πρὸς αὐτὰ, ἢ ὁποία ἐπιπίπτει ἐπὶ τοῦ Καθολικισμοῦ. Ὁ πατριαρχικός θεσμός εἶναι ὁ πραγματικὸς στρόφιγξ ὀλοκλήρου τῆς Ἀνατολῆς, οἱ δὲ διαστάμενοι ἀδελφοὶ μας κρίνουν ἀκριβῶς ἐκ τοῦ θεσμοῦ τούτου, διότι συνιστᾶ κατ' αὐτοὺς τὸ οὐσιώδες δοκιμαστήριον. Οὗτοι πράγματι διερωτῶνται, εἰς τί θὰ κατέληγον, ἂν ἐπανασυνεδέοντο πρὸς τὴν Ρώμην. Ἀρὰ γε θὰ ἐξηρωθῶν ἐκ τῶν καρδιναλίων ἢ ἐκ τῆς κυρίας; Ἀλλὰ τοιοῦτόν τι θὰ ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον και ἀντίθετον πρὸς ὀλόκληρον τὴν παράδοσιν αὐτῶν... Ἐπὶ χιλία ἔτη ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐξέλεγεν ἐλευθέρως τοὺς Πατριάρχας και τοὺς ἐπισκόπους τῆς, αὐτῆ ἴδρου τὰς ἐκκλησιαστικὰς τῆς ἐπαρχίας, αὐτῆ διεῖπε τὴν

«Καθολικὴ», παραδεχομένη και τινα «μειονεκτήματα» τοῦ κειμένου, θεωρεῖ ὡς πλεονεκτήματα αὐτοῦ τὸ ὅτι ἀποδοκιμάζει ἔργω τὸν ἐκλατινισμόν, κηρύττει τὰ δικαιώματα τῶν Ἀνατολικῶν, ἐπιτρέπει τὴν, καιτοι περιορισμένην, συμμετοχὴν Καθολικῶν και Ὀρθοδόξων εἰς τὰ αὐτὰ Μυστήρια και τὰς αὐτὰς ἱεράς ἀκολουθίας, και ἐπαναφέρει τὴν παλαιὰν περὶ μικτῶν γάμων νομοθεσίαν, τῆς ὁποίας ἡ κατὰ τὸ 1949 κατάργησις ἔσχε δυσάρεστα ἐπακλόουθα»³.

Διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τῶν ἀνωτέρω τριῶν ἀποφάσεων περὶ Ἐκκλησίας, Οἰκουμενισμοῦ και Οὐνιτικῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς και τῆς ἀναβολῆς διὰ τὴν δ' συνοδικὴν περίοδον τῶν ὑπολοίπων σχεδίων ἀποφάσεων⁴, ἢ Β' Βατικάνειος Σύνοδος ἐτερμάτισε τὴν γ' περίοδον τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῇ 21 Νοεμβρίῳ 1964 διὰ πανηγυρικῆς δημοσίας συνεδρίας τῆς ὁλομελείας ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου. Ὡς ἐν ἀρχῇ, ἐτελέσθη και πάλιν συλλειτουργῶν τοῦ Πάπα και 24 ἐπισκόπων, εἶτα δὲ ὁ Παῦλος ΣΤ' ἐξεφώνησε λόγον, δι' οὗ ἐκήρυξε τὴν λήξιν τῆς γ' φάσεως τῆς Συνόδου⁵. Ἐν ἀρχῇ ἠὺχαρίστησε τὸν Θεὸν ἐπὶ τούτῳ και μάλιστα ἐπὶ τῇ διατυπώσει τῆς ἀποφάσεως περὶ Ἐκκλησίας, δι' ἧς «ὠλοκληρώθη ἡ διδασκαλία τῆς Α' Βατικανείου Συνόδου». Πρὸ πάντων ἐξῆρε τὴν διατυπωθεῖσαν διδασκαλίαν περὶ ἐπισκόπων, «ἥτις ἦτο καιρὸς πλέον νὰ διατυπωθῇ, ἐνεκα τῆς ἐξελίξεως τῆς σημερινῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπεκτάσεως τῆς Ἐκκλησίας, τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ συναντᾷ κατὰ τὴν καθημερινὴν πείραν τῆς ποιμαντικῆς δράσεως, και λόγω τῆς ἀναμονῆς πολλῶν ἐπισκόπων, οἵτινες ἐπεθύμουν τὴν διασάφησιν τῆς περὶ αὐτῶν διδασκαλίας». Διὰ τῆς ἀποφάσεως δὲ ταύτης «δὲν μεταβάλλεται ποσῶς ἢ πατροπαράδοτος διδασκαλία. Ὁ,τι ὁ Χριστὸς ἠθέλησε, τοῦτο θέλωμεν και ἡμεῖς: ὅ,τι ἦτο, τοῦτο παραμένει: ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ αἰῶνας ἐδίδαξε, τοῦτο και ἡμεῖς διδάσκομεν ὁμοίως. Ἀλλὰ σήμερον ἐξεφράσθη ὅ,τι μέχρι τοῦδε ἀπλῶς ἐτηρεῖτο, διεσαφηνίσθη ὅ,τι ἦτο ἀβέβαιοι, και διετυπώθη ὅ,τι ἐμελετᾶτο, συνεζητεῖτο και τρόπον τινὰ ἡμφεσθητεῖτο».

Ἀλλὰ μετὰ βαθείας ἱκανοποιήσεως ἐπανελάβε τὸ

λειτουργικὴν τῆς, τὸ κανονικὸν τῆς δίκαιον κλπ. Ἡ αὐτονομία τῶν Πατριαρχῶν ἦτο ἀπόλυτος ἐντὸς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, σπανίως δὲ προσέφευγον οὗτοι εἰς τὸν Πάπαν, ὅταν δηλαδὴ ἐπρόκειτο περὶ σοβαρωτάτων ζητημάτων, ὅπερ δὲν συνέβη περισσότερον ἢ εἴκοσι φορές εἰς χιλία ἔτη! Ἄς ἐπιμεινωμεν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου θεσμοῦ ἐν τῷ σχεδίῳ, ἄλλως θὰ διαπράξωμεν ἀσυγχώρητον σφάλμα». («Καθολικὴ» 36 (1964) φύλ. 1413, σ. 4).

3. «Καθολικὴ» 36 (1964) φύλ. 1413, σ. 4.

4. Κατ' αὐτὰς μετεδόθη ἐκ Ρώμης ἡ εἶδησις, ὅτι ἡ γενικὴ Γραμματεία τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ἀνὰ τὴν ὑψηλὴν καθολικὴν ἀρχιερεῖς τὰ πέντε τεύχη, τὰ περιέχοντα τὰ πέντε ἐναπομένοντα σχέδια, τὰ ὁποῖα φέρουσι τοὺς ἐξῆς τίτλους: «περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας», «περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ σημερινῷ κόσμῳ», «περὶ τῆς ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος τῆς Ἐκκλησίας», «περὶ τῆς ἀποστολῆς και ζωῆς τῶν ἱερέων», και «περὶ τῆς ἀποστολῆς και διακονίας τῶν λαϊκῶν». («Καθολικὴ» 37 (1965) φύλ. 1447, σ. 4).

5. «Herd.—Korresp.». 19 (1965) 173-184. Πρβλ. και «Καθολικὴ» 37 (1964) φύλ. 1418, σ. 1.

τόσον προσφιλές αὐτῷ τροπάριον περὶ τοῦ «ἐξοχωτάτου, μοναδικοῦ καὶ καθολικοῦ ἀξιώματος, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐχορήγησεν εἰς τὸν Πέτρον καὶ εἶτα μετεδόθη εἰς τοὺς διαδόχους του Πάπας τῆς Ρώμης, τὸ ὁποῖον ἀνεγνωρίσθη πλήρως καὶ πολλάκις καὶ ἐτιμήθη... Ἡ αὐθεντία τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὴν πλήρη ἐξουσίαν τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ κεφαλῆς τοῦ κολλεγίου τῶν ἐπισκόπων, ἀλλ' εὐρίσκεται ἐν πλήρει συμφωνίᾳ κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐσωτάτη καὶ οὐσιώδης αὐτῆ σχέσις καθιστᾷ τὴν μὲν ἱεραρχίαν ἐνιαῖον σύλλογον, τὸν δὲ διάδοχον τοῦ Πέτρου μὴ ἔχοντα ἐξουσίαν διάφορον καὶ ξένην πρὸς τὴν ἰδικήν του, ἀλλ' ἀποτελοῦντα τὸ κέντρον αὐτοῦ καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ. Ἐνεκα τούτου καὶ ἡμεῖς τιμῶμεν τὰ ὑμέτερα γνωρίσματα μετὰ τῶν ἡμετέρων, χαίρομεν διὰ τὴν ἔξαρσιν αὐτῶν, διεκδικοῦμεν τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν καὶ προάγομεν τὴν εἰς τὰ ἡμέτερα προσάρτησιν αὐτῶν. Ἀναγνωρίζοντες οὕτως ἐν τῇ πληρότητι αὐτοῦ τὸν ἐπισκοπικὸν θεσμόν, αἰσθανόμεθα αὐξανομένην περὶ ἡμᾶς τὴν κοινωνίαν τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, τῆς ἀπὸ κοινοῦ εὐθύνης καὶ τῆς συνεργασίας. Ὁμολογοῦντες καὶ ἐξαίροντες τὴν ἐξουσίαν ὑμῶν, δὲν φοβούμεθα τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἡμετέρας, ἀλλ' αἰσθανόμεθα ἰσχυρότεροι ἐνεκα τῆς συνδεούσης ἡμᾶς ἀδελφικῆς ἐνότητος, ἱκανότεροι εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς παγκοσμίου Ἐκκλησίας, ἔχοντες ἕνα ἕκαστον ἡμῶν ὡς συνεργάτην, ἐπιδιδώκοντα τὸν ἴδιον σκοπὸν, μᾶλλον πεπεισμένοι περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ βοηθείας, ἐπειδὴ εἴμεθα καὶ θέλομεν νὰ εἴμεθα στενότερον συνδεδεμένοι πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ».

Ἀφοῦ δ' εἶτα ὠμίλησεν ὁ Πάπας περὶ τῶν προσδοκωμένων καρπῶν τῶν ἀποφασισθέντων περὶ τῶν «κεχωρισμένων ἀδελφῶν» καὶ περὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ἀφίερωσε τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ λόγου εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ ἐνῶ ἡ Σύνοδος, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐδείχθη ἐπιφυλακτικὴ, ἀποφυγοῦσα νὰ ἀποφανθῇ ἐπισημῶς περὶ τῆς Μαρίας ὡς μητρὸς τῆς Ἐκκλησίας ἢ μεσιτρίας ἢ συλλυτρωτρίας κλπ., ὁ Παῦλος ΣΤ' ἀπένευμεν εἰς τὴν παρθένον Μαρίαν τὸν τίτλον «Μήτηρ τῆς Ἐκκλησίας, τ.ἔ. ὀλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, τῶν πιστῶν καὶ τῶν ποιμένων... Ὅπως ἡ Μαρία εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εὐθὺς μετὰ τὴν ἐνανθρώπησίν του ἐν τῷ παρθενικῷ κόλπῳ αὐτῆς συνέδεσεν ἑαυτῷ, ὡς κεφαλῇ, τὸ μυστικὸν σῶμά του, τὴν Ἐκκλησίαν, τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ Μαρία, ὡς μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, συνάμα καὶ ὡς μήτηρ πάντων τῶν πιστῶν καὶ τῶν ποιμένων, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας... Πρὸ πάντων ἐπιθυμοῦμεν, ὅπως διασαφηνισθῇ καλῶς, ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῆς Μαρίας, ταπεινῆς δούλης τοῦ Κυρίου, πηγάζει ἐκ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Χριστὸν, τὸν μόνον μεσίτην καὶ λυτρωτὴν ἡμῶν. Ὁμοίως ἐπιθυμοῦμεν νὰ διασαφηνισθῇ ἡ ἀληθὴς φύσις καὶ οἱ σκοποὶ τῆς πρὸς τὴν Θεοτόκον εὐλαβείας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐκεῖ ἰδίως ὅπου ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀδελφοὶ κεχωρισμένοι τῆς καθολικῆς κοινότητος, ἵνα ἐνοήσωσιν, ὅτι ἡ εὐλάβεια αὐτῆ δὲν ἀποτελεῖ σκοπὸν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ μέσον προο-

ριζόμενον νὰ κατευθύνῃ τὰς ψυχὰς εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἐνώσῃ οὕτως αὐτὰς μετὰ τοῦ Πατρὸς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ». Προσθέτομεν τέλος ὅτι ὁ Πάπας ἀνεφέρθη καὶ εἰς τὴν ἀπορριφθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων «ἄσπιλον σύλληψιν τῆς Παρθένου». Ἐν τέλει δὲ ἀνέπεμψεν ἐκτενῆ προσευχὴν πρὸς τὴν «παρθενικὴν Μητέρα Μαρίαν, τὴν ὑπέροχον Μητέρα τῆς Ἐκκλησίας καὶ βοηθὸν τῶν ἐπισκόπων».

Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι διὰ τοὺς Ὀρθοδόξους ἀποτελεῖ νεωτερισμὸν καὶ ὁ νέος οὗτος τίτλος τῆς Θεοτόκου «Μήτηρ τῆς Ἐκκλησίας», δι' οὗς λόγους εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἀνέπτυξαν διαπρεπεῖς ρωμαιοκαθολικοὶ ἱεράρχαι⁶, ὡς καὶ δι' ἄλλους, δυναμένους νὰ προστεθῶσιν ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου πλευρᾶς⁷.

6. «Ἐκκλησία» 42 (1965) 360/1, σμ. 4.

7. Ἡδὴ ὁ Γ. Στᾶθης ἐσχολίασεν ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου (ἐνθ' ἀνωτέρω) τὴν νέαν προσωνυμίαν τῆς Παρθένου διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἄλλο «καινὸν» ρῆμα, ποῦ πρωτακουστικῆς, εἶναι ἡ ὀνομασία τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου ὡς Μητρὸς τῆς Ἐκκλησίας. Χαιρετίστηκε μ' ἐνθουσιασμὸν καὶ διακριέστερα χειροκροτήματα. Κάποιος ὅμως παρατήρησε, μιλιώντας ἰταλικᾶ, πάντως δὲν πρέπει νάταν Ἰταλός: «Μὰ τώρα τίνος εἶναι ἡ Ἐκκλησία, τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Παναγίας; Ὅταν ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν ἅγιον Πέτρο: «Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam» (Ματθ. 16, 18), δὲν εἶπε θὰ θεμελιώσω τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μητέρας μου... Μὰ τὸ ἴδιο χειροκροτοῦσε κι' αὐτός, γιατί τὸ εἶπε ὁ Πάπας. Καὶ πὼς θέλομε νάκανε διαφορετικὰ ὁ ἱερωμένος αὐτός, ἀφοῦ γὰρ τὸν Ρωμαιοκαθολικὸν Χριστιανισμόν, καὶ πῶς πολλὴ τῆς Ἰταλίας καὶ Ἰσπανίας, ὁ Πάπας θυμίζει τὴν Μωαμεθανικὴν προσευχὴν: «Ἐνας εἶναι ὁ Θεὸς κι' ἕνας ὁ προφήτης του, ὁ Μωάμεθ», μὲ τὴν παραλλαγή: «Ἐνας εἶναι ὁ Θεὸς καὶ ἀντ' αὐτοῦ ὁ Πάπας». Λοιπὸν ἡ Θεοτόκος κατέστη διὰ ρηματος τοῦ Πάπα «Μήτηρ τῆς Ἐκκλησίας». Ἡ ἀπόφασίς αὐτὴ συζητήθηκε μὲ πολλὰς ἀντιδράσεις, ἀλλὰ τελικὰ ἐπεκράτησε. Φυσικὰ εἶναι μία εἰκονικὴ ὀνομασία, τοῦλάχιστον θέλομε νὰ πιστεύωμεν, μὰ δὲν παύει νὰ φανερώη τὸ πνεῦμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν σκέψιν τῆς διὰ τὴν Θεοτόκον. Ἀπλὸ γι' αὐτούς: ἀφοῦ εἶναι Μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ἄρα καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς θεμελιωθεῖσης ὑπ' αὐτοῦ. Δὲν φαίνεται ὅμως πὼς ἀλλάζει ἡ φύσις καὶ ἡ τάξις τῶν ἱερῶν προσώπων, ποῦ συνέβαλαν στὴν ἰδρύσιν τῆς Ἐκκλησίας; Ἡ Παρθένα εἶναι δοχεῖον, διὰ τοῦ ὁποῖου διήλθεν ἡ σωτηρία. Εἶναι ἐντελὸς ἄνθρωπος, «ἄσπιλος» βίωμα καὶ «ἀμόλυπτος». Che c'entra all' Ecclesia? Τί ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅμως διαμαρτυρήθηκαν πολλὰς συνειδήσεις. Τώρα ποῖος προϋποτίθεται «Πατὴρ» τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ἡ Θεοτόκος ἔγινε «Μήτηρ» αὐτῆς; Γιατί νὰ περιπέλεκται τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας μας ἀπὸ τόσο ἀπλὸ καὶ ἐξαισιο; Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει μᾶνα καὶ πατέρα· ἔχει κεφαλὴ καὶ μέλη. Κεφαλὴ θεανθρώπινη, μέλη ἀνθρώπινα. Εἶναι τέλειος ὄργανισμός, συναρμολογηθεὶς ἐν χρόνῳ μὲ τὴν ὑπέρθρον Ἀποκάλυψιν. Καὶ ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι τιμῶμεν ἀξιοχρέως τὴν Θεοτόκον, τὴν Μητέρα τοῦ Ἐμμανουήλ, μολοντί μὲ περιέργεια μᾶς ρωτᾶνε ἀν' ἔχουμε κι' ἐμεῖς Μαντόνα, ἀπὸ ἑλλειψι ἀντικειμενικῆς καττήχσεως, ἀλλὰ ὅπως ὅποτε θὰ σκανδαλιζόμεσθε νὰ τὴν ἀκούμε ἢ νὰ τὴν ἀποκαλοῦμε καὶ Μητέρα τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλο ἔργο τῆς μεγάλης βουλῆς τοῦ Ὑψίστου ἐπετέλεσεν ἡ Θεοτόκος... Καλοῦμεθα κι' ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι νὰ λάβωμε γνώσιν τῶν «καινῶν» αὐτῶν καὶ ξένων «ρημάτων», γιὰ νὰ μπορέσωμε ν' ἀνασυνταχθῶμε στὴς τάξεις μας μὲ πλειότερη φρόνησι καὶ ζῆλο. Θὰ νωύσωμε ἀκόμα πῶς Ὀρθόδοξοι καὶ πῶς πιστοὶ τηρηταὶ τῆς ζωῆς Παραδόσεως καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ποῦ δὲν ἐπιτρέπει ἀπὸ φαγεῖν καὶ πίνει ἀναξίως». Ἡ συναίσθησις τῆς ἀμαρτωλότητος γεννάει τὴν κατανυξί, ποῦ εἶναι τὰ ζηλευτὰ στολίδια τῆς Ὀρθοδοξίας. Θὰ προσφέρουμε τὴ λατρεία στὴν Παναγνὴ Θεοτόκῳ, ἴσως πῶς καθαρῆ, ὅπως ταιριάζει στὴ Μητέρα τοῦ Ἐμμανουήλ. Θὰ ἐγείρωμε ψηλὰ τὰ τέγχη καὶ τίς ἐπάλλεξις τῆς μάντρας τῆς ποιήνης τοῦ Χριστοῦ γιὰ διαφύλαξι ἀπὸ τοὺς «λυμαινομένους» αὐτὴν λύ-

Ὁμοίως ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία ἀγνοεῖ τὰς ὑπὸ τῶν λατίνων μαριολόγων συζητήσεις περὶ τῆς Θεοτόκου ὡς «συλλυτρωτρίας», «μειστρίας» κλπ. Καὶ ὅμως ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ' δὲν ἐδίστασε νὰ καθιερώσῃ ἐπισημῶς τὸν τίτλον «Μήτηρ τῆς Ἐκκλησίας», ὡς ἐπίσης δὲν ἐδίστασε νὰ ἐξάρῃ καὶ νῦν τὸ ἴδιον παπικὸν ἀξίωμα, ὅπερ προῶρισται, οὕτω προβαλλόμενον, νὰ ἀποτελέσῃ μέγα ἐμπόδιον εἰς τὸν οἰκουμενικὸν διάλογον, δυνάμενον νὰ θεωρηθῇ μόνον ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων ὡς ἀποτελοῦν μᾶλλον τοπικὸν ἔθιμον καὶ λατινικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ὡς στερούμενον τῶν ἀληθῶν χαρακτηρισμῶν τοῦ ἐν ὀρθοδόξῳ ἔννοιᾳ «δόγματος Θεοῦ» μὲ καθολικὸν καὶ ὑποχρεωτικὸν διὰ τοὺς ἄλλους χριστιανούς κύρος. «Ὅθεν τὰ νεώτερα θεομητορικὰ καὶ παπικὰ λεγόμενα δόγματα (πρωτεῖον-ἀλάθητον) καὶ τινὰ ἄλλα μεσαιωνικὰ τοιαῦτα (θεωροῦνται μᾶλλον ἐπινοήματα ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας, διαμορφωθέντα ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς ἐνδογενῆ καὶ ἀναπόσπαστα συστατικά τῆς χριστιανικῆς Ἀποκαλύψεως καὶ πρὸς σωτηρίαν ἀπαραίτητα)»⁸.

Τοσαῦτα περὶ τοῦ ἔργου τῶν δύο Ἐκκλησιαστικῶν Συνάξεων τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1964, ἤτοι τῆς Ὁρθοδόξου ἐν Ρόδῳ καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐν Βατικανῶ. Ἀναμφιβόλως ἡ σημασία ἀμφοτέρων εἶναι μεγάλη, διὰ τὸ πνεῦσαν ἐν αὐταῖς εὐρὺ οἰκουμενιστικὸν πνεῦμα, τοῦθ' ὅπερ ἀνεγνώρισε καὶ ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ' ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του πρὸς τὴν Γ' Πανορθόδοξον Διάσκεψιν Ρόδου καὶ πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ ταῖς διαγενομέναις ἐορταῖς τοῦ Πάσχα. Ὡς δὲ ἐδηλώθη προσφάτως ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀρμοδίως, διὰ τῶν ἀποφασισθέντων ἐν Ρόδῳ καὶ Βατικανῶ «ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἠνοιξεν ἀποφασιστικῶς μία νέα περίοδος εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς, ἀφ' ἐτέ-

ρους: Εἶναι ἕνας ὑποχρεωτικὸς προσανατολισμὸς οἱ νέες ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τοῦ Βατικανῶ, μὲ τὸ διαπρύσιον πρόσταγμα τῆς Ὁρθοδοξίας: «Στώμεν καλῶς»!

8. Ἀθηνᾶ γόρου Θυατείων, Ἡ ἔννοια τοῦ διαλόγου κατὰ τὴν παπικὴν ἐγκύκλιον «Ecclesiam Suam», ἐν «Ἀπόστ. Βαρνάβας» 25 (1964) 331. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι καὶ ὁ καθηγητὴς Α. Ἀλιβιζᾶτος, ὁμιλῶν περὶ τῆς θέσεως τοῦ πρωτείου ἐν τῷ διαλόγῳ, δὲν εὕρισκε «ἄλλην διέξοδον ἀπὸ τὴν ὀρθὴν διερμηνεύσιν τῆς ἐν τῇ μᾶ Ἐκκλησία συνυπάρξεως τῶν δύο συστημάτων: τοῦ δημοκρατικοῦ (τῆς Ὁρθοδόξου) καὶ τοῦ μοναρχικοῦ (τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς), ὡς αὕτη ἀναμφισβητήτως ὑφίστατο πρὸ τοῦ Σχίσματος». («Βῆμα» 15.5.1965). Λεπτομερέστερον ἀναπτύσσει τὴν θέσιν του ταύτην ἐν τῇ μελέτῃ του: «Εἶναι δυνατὴ ἡ ἀρμονία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ μοναρχικοῦ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐν περιπτώσει ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν», ἀνάτυπον ἐκ τῶν «Πεπραγμένων τοῦ Θ' διεθνoῦς Βυζαντινολογικοῦ συνεδρίου Θεσσαλονίκης», (τόμ. Β'), Ἀθήναι 1955.

ρου δὲ διεγράφη μέθοδος καὶ πρόγραμμα προοδευτικῆς ἀναπτύξεως τῶν σχέσεων τούτων πρῶτον διὰ τοῦ διαλόγου τῆς ἀγάπης καὶ, κατόπιν προπαρασκευῆς, διὰ τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου ἀκολούθως»⁹. Συναφῶς καὶ ὁ καρδινάλιος Βεα, ὁμιλῶν ἐπισημῶς ἐκ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐτόνισεν ὅτι ὁ ἀρξάμενος «διάλογος τῆς ἀγάπης ἔφερεν ἤδη καρποὺς πολὺ ἐνθαρρυντικούς. Ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὸ κλίμα τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη εἶναι καταφανής». Ὁ δὲ μέλλων νὰ ἀκολουθήσῃ τοῦτον θεολογικὸς διάλογος «εἶναι οὐσιώδες νὰ διεξαχθῇ ἐν ἰσοτιμίᾳ. Εἰς τὸ ἄρθρον 9 τοῦ διατάγματος περὶ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ὁ διάλογος περιγράφεται ὡς συνομιλία, «ὅπου ὅλοι συμπεριφέρονται μεταξὺ τῶν ὡς ἴσος πρὸς ἴσον». Τίποτε δὲν πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὸν διάλογον τοῦτον, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸν ἀρχίσωμεν ὑπὸ τὸ κατάλληλον πνεῦμα καὶ μὲ τὴν κατάλληλον προπαρασκευήν. Τὸ μέγα ἐπίτευγμα τῆς Γ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου εἶναι, ὅτι κατενόησε καὶ ἀπεφάσισε τοῦτο. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἄλλος πρόλογος εἰς τὸν διάλογον, πλὴν ἐκεῖνου τῆς ἀγάπης, τοῦ σεβασμοῦ, τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς θελήσεως πρὸς κατανόησιν καὶ ἀκρόασιν τοῦ ἄλλου. Ἐπίσης τίποτε δὲν δύναται νὰ ἐξαιρεθῇ τοῦ διαλόγου, διότι σκοπὸς του εἶναι ἀκριβῶς ἡ ὑπερπήδησις τῶν δυσχερειῶν. Διὰ τοῦ διαλόγου πρέπει νὰ γίνωμεν δεκτικοὶ εἰς μίαν βαθεῖαν ἀμοιβαίαν γνῶσιν. Ὁ διάλογος αὐτὸς ἐπὶ δογματικῶν θεμάτων, ὅστις θὰ εἶναι τὸ δεύτερον στάδιον τῆς πορείας μας πρὸς τὰς ἐμπρός, θὰ πρέπει νὰ προπαρασκευασθῇ λεπτομερῶς, τὸσον ὡς πρὸς τὰ θέματα τὰ ὅποια θὰ θιγοῦν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ ὅποια θὰ μετάσχουν αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀκόμη εἶναι, πρὸ παντός, ζήτημα νοοτροπίας καὶ πνεύματος. Καὶ τὸ πνεῦμα ἐδῶ εἶναι ἐκεῖνο τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του. Ἐὰν κινούμεθα ἀπὸ τὸ Πνεῦμα αὐτό, θὰ μᾶς καθοδηγήσῃ, ὅταν θὰ θελήσῃ, εἰς τὴν ἐνότητά τὴν ὅποιαν θὰ θελήσῃ, διὰ τῶν μέσων τὰ ὅποια θὰ θελήσῃ»¹⁰.

Ἄς ἐμπιστευθῶμεν λοιπὸν τὸν μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν διάλογον, καὶ δὴ τὸσον τὸν διανοόμενον νῦν διάλογον τῆς ἀγάπης, ὅσον καὶ τὸν ἀρξόμενον θεολογικὸν διάλογον, εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, «τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας», ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ ὁποίου καὶ μόνον δεόν νὰ διεξαχθῇ οὗτος, πάντοτε δὲ βεβαίως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἐρμηνευοῦσης ὀρθῶς ταύτην ἀρχαίας Ἱερᾶς Παράδοσεως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΠΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

9. «Βῆμα» 11.5.1965.

10. «Βῆμα» 14.5.1965.

Ο ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ ΜΑΞΙΜΟΣ ΩΣ ΠΡΟΜΑΧΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΕΝ ΡΩΣΙΑΙ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς χιλιοστῆς ἑκατοστῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐξαισίου ἱεραποστολικοῦ ἔργου τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Σλαύων ὑπὸ τῶν ἐκ Θεσσαλονίκης Ἑλλήνων κληρικῶν Κυρίλλου (κατὰ κόσμον Κωνσταντίνου) καὶ Μεθοδίου¹, ἐθεωρήσαμεν χρήσιμον ὅπως παρουσιάσωμεν ἐν ὀλίγαις ἀδραῖς γραμμαῖς τὸν ἐξ Ἄρτης ὀρμηθέντα Μάξιμον, ὡς πρόμαχον τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Ρωσίᾳ, τὸν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ γνωστὸν ὡς Ἑλληνα ἢ Γραικὸν (ρωσιστὶ «Μαξιμ Γρέκ») ἢ Ἀγιορείτην, ἢ Βατοπεδινόν.

Ἄγνοοῦμεν τῇ ἀληθείᾳ, διατὶ τὸ ἐγκαλλώπισμα τοῦτο οὐ μόνον τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος γενικώτερον, τῆς δὲ καθ' ἡμᾶς Ἀγιοπάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸ σέμνωμα ἀγνοεῖται ἐν Ἠπείρῳ. Κατὰ τὸ δωδεκαετές πρὸς διὰστημα τῆς ἐν αὐτῇ θητείας ἡμῶν οὐδὲ ἀπαξ ἤκούσαμεν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἄρτῃ, γενεθλίῳ αὐτοῦ πόλει², τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ ὄνομα, οὐδαμῶς δ' εἰς Ἠπειρωτικὰ περιοδικὰ, μάλιστα δὲ εἰς τὸ πάλαι ποτὲ ἐπίσημον ὄργανον τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» συνητησάμεν τι τὸ σχετικὸν ἢ ἔστω ἀπλήν μνημόνευσιν αὐτοῦ ὡς ὑπερόχου Ἠπειρώτου. Διὰ τοῦτο ἠθελήσαμεν τὴν οὐσιώδη ταύτην παράλειψιν ν' ἀναπληρώσωμεν διὰ τῆς βραχείας ταύτης μελέτης.

Βεβαίως, ὁ μακαρὶα τῇ λήξει γενόμενος διαπρεπὴς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀκαδημαϊκὸς Γρηγόριος Παπαμιχαήλ, εἰς ὄγκωδη ἐξ 660 σελίδων μονογραφίαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μάξιμος ὁ Γραικὸς ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν Ρώσων»³, ἐξέθηκε, κατὰ τρόπον ἄριστον καὶ διεξονυχιστικόν, τὰ κατ' αὐτόν. Ἄλλ' ἢ τοιαύτη περισπούδατος, τῷ ὄντι, συγγραφή ἐξ ἐνὸς μὲν εἶναι δυσεὔρητος, ὡς ἐκδοθεῖσα μόλις εἰς πεντακάσια ἀντί-

τυπα, κατ' αὐθεντικὴν πληροφορίαν, ἐξ ἑτέρου δὲ ὡς αὐστηρὰ ἐπιστημονικὴ εἶναι ἀπρόσιτος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰς τὸν μέσης μορφώσεως ἀνθρώπον, πολλῶ μᾶλλον εἰς τὸν πολὺν λαόν. Ἦτο, ἄρα, ἀπαραίτητον νὰ ἐκτεθῶσι τὰ κατ' αὐτόν, μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἐπίκαιρον ταύτην στιγμήν, τὴν καὶ κρισιμωτάτην ἀπὸ πάσης ἐπόψεως, σαφέστερον καὶ ἀπλούστερον, πρὸς γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ συμμόρφωσιν πάντων τῶν ἐπιγενομένων, ἰδιαίτατα δὲ τῶν Ἠπειρωτῶν.

Ὁ Μιχαήλ (ἢ Μακάριος), κατὰ κόσμον, Τριβώλης ἐγεννήθη ἐν Ἄρτῃ περὶ τὸ ἔτος 1470⁴, ἐκ τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ, ἀρετῇ καὶ γένει, διακεκριμένων γονέων αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ καὶ Εἰρήνης. Αὐτόθι δ' ἔλαβε τὴν πρώτην ἐγκύκλιον μόρφωσιν, ἣν συνεπλήρωσε μετὰ ταῦτα παρὰ τῷ ρήτορι καὶ φιλοσόφῳ Ἰωάννῃ Μόσχῳ, ἐν Κερκύρᾳ, ἔνθα, καταλιπὼν τὴν γενέτειραν αὐτοῦ, κατέφυγε, πάντως μετὰ τὸ 1479.

Παρὰ τε τῶν γονέων αὐτοῦ, ἀκραιφνῶς Ὁρθοδόξου, καὶ τοῦ γνωστοῦ, ὡς σφοδροτάτου καὶ ἀδιαλλάκτου ἀντιλατινιστοῦ, διδασκάλου ἐδιδάχθη καὶ τὰς τῆς ἀτιμῆτου καὶ ἀμωμήτου Ὁρθοδοξίας ἡμῶν ὑψίστας διδασκαλίας καὶ ἀληθείας⁵. Οὐχ ἥττον ἐν Ἰταλίᾳ, χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν μεταβάς, τῷ 1492, προστασία τοῦ Ἰαννοῦ Λασκάρους, καὶ εἰς Βενετίαν, Πάδοβαν, Φερράραν, Φλωρεντίαν, Μεδιόλανα, διατρίψας, ὑπέστη ψυχολογικὴν τινα πίεσιν ἐξ οὗ ἐκλονίσθη καιρίως ὡς πρὸς τὰ ὀρθόδοξα αὐτοῦ φρονήματα. Τοῦτο ἴσως ὀφείλεται εἰς τὸν λατινόφιλον συγγενῆ αὐτοῦ Δημήτριον Τριβώλην, τὸν «φιλόβιβλον», προστατευόμενον ὄντα τοῦ περιβοήτου ἀποστάτου τῆς Ὁρθοδοξίας Βησσαρίωνος, ἐν Ρώμῃ⁶. Ἀναφέρεται ὅμως, ὅτι ἐπηρέασθη τὰ μέγιστα ἐκ τῶν περιπαθῶν κηρυγμάτων τοῦ «ἀκατασχέτου δομινικανοῦ μοναχοῦ» Savonarola, δι' ὃ καὶ ἀποσκιρτήσας τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἠσπάσθη τὸν ρωμαιοκαθολικισμόν καὶ οὕτω περιβλήθη τὸ μοναχικὸν ράσον εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ρωμαιοπαπικὴν μονὴν τῶν δομινικανῶν τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Τὴν καταπληκτικὴν ταύτην πληροφορίαν παρέχουσι τὰ «χρονικά» τῆς αὐτῆς μονῆς διὰ τῶν ἐξῆς: «Ὁ πατὴρ Μιχαήλ, υἱὸς τοῦ Ἐμ-

1. Γιαννουλάτου Ἀναστασίου, Διακόνου, Βυζάντιον-ἔργον εὐαγγελισμοῦ, ἐν «Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. Δ', στ. 42-48, Κονιδάρη Γ., Ἐπίτομος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1938 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Χρ. καὶ Θρησκευτικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, στ. 270), Παπαδόπουλου Χρυσόστομου, (ἀποθ. Ἀρχ. Ἀθηνῶν), Ἡ Ἐκκλησία Βουλγαρίας, ἐν «Δίπτυχα Ὁρθοδοξίας», Ἀθήναι 1956, σελ. 27-30, Πολάκη Παρθενοῦ, Ἀρχιμανδρίτου, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁ κόσμος τῶν βαρβάρων, ἱστορικὴ κριτικὴ, ἐν «Ἐπετηρὶς Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης», Θεσσαλονίκη 1953, σελ. 500 ἐξ.

2. Τὸ Δημ. Συμβούλιον Ἀρταίων πρὸ τινῶν ἐτῶν ὠνόμασε μικρὰν τινα ὁδόν, ὡς ἐπληροφόρηθημεν, πρὸς τιμὴν «Μαξίμου Γραικοῦ». Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι, καθ' ἡμᾶς ἄρκετόν, γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ἰδιαζόντως δι' ἀνυμώσεως προτομῆς καὶ ἄλλως ἐτίμησε τὸν ἐκ Συρράκου περίφημον ποιητὴν Κ. Κρυστάλλην, συμπτοματικῶς ἀποθανόντα — καὶ οὐχὶ γεννηθέντα — ἐν Ἄρτῃ.

3. Ἐμπεριστατωμένην κριτικὴν αὐτοῦ, γραφεῖσαν ὑπὸ Μπόνη Κ., Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, βλ. ἐν «Θεολογία», τόμ. ΚΒ', ἐν Ἀθήναις 1952, σελ. 682-698.

4. Ὁ ἀείμνηστος Γρ. Παπαμιχαήλ εἰς τοῦτο ἐν τέλει καταλήγει, καίτοι ὑπεστηρίχθη κατ' ἀρχὴν τὸ ἔτος 1480, ὡς ἔτος γεννήσεως αὐτοῦ (βλ. Μάξιμος ὁ Γραικὸς ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν Ρώσων, ἐν Ἀθήναις 1951, σελ. 9, Εὐαγγελίδου Γρ., Οἱ ἐπισημότεροι τῶν Ἑλλήνων λογίων ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος μέχρι σήμερον, σελ. 84-85).

5. Παπαμιχαήλ Γρ., Ἡ προσωπικότης Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ, ἐν «Θεολογία», τόμ. ΙΘ' (1941-48), ἐν Ἀθήναις 1948, σελ. 474, 475.

6. Αὐτόθι, σελ. 473, Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ., Τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔναντι τοῦ Ρωμαιοκαθολισμοῦ, ἐν Ἀθήναις 1963, σελ. 16, ὑποσ. 19.

μανουήλ ἐξ Ἀρτης, τὸ αὐτὸ καὶ ὡς λαϊκὸς τέως φέρων ὄνομα, περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα διὰ χειρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Ματθαίου Μαρτί τῆ 14 Ἰουνίου, περὶ τὴν πρώτην ὥραν νυκτός, ἐν ἔτει 1502»⁷.

Οὐδόλως ἀπίθανον, πάντως, ὅτι τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο συμβάν συνετέλεσε τὰ μέγιστα, μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ μακροχρονίων σπουδῶν αὐτοῦ, ν' ἀρνηθῆ παντάπασι τὴν Δύσιν, νὰ ἐγκαταλείψῃ τέλος τὸν κόσμον, νὰ θέσῃ «ὑπὸ τὸν μόδιον», κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἔκφρασιν (Ματθ. ε', 15), τὰ τε μορφωτικὰ προσόντα καὶ τὰς λοιπὰς κολοσιαίας πνευματικὰς αὐτοῦ ἰκανότητας καὶ ἀξιώσεις, ἀπομακρυνόμενος εἰς τὸν Ἄθω, ἔνθα ἀφιέρωθῃ εἰς αὐστηρότατα ἀσκητικὸν καὶ μονήρη βίον, τὸν βίον τῆς μετανοίας καὶ τῆς βαθυτάτης αὐτομελέτης-περισυλλογῆς. Κατὰ τὸν Ε. Γολουμπίνσκι, ἐνταῦθα «ἐκάρη Μοναχός»⁸, ἀφ' οὗ προφανῶς ἀπέπτυσε τὰ τῶν λατίνων καὶ ἐπανήλθε, κλαύσας πικρῶς, ὡς ὁ Πέτρος (Λουκ. κβ', 62), εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀνωμήτου ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην, διάγων αὐστηροτάτην μοναστικὴν ζωὴν παρὰ τῇ γεραρᾷ Μονῇ Βατοπεδίου, εἰργάσθη «σωματικῶς καὶ πνευματικῶς», μελετῶν ἐπιστομένως, πλὴν ἄλλων, τοὺς θεοφόρους Πατέρας καὶ θεοφθόγγους Διδασκάλους τῆς Ὁρθοδοξίας, οὕτως ὥστε ἠδυνήθη καὶ ἀπεκρυστάλλωσεν ὀριστικῶς τὴν θεολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν αὐτοῦ κοσμοθεωρίαν⁹ ἐντὸς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ βάθους, κύριον χειραγωγὸν ἔχων Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, τὸν δογματικὸν πατέρα τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδοξίας.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐστάλη, χάριν λογίας ὑπὲρ τῆς Μονῆς, εἰς περιοδεῖαν ἀνά τὴν Μακεδονίαν καὶ τὰς νήσους¹⁰. Ἐν αὐταῖς διεπίστωσε μέγαν κίνδυνον τοῦ ὀρθοδόξου βιώματος τῶν Ἑλλήνων, προερχόμενοι, λόγῳ τῆς ἐνετοκρατίας, ἐκ τῆς ἀκατασχέτου δραστηριότητος τῆς λατινοπαπικῆς προπαγάνδας, οὗ ἔνεκα προσέδωκεν ἱεραποστολικὸν χαρακτήρα εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, στηριζὼν διὰ φλογερῶν κηρυγμάτων τοὺς ὀρθοδόξους ἀδελφοὺς εἰς τὴν πίστιν καὶ τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων ἡμῶν, προοδοποιήσας οὕτω πῶς τὸν μετέπειτα μέγαν ἔθναπόστολον Κοσμάν, τὸν Αἰτωλὸν¹¹.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1515 ὁ μέγας δούξ τῆς Μόσχας Βασίλειος Ἰβάνοβιτς ἐζήτησε παρὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ σουλτά-

νου σλαυομαθῆ φιλόσοφον μεταφραστὴν πρὸς ἀναδίφησιν καὶ κατάταξιν τῆς τεραστίας βιβλιοθήκης αὐτοῦ καὶ πρὸς μετάφρασιν ἐκ τῆς ἑλληνικοῦ εἰς τὴν σλαυωνικὴν τοῦ Ψαλτῆρος. Ὡς τοιοῦτος δὲ προεκρίθη, κατ' ἀρχὴν, ὁ ἐν τῇ Μονῇ Βατοπεδίου πεπαιδευμένος μοναχὸς Σάββας, οὕτινος ἀρνηθέντος ἔνεκα γήρατος, προὔταθῃ ὁ ἡμέτερος Μάξιμος, ἀποδεχθεὶς. Τοιοῦτοτρόπως τὸν Ἰούνιον ἢ Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1516, συνοδευόμενος ὑπὸ σλαυομαθῶν Ἀγιορειτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Βατοπεδινὸς Νεόφυτος, ἀνεχώρησεν εἰς Κων/πολιν, ἔνθα ἔλαβε τὰς εὐλογίας τοῦ ἡπειρώτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Θεοκλήτου Α' (1513-1522), μετὰ συστατικῶν πατριαρχικῶν αὐτοῦ γραμμάτων πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μοσχολίας Βαρλαάμ. Ἐν συνεχείᾳ, μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ, δύο πατριαρχικῶν συνοδῶν τῶν Ζίχνης Γρηγορίου καὶ διακόνου Διονυσίου, ὡς καὶ τῶν τοῦ Τσάρου ἀπεσταλμένων ἀπῆλθεν εἰς Μόσχαν, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1518, γενόμενος δεκτὸς πανταχοῦ μετ' ἰδιαίτερων βασιλικῶν τιμῶν¹².

Ἐν Ρωσίᾳ ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε διαδοθῆ μετὰ τὴν, κατὰ τὸ 850, γενομένην καὶ ἀποτυχοῦσαν ἐναντίον τῆς Κων/πόλεως ἐπιδρομὴν τῶν Ρώσων. Πρῶτος δὲ τοῦ Μεγάλου καὶ Ἁγίου Πατριάρχου Φωτίου τοῦ Α' (α' 858-867, β' 877-886) ἐστάλη εἰς Ρωσίαν, πιθανώτατα τῷ 864, Ἐπίσκοπος θεωρούμενος ὡς πρῶτος Ἀπόστολος τῶν Ρώσων¹³. Ἦγουμένου δὲ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Βλαδιμήρου ἐγένετο ἡ βάπτισις τοῦ Ρωσικοῦ Ἔθνους. Τότε δ' «ἠγάλλοντο οὐρανὸς τε καὶ γῆ βλέποντες τοσαύτας ψυχὰς σωζομένας. Ἄλλ' ἀναστενάζων ἔλεγεν ὁ δαίμων: Οὐαί μοι, ὅτι ἀπεδιώχθη ἐνεῦθεν διελογιζόμενη νὰ στήσῃ ἐνταῦθα τὴν ἔδραν μου, διότι οἱ Ἀπόστολοι οὐδόλως ἐκέρυζαν ἐνταῦθα καὶ οὐδὲν περὶ Θεοῦ ἐγίνωσκεν ὁ λαὸς οὗτος· ἠὲ φαινόμην ἐκ τῆς λατρείας, ἣν μοι προσέφερον ἐνταῦθα· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ νῦν ἠττημένος ὑπὸ ἀμαθῶν καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν Μαρτύρων δὲν θὰ βασιλεύσω πλέον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ!»¹⁴.

Ἄλλ' ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἀπολαύουσα ἔκτοτε

12. Καραμζίνου Ν., Ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ρωσσίας, μετφρ. Κ. Κροκίδα, τόμ. Ζ', Ἀθήνησι 1857, σελ. 167, Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 37, 42, 47.

13. Ἁγίου Φωτίου ΚΠόλεως, Ὁμιλίαι, ἐκδ. Β. Λαούρδα, Θεσ/νίκη 1959, σελ. 17, Ἐπιστολαὶ ἐκδ. Ἰω. Βαλέττα, ἐν Λονδίνω 1860, Λόγοι καὶ Ὁμιλίαι ὀδοήκοντα τρεῖς, ἐν Κων/πόλει 1900, Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ., Φώτιος Β' ὁ μέγας καὶ εὐκλεὴς Πατριάρχης Κων/πόλεως, ἐν Ἀθήναις 1964, σελ. 38, ὑπόσ. 47, Γιαννουλάτου, ἐνθ' ἄνωτ. στ. 50, Θεοδώρου Α., Ἡ οὐσία τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐν Ἀθήναις 1961, σελ. 223, Migne J., Patrologiae cursus completus series graeca, τόμ. 102, στ. 737, Παπαδοπούλου Χρυσστόμου, (ἀποθ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν), Ἡ ἐκχριστιάνισις τῶν Σλαύων ἐπὶ τῇ χιλιεστῇ πεντηκοστῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου (885-1935), ἐν «Ἐκκλησίᾳ», ἐτ. ΙΓ' (1935) σελ. 259, τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλ. Βουλγαρίας, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 34-40, Παπαρρηγοπούλου Κ., Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, 8 τόμ. Γ' β', σελ. 284 ἐξ. καὶ Δ' α', σελ. 177, Πολάκη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 499, 500.

14. Schlumberger G., Ἡ Βυζαντινὴ ἐποποιία κατὰ τὰ τέλη τῆς ἰ' ἑκατονταετηρίδος, μετφρ. Ι. Λαμπρίδου, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1905, σελ. 24, 27.

7. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 470, 476.

8. Παρὰ τῷ Γρ. Παπαμιχαήλ, Μάξιμος ὁ Γραϊκός, σελ. 35, Κονιδάρη, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 376.

9. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 36.

10. Αὐτόθι, σελ. 37.

11. Βλ. Καντιώτου Αὐγουστίνου, Ἀρχιμ., Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς (1714-1779) ἐκδ. Β', Ἀθήνησι 1959, Μιχαλοπούλου Φ., Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, Ἀθήνησι 1940, Παπακρυϊακοῦ Σωφρονίου, Ἀρχιμ., Κοσμάς τοῦ Αἰτωλοῦ ἱερομάρτυρος καὶ ἱσαποστόλου, Διδαχαί, Ἐπιστολαὶ καὶ Μαρτύριον, Ἀθήνησι 1953, τοῦ αὐτοῦ, Συμβολὴ εἰς τὸν βίον Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, ἱερομάρτυρος καὶ ἱσαποστόλου, Ἀθήνησι 1956.

διοικητικῆς αὐτονομίας, δατελοῦσα δὲ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου, ὅπερ δι' αὐτὴν καὶ ἀπάσας τὰς σλαυϊκὰς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε «Μήτηρ Ἐκκλησία»¹⁵, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ 15' αἰῶνος διήρχετο σοβαρωτάτην κρίσιν. «Ἄπαν τὸ Ρωσικὸν Ἔθνος ἦτο βεβουλισμένον εἰς ἀβυθομέτρητον ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν σκότος, καθ' ὅσον ἐκάλυπτεν «ἐσχάτη ἀμάθεια καθ' ὅλην τὴν τεραστίαν χώραν εἰς πάντα τὰ κοινωνικὰ στρώματα μεθ' ὧν τῶν συμπαρομαρτουσῶν ἀγροϊκῶν ἱπλανῶν, δεισιδαιμονιῶν, προλήψεων»¹⁶. Πρὸς τούτοις, «ἡ ἀπαιδευσία κλήρου καὶ λαοῦ προῆγε, κατὰ φυσικὸν λόγον, τὴν θρησκευτικὴν τυπολατρείαν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν»¹⁷, οἱ δὲ Ρῶσοι παντάπασι ἀνίκανοι «νὰ οἰκειωθῶσι τὴν οὐσίαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν αὐτῆς περιεχόμενον»¹⁸ εἶχον καταλήξει εἰς τὴν ξηρὰν καὶ στείραν τυπολατρείαν.

Ἐπὶ πλέον ἡ οὕτως ἐμπερίστατος Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἀντιμετώπιζε καὶ πλείστους ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς, ἐξ ὧν πρῶτος καὶ καλύτερος ἦτο ὁ ἐν πᾶσι καὶ πανταχοῦ ἀδίστακτος ρωμαιοπαπισμὸς. Ἦδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Βλαδιμήρου, εὐθύς ὡς συνετελέσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ βάπτισμα καὶ ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῆς Ρωσίας, — ἐνεργῶν παραλλήλως καὶ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, — ἀπεπειράθη νὰ προσηλυτίσῃ καὶ τοὺς Ρώσους διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐκ Ρώμης λεγάτων πρὸς τὸν ἡγεμόνα Κιέβου Γιαροπόλκ. Μὴ ὀρρωδῶν ὁ πάπας πρὸ οὐδενὸς καὶ οὐδόλως ἐκ τῆς πρώτης ἀποτυχίας ἀποθαρρυνθεὶς προσεπάθησε πλειστάκις τὸν ἐκλατινισμὸν τῶν Ρώσων. Τῷ 988 ἐπέμφε πρὸς τὸν ἐν Κορσοῦν παρεπιδημοῦντα Βλαδίμηρον λεγάτους αὐτοῦ, κομίζοντας τίμια λείψανα καὶ λοιπὰ παπικὰ δῶρα τῷ ἡγεμόνι, πρὸς εὐάλωσιν αὐτοῦ. Πλὴν εἰς μάτην. Ὁ Πατριάρχης Κων/πόλεως, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ἐτέλει ἡ νεοσύστατος Ἐκκλησία, ἐπέμφε γράμματα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μόσχας Λέοντα καὶ τὸν ἡγεμόνα Βλαδίμηρον, συνιστῶν θερμῶς, ὅπως ἀπέχῳσι πάσης σχέσεως πρὸς τὸν Πάπαν καὶ τοὺς ἀπεσταλμένους αὐτοῦ, ὧν τὰς κακοδοξίας περὶ τῆς ἐκπορεύσεως ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ (Filioque) τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς κατὰ Σάββατον νηστείας, τῆς χρήσεως ἀζύμων ἀντὶ ἐνζύμου ἄρτου εἰς τὴν Θ. Εὐχαριστίαν, περὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου καὶ λοιπὰς παπικὰς καινοτομίας ζωηρῶς διεζωγράφιζεν.

Καὶ οἱ μὲν Ρῶσοι ἐνέμενον πιστοί, εἰς τὴν, ἦν ἐκ τοῦ Βυζαντίου παρέλαβον, Ὁρθοδοξίαν, οἱ δὲ ρωμαιοκαθολικοὶ ἐξαπέλυσαν τὴν ἐπάρατον οὐνίαν πρὸς παραπλάνησιν τῶν ἀφελῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι, σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, αἱ οὐνιτικαὶ ἰδίαι ἀπόπειραι δὲν ἔμειναν ἀνευ ἀποτελέσματος. Αὐτὸς ὁ Μητροπολίτης Ρωσίας Ἰσίδωρος

προσῆλθεν εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας-Φεράρας, πρωτοστατήσας ὑπὲρ τῆς ψευδενώσεως καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῆς διὰ πραξικοπήματος παραπλανήσεως τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ πρὸς συναίνεσιν διὰ τὰ λεγόμενα καὶ συνένωσιν μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' εὐτυχῶς ἡ ὑγιὴς μερὶς τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ, κατανοήσασα ἐγκαίρως τὰς τοιαύτας πλεκτάνας ἐξηγέρθη λάβρως κατ' αὐτοῦ, τὸν συνέλαβε δὲ καὶ ἐνέκλεισεν «ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Τσουδόβου», τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ λαοῦ ἀπαιτοῦντος, «ὅπως μετανοήσῃ καὶ διαρρήξῃ πάντα σύνδεσμον μετὰ τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας», ἀλλ' οὗτος ἀμετανόητος διὰ τὴν διαπραχθεῖσαν προδοσίαν εἰς βᾶρος τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, καθὼς διεκήρυττον οἱ Ρῶσοι, «ὁ Μητροπολίτης ἐπώλησεν αὐτὴν ἀντὶ χρυσοῦ τῷ Πάπᾳ τῆς Ρώμης καὶ ἐπανῆλθεν ἡμῖν αἰρετικὸς», ἐδραπέτευσεν ἐκείθεν εἰς Ρώμην¹⁹.

Οὐχ ἦττον καὶ κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον εἶχεν ἐνταθῆ ἡ λατινικὴ προπαγάνδα πρὸς ἔνωσιν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς, φθάσασα εἰς τὸ σημεῖον νὰ ὑποστηρίξῃ ψευδῶς, ὅτι δῆθεν οἱ Ρῶσοι προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμὸν διὰ τῆς δραστηριότητος παπικῶν ἱεραποστόλων²⁰.

Ὁ Μάξιμος κατ' ἀρχὰς ἀφωσιώθη εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ταξινομήσεως καὶ καταγραφῆς τῆς πλουσιωτάτης τσαρικῆς βιβλιοθήκης, δι' ἣν θαυμάζων τὰ μέγιστα εἶπε πρὸς τὸν ἡγεμόνα: «Μονάρχα, οὔτε ἡ Ἑλλάς ἔχει ἤδη τοιοῦτον θησαυρὸν, οὔτε ἡ Ἰταλία, ἔνθα ὁ θρησκομανὴς Λατινισμὸς ἐπυρπόλησε πολλὰ συγγράματα τῶν ἡμετέρων θεολόγων, σωθέντα ἐκ τῶν βαρβάρων Μωαμεθανῶν ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν μου»²¹. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι εἰς τὴν περισπούδαστον ταύτην

19. Ὁ Ἰσίδωρος, ὡς συνεργὸς «τῆς κατ' ἐπιφάνειαν ταύτης ἐνοτήτος» ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Καρδινάλιου, ὀνομασθεὶς καὶ «ἀποστολικὸς ἑξαρχὸς πασῶν τῶν ἀρκτῶν χωρῶν». Ἐπανακάμψας δὲ εἰς τὴν ἔδραν αὐτοῦ, μετὰ τὴν ληστρικὴν ἐκείνην Σύνοδον, διέλαβε, μεταξύ ἄλλων, καὶ ταῦτα εἰς ἐγκύκλιον αὐτοῦ: «Ἰσίδωρος, ἑλέω Θεοῦ, Μητροπολίτης τοῦ Κιέβου καὶ πάσης τῆς Ρωσίας, ἀποστολικὸς ἑξαρχὸς (A LATERE) πρὸς πάντας τοὺς χριστιανούς ἐν γένει καὶ πρὸς ἕκαστον ἰδίᾳ, σωτηρία αἰώνιος, εἰρήνη καὶ χάρις. Ἄγαλλιᾶσθε νῦν ἐν Κυρίῳ. Ἡ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνεπέσασαν διὰ παντός τὴν ἐνοῦσαν αὐτὰς πρότερον εἰρηνικὴν ὁμόνοιαν. Ὑμεῖς οἱ ἀγαθοὶ χριστιανοὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ρῶσοι, Σέρβοι, Βλάχοι καὶ πάντες οἱ πιστεύοντες ἐν Χριστῷ λάβετε τὴν Ἁγίαν ταύτην ἐνότητα μετὰ πνευματικῆς χαρᾶς καὶ τιμῆς· γένεσθε ἀληθινοὶ ἀδελφοὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Ρώμης. Εἰς Θεὸς, μία πίστις· ἡ ἀγάπη καὶ εἰρήνη σκηνωσάτω ἐν ὑμῖν· καὶ ὑμεῖς, ὦ Λατίνοι, μὴ φεύγετε τοὺς Ἕλληνας, ἀναγνωρισθέντας ἐν Ρώμῃ ἀληθεῖς χριστιανούς· εὐχεσθε ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῶν, ὅπως καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς ὑμετέροις· ἐξομολογεῖσθε τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν τοῖς ἱερεῦσιν ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἀδιαφόρως· καὶ παρὰ τούτων καὶ παρ' ἐκείνων λάβετε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ἐπίσης Ἁγίον ἐστίν, εἴτε ἐν ἀζύμῳ, εἴτε ἐν ἐνζύμῳ ἁγιαζόμενον. Οὕτως ἐθέσπισεν ἡ κοινὴ μήτηρ ἡμῶν, καθολικὴ Ἐκκλησία κτλ.». (Βλ. Καραμζίνου, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Ε', Ἀθήνησι 1857, σελ. 257—275, Βιτάλη, ἐνθ' ἄνωτ., Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 187—192).

20. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 186.

21. Καραμζίνου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 168.

15. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 262.

16. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 64.

17. Αὐτόθι, σελ. 67.

18. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 71.

τσαρικήν βιβλιοθήκην ὑπῆρχον μόνον ὀκτακόσια ἑλληνικά χειρόγραφα. Ἄφ' ἑτέρου δὲ τῆς μεταφράσεως τοῦ ἱεροῦ Ψαλτῆρος, ὅπερ συνετελέσθη μετὰ πολλῶν κόπων, ἀφ' οὗ οὗτος, μὴ κατέχων κατ' ἀρχὴν καλῶς τὴν παλαιοσλαωνικήν, μετέφραζεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὴν λατινικήν, λατινομαθεῖς δὲ βοητοὶ του μετέφραζον ἀκολουθῶντες εἰς τὴν σλαωνικήν, τῇ βοηθείᾳ τριῶν Μοσχίων Βλασίου, Δημητρίου καὶ Μιχαὴλ Μοδεβάρτσου. Ὑποβάλλων δὲ τὸ μεταφραστικὸν τοῦτο ἔργον εἰς τὸν Τσάρον παρεκάλει δι' ὑπομνήματος αὐτοῦ, ὅπως δεχθῆ τοῦτο μετ' εὐμενείας καὶ καταστήσῃ τὸ βιβλίον κοινὸν κτῆμα πάντων τῶν ὑπὸ τὸ σκήπτρον αὐτοῦ ὀρθοδόξων Ρώσων, «ἵνα μὴ τοιοῦτος θησαυρὸς μείνῃ κεκρυμμένος, ὡς πρότερον, ἀλλ' εἰς πάντας καταλάμπῃ ἢ χάρις τοῦ Παρακλήτου, ἡδυνθῆ δ' ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ὀρθοδόξων, οὕτω δι' εὐλογητὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα»²². Θεωρήσας δι' οὕτω περαιωθεῖσαν τὴν ἐν Ρωσίᾳ ἀπαστολὴν αὐτοῦ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ἐπανακάμψεως εἰς τὰ ἴδια. «Αὐτόθι δοξάσω τὸ ὄνομά σου, ἔλεγεν εἰς τὸν ἡγεμόνα Βασίλειον ἐρῶ δὲ πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς μου, ὅτι ὑπάρχει ἔτι ἐπὶ τῆς γῆς ἰσχυρὸς καὶ μέγας χριστιανὸς μονάρχης, ὅπως ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς, ἐάν ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ, τῆς τυραννίας τῶν ἀπίστων» τούρκων²³. Ἡ τοιαύτη ἀναχώρησις ὅμως δὲν τῷ ἐπετρέπη ἐκ μέρους τοῦ Τσαρου, θεῖα προφανῶς ἐπιπνοία πρὸς φωτισμὸν τοῦ Ρωσικοῦ ἔθνους, ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ ἡ ἰσχυρὰ καὶ πάμφωτος φυσιογνωμία τοῦ Μαξίμου εἶχε, κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε διαμονὴν αὐτοῦ αὐτόθι, παντοιοτρόπως γνωσθῆ καὶ ἐπιβληθῆ.

Καὶ ὁ Μαξίμος ἐπειθάρχησε μᾶλλον εἰς τὴν θείαν ἢ ἀνθρωπίνην κλῆσιν, μὴ περιορισθεὶς ἀπλῶς εἰς τὴν μεταγλωττίσιν διαφόρων βιβλίων, τὴν διόρθωσιν τῶν παρεισφρυσάντων εἰς τὰς παλαιάς, ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ, μεταφράσεις λειτουργικῶν βιβλίων (Μ. Ὁρολογίου, Τριψιδίου, Μηναιῶν, Ἀποστόλου) ἀμαρτημάτων καὶ αἰρετικῶν κακοδοξιών, ὡς λ.χ. «ὁ Πατὴρ Θεὸς ὠνομάζετο ἀμήτωρ καὶ ἄκτιστος κατὰ τὴν φύσιν, ἐνῶ ὁ Χριστὸς ὠνομάζετο κτίσμα, δημιούργημα καὶ ἀπλοῦς ἀνθρωπος, ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως ἀντὶ «καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου» ἔκειτο «ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου», ἀντὶ «εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ κύριον» ἔκειτο «εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἀληθινόν», ἐν ταῖς δεήσεσιν ἀντὶ «τῆς ἄνωθεν εἰρήνης» ἔκειτο «τοῦ ἄνωθεν κόσμου» κλπ.²⁴ καὶ τὴν σύνταξιν νέων ψυχωφελῶν συγγραμμάτων, ἀλλ' ἀνέλαβε τιτάνειον ἀγῶνα κατὰ πάσης αἰρέσεως καὶ κακοδοξίας. Ἡ δρᾶσις αὐτοῦ διηρῦνθη μεγάλως εἰς ἀπάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ρωσικῆς ζωῆς, μηδεμίαν παραλείπων εὐκαιρίαν, ὅπως προφορικῶς ἢ γραπτῶς ἐλέγχι θαρραλέως τὰ κακῶς κείμενα, ὑποδεικνύη τὰ προσή-

κοντα, καθοδηγῆ τοὺς πάντας εἰς μίαν ἀνωτέραν χριστιανικὴν ζωὴν ἀκτινοβολοῦσαν τὸ γνήσιον ἄρωμα τῆς Ὄρθοδοξίας καὶ τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἀναμορφώσαντος τὴν καθ' ὅλου ἐν τῷ κόσμῳ ζωὴν²⁵.

Τοιουτοτρόπως ὁ ἐμπνευσμένος Μοναχὸς κατεφέρθη ἀνηλεῶς κατὰ τῆς τυπολατρίας²⁶, τῶν ἀποκρύφων, διαδιδόμενων ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν Βογομίλων²⁷, τῆς ἀστρολογίας²⁸, τῆς διαδιδόμενης ιδέας ὅτι ἐγγίζει ἡ τοῦ κόσμου συντέλεια²⁹, κατὰ τῆς τῶν ἀρχόντων σκληρότητος καὶ ἀδικίας, οὗ ἕνεκα ὁ δύσμοῖρος λαὸς οὐδαμοῦ ἠδύνατο νὰ εὖρη τὸ δίκαιον αὐτοῦ³⁰, κατὰ τοῦ σοδομισμού³¹, κατὰ τῆς διαστροφῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου, ὅστις—κατὰ τὸν Μάξιμον—δέον νὰ εἶναι «ἀγὼν τῆς προσωπικῆς τελειοποιήσεως, μόχθος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ»³², κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν ρώσων μοναχῶν ἀσκουμένης τοκογλυφίας³³, κατὰ ρώσων κληρικῶν παντὸς βαθμοῦ διὰ τὰς πάσης φύσεως ἀτασθαλίας³⁴. Ἡ πολεμικὴ δ' αὐτῆ σκοπὸν εἶχε προφανῶς νὰ συγκινήσῃ καὶ φέρῃ εἰς συνείσθησιν τοὺς παρεκτρεπομένους, οἵτινες, ἄρχοντες καὶ λαὸς, ἔδει ν' ἀπαλλαγῶσι ἐκ τῶν χειρίστων συνηθειῶν καὶ ἀντιχριστιανικῶν πράξεων, βιώσωσι δὲ τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς χριστιανικῆς Ὄρθοδοξίας, ἐπιβαλλούσης εἰς πάντα τὰ γνήσια αὐτῆς τέκνα «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα» (Φιλίπ. δ', 8).

Ἰδιαιτέρως ὅμως μαχητικώτατος ἀπεδείχθη καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ κατὰ τε τῶν ἄλλοθρησκῶν καὶ ἑτεροδόξων, ἐπιδιωκόντων ἀπάντων ἀνιέρους σκοποῦς εἰς βάρος τῶν Ρώσων ὀρθοδόξων. Οὕτω πῶς κατεκεραυνοβόλησε τοὺς ἰουδαίζοντας προπαγανδιστάς, ἐξ ὧν γνωστὸς ὡς ἀρχηγὸς εἶναι ὁ ἔβραϊος Σχαρίγια, ἐπιτυχῶν διὰ ποικίλων, καταχθονίων μέσων «νὰ μεταβάλλῃ τὴν πρὸς τοὺς Ἐβραίους ρωσικὴν ἀποστροφήν εἰς τοῦτ' αὐτὸ φανατικὴν συμπάθειαν»³⁵. Μετὰ τοῦ αὐτοῦ μίσους ἐπέδραμε καὶ κατὰ τῶν, ἐκ τοῦ Προτεσταντισμοῦ, Λουθηρανῶν, προπαγανδίζόντων χάριν προσηλυτισμοῦ μεταξὺ τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ, γράψας λόγον περὶ τῆς λουθηρανικῆς αἰρέσεως, ἐν ᾧ, ἀποδοκιμάζων τὴν κοσμικὴν τῶν παπῶν ἐξουσίαν, ἔφεγε

25. Πρβλ. Εἰρηναίου, Μητροπολίτου Σάμου, Μελετήματα διάφορα, Ἡ θέσις τῆς Ὄρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ λεγομένου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. Α', Ἀθήναι 1960, σελ. 285, κ.ά.

26. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 97.

27. Μαντοῦδη Ἀνδρέου, (ἀποθ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως-Πρεβέζης), Οἱ Βογομίλοι, αἵρεσις τοῦ ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνος ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐν Ἀθήναις 1936, σελ. 1-52.

28. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 116-125.

29. Αὐτόθι, σελ. 126-128.

30. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 131-40.

31. Αὐτόθι, σελ. 141-42.

32. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 147.

33. Αὐτόθι, σελ. 154-55.

34. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 156-57.

35. Αὐτόθι, σελ. 159-169.

22. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 57.

23. Καραμζίνου, ἐνθ' ἀνωτ.

24. Στεφανίδου Βασιλείου, Ἀρχιμανδρίτου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήναι 1948, σελ. 704, ὑποσ. 4, σελ. 713.

τοὺς ἐν τῇ θρησκείᾳ νεωτερισμούς, τοὺς ὁποίους ὑπαγορεύουν τὰ ἀνθρώπινα πάθη³⁶. Ἐπίσης ἔγραψε καὶ κατὰ τοῦ ἀρχαίου ἐθνικισμοῦ, τ.ξ. τῆς τῶν Ἑλλήνων εἰδωλολατρείας³⁷, κατὰ τῶν μονοφυσιτῶν Ἀρμενίων³⁸ καὶ τοῦ ἀντιχριστοῦ Μωαμεθανισμοῦ³⁹. Ἐκεῖ ὅμως ἐνθα ὑπῆρξε δριμύτατος ἦτο ὁ κατὰ τῶν ρωμαιοπαπικῶν ἀγών. Παρὰ τὸν γνωστὸν ἀντιλατινισμὸν τῶν Ρώσων ἡγεμόνων, πολλὰ ἐπνεοῦντο ἐκάστοτε ἐκ μέρους τῶν παπικῶν διὰ τὴν διείσδυσιν αὐτῶν ἐν Ρωσίᾳ. Ἀφ' ἧς ἰδιαίτατα ἐξεδηλώθη τὸ κίνημα τοῦ Μόσχας Ἰσιδώρου, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐλέγχθησαν ἱκανά, καὶ συνετελέσθη ὁ γάμος τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ζωῆς-Σοφίας Παλαιολογίνας μετὰ τοῦ Ρώσου ἡγεμόνος Ἰβάν Γ' Βασιλειβιτς (1462-1505) συνεργείᾳ τοῦ Βησσαρίωνος, πολλαχῶς ἐξηπλοῦτο ἡ ρωμαϊκὴ προπαγάνδα, κατακτῶσα ὁσημέραι ἔδαφος, διότι πολλοὺς ἐδέλεάζον αἱ ἀφειδῶς διδόμεναι ὑποσχέσεις-προτάσεις ἐκ μέρους τῶν λατίνων. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρῃ τις, ὅτι προὔταθη ἐκ μέρους τοῦ Πάπα εἰς τὸν διάδοχον τοῦ Ἰβάν Βασιλείου, ὅπως ἐνωθῆ μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ μὲν ὡς αὐτοκράτορος, τοῦ δὲ Μητροπολίτου Μόσχας ὡς Πατριάρχου⁴⁰. Ἐγνώσθη δὲ τότε, ὅτι ἡ Δυτικὴ Ρωσία προσήγγισε πρὸς τὴν λατινῶφρονα Πολωνίαν⁴¹. Πάντα δὲ ταῦτα ἦσαν γνωστά εἰς τὸν Μάξιμον, ὑπάρξαντα μάρτυρα ἐπανειλημμένων καὶ ζωηρῶν ἐνεργειῶν τῶν Παπῶν Λέοντος Ι' (1513-21), Κλήμεντος Ζ' (1523-34) πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν Ρώσων διὰ τῆς οὐνίας. Δὲν παρέλειπε δ' εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ διεκτραγωδῆ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοὺς οὖς διέτρεχεν ἐκ τοῦ παπισμοῦ σοβαρωτάτους κινδύνους ἢ Ρωσικὴ Ὁρθοδοξία. Ἀλλὰ δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τοῦτο. Ἀλλ' ἀνέλαβεν ἐνεργότεραν δραστηριότητα πρὸς διαφώτισιν, ἰδίᾳ διὰ συγγραφῶν, τῆς Ρωσικῆς κοινῆς γνώμης, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀπαραδέκτους ἐξ ὀρθοδόξου ἐπόψεως δογματικὰς πλάνας καὶ καινοτομίας τοῦ ρωμαιοπαπισμοῦ. Ὁ πολεμικὸς χαρακτήρ αὐτοῦ κατὰ τῶν λατίνων οὐνιτῶν προσέλαβε μεγαλύτεραν ὀξύτητα ἰδιαίτατα εἰς τὰς ἐπιστολιμαίας συζητήσεις μετὰ αὐτοῦ καὶ τῶν Ν. Νιέμτσι καὶ Θ. Κάρπωφ, γερμανοῦ ἱατροῦ, ζωγρηθέντος εἰς τὴν οὐνίαν καὶ διαδίδοντος διάφορα βιβλία περὶ τῆς ἐνόητος τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Δι' ὧν δὲ τούτων, τῶν ἀντιλα-

τινῶν συγγραφῶν καὶ τῆς ἀντιρωμαϊκῆς ἐν γένει δράσεως αὐτοῦ, κατάρθρωσε ν' ἀποκαλύψῃ τὰς ραδιουργίας τοῦ γερμανοῦ⁴², νὰ καταρρίψῃ τὸ προσωπεῖον τῶν λατίνων, ν' ἀποκαλύψῃ ἐνώπιον τοῦ Ὁρθοδόξου Ρωσικοῦ λαοῦ τὰς πλάνας καὶ κακοδοξίας αὐτῶν καὶ ἐξ ἀντιθέτου νὰ παρουσιάσῃ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς χριστιανικῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς παρεδόθη ὑπὸ τε τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν θεοκρῦκων Ἀποστόλων καὶ πνευματοκινήτων Πατέρων διὰ τῶν ἁγίων Ἐπιτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων⁴³. Ἀξιοσημείωτον δ' εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Μάξιμος εἰς τὸν σφοδρότατον τοῦτον ἀντιπαπικὸν ἀγῶνα ἄφηγε νὰ κυριαρχῇ ἡ ἰδέα, ὅτι εἶναι πάντῃ ἄδύνατος ἡ ἐνωσις τῆς Ρωμαϊκῆς μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας οὐ μόνον ἐνεκα τῶν δογματικῶν διαφορῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ «τὴν φιλαρχίαν τῶν παπῶν»⁴⁴.

Ἐπόμενον ἦτο, κατόπιν τῶν σθεναρῶν τούτων ἀγώνων, νὰ προκαλέσῃ ὁ ἡρωϊκὸς τῆς Ὁρθοδοξίας μαχητῆς Μάξιμος πανταχόθεν τὸν φθόνον καὶ τὴν ἐμπάθειαν, τὴν ἀντίδρασιν καὶ τὴν ἀντιπολεμικὴν. Τὰ καταιγιστικὰ πυρὰ τῆς διαβολῆς καὶ τῶν ραδιουργιῶν ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. Καὶ ὁ τὰ μάλιστα ἐκτιμῶν καὶ προστατεύων αὐτὸν Τσάρος Βασίλειος Ἰβάνοβιτς ἐκάμφθη πρὸ τούτων, μάλιστα δ' ἐκείνων τῶν πυρφόρων καὶ ἰοβόλων τῶν «μυσιοναρίων τοῦ παπισμοῦ»⁴⁵, οἵτινες τὸν ἐπλησίασαν πρῶτοι καὶ τεχνηέντως παρουσίασαν αὐτὸν ὡς τὰ μάλα ἐπικίνδυνον δι' αὐτὴν τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους, καὶ ὡς συνωμοτοῦντα δῆθεν μετὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ τούρκου πρεσβετοῦ. Γενικῶς ὅμως κατελάλουν κατ' αὐτοῦ τῶ ἡγεμόνι πολλοὶ οἱ φθονεροί, οἱ τὰ πρῶτα φέροντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, παριστῶντες τὸν Μάξιμον «ὡς διαβολέα καὶ ἀχάριστον, ἐξελέγχοντα κρύφα τὰς πράξεις τοῦ μονάρχου». Διὰ τοῦ τελευταίου ὑπαινίσσετο ὁ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Μαξίμου εὕρισκόμενος «λόγος πρὸς τοὺς ἀποπέμποντας ἀνευ δικαίου λόγου τὰς γυναῖκας», εἰς ἣν περίπτωσιν, συμπτωματικῶς ἢ καὶ ἡθελημένος, ὑπήγετο καὶ αὐτὸς ὁ Τσάρος, ὡς διαλύσας τὸν γάμον αὐτοῦ καὶ ἀποπέμψας τὴν ἰδίαν νόμιμον

42. Βαφείδου, ἐνθ' ἄνωτ.

43. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 206, 213, 215-25, Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου, ἀποθ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, οἱ Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων ὡς πνευματικοὶ χειραγωγοὶ τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἐν Ἱερουσαλήμ 1907, σελ. 9-13, τοῦ αὐτοῦ, Σχέσεις Ὁρθοδόξων-Λατίνων, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 92, Παπανίκα Μ., Σχεδιάγραμμα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν γραμμάτων, σελ. 178, Σάθα, Κ., Νεοελληνικὴ Φιλολογία, βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διατρεφάντων Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγερσίας, ἐν Ἀθήναις 1863, σελ. 124-125.

44. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 224.

45. Εὐαγγελίδου, ἐνθ' ἄνωτ., Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου, ἐκ τῶν καταλοίπων, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ 1900ῃ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐν «Θεολογία», τόμ. ΚΔ', ἐν Ἀθήναις 1953, σελ. 7, βλ. καὶ ἀνάτυπον.

36. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 169-173, Καραμζίνου, σελ. 186.

37. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 173-76.

38. Αὐτόθι, σελ. 225-28.

39. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 176-186.

40. Βαφείδου Φιλαρέτου, (ἀποθ. Μητροπολίτου Ἡρακλείας), Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, τόμ. Γ' α' σελ. 166, Καλύβια Χριστοφόρου, Ἀρχιμ., Παπικὸς δλοκλιρωτισμός, Ἀθήναι 1964 σελ. 46-47, Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου, Πρῶται σχέσεις Ὁρθοδόξων καὶ Λατίνων μετὰ τὴν Ἀλωσίαν τῆς Κων/πόλεως, ἐν Ἱεροσολύμοις 1908, σελ. 4 ἐξ., τοῦ αὐτοῦ, Σχέσεις Ὁρθοδόξων καὶ Λατίνων κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ἐν «Θεολογία» τόμ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1925, σελ. 89.

41. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 207.

σύζυγον, ἄνευ σοβαροῦ ἀποχρῶντος λόγου⁴⁶. Ἐντεῦθεν ὁ πρόμαχος τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Ρωσίᾳ ἐτίθετο ὑπὸ διωγμὸν πρωτοστατοῦντος ἐν μὲν τῷ φανερωῷ τοῦ κακεντρεχοῦς Μητροπολίτου Μόσχας Δανιήλ, συναινοῦντος καὶ τοῦ ἐξωργισμένου ἡγεμόνος, ἐν δὲ τῷ κρυπτῷ ἀπάντων τῶν τῆς Ὁρθοδοξίας πολεμίω.

Τοιοῦτοτρόπως παρεπέμφθη εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς Συνόδου, τῷ ἔτει 1525, κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον, κατηγορούμενος ἐπὶ αἵρέσει⁴⁷, ὡς ἀποτολήσας δῆθεν «βεβηλώσαι τὴν ἱερότητα τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων»⁴⁸, διὰ τῆς διορθώσεως τῶν ὄντως ἐσφαλμένων καὶ αἰρετικῶν, ὡς δι' ὀλίγων εἶδομεν, σημείων, καὶ κατακρίνας τοὺς Ρώσους διὰ τὴν αὐτογνώμονα αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου⁴⁹.

Ἄλλ' οὕτω συμβαίνει εἰς ἐκάστην περίπτωσιν μοχθηρᾶς ἀντιδικίας. Ὁ Μάξιμος, ὁ τοσοῦτον τιμήσας δι' ἔργων καὶ λόγων τὸ ὄνομα τοῦ συνωνύμου αὐτῷ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (ζ' αἰῶν) κατεδικάσθη εἰς τὴν ποινήν τῆς ἐξορίας καὶ ἰσοβίου ἐγκαθέρξεως εἰς Μονὴν. Καὶ τὴν μὲν συκοφαντίαν τῆς αἵρέσεως τοῦ Μαξίμου ἀπέδιδον σύγχρονοι αὐτῷ ρῶσοι συγγραφεῖς εἰς σκευωρίαν τοῦ Ἰωνᾶ ἀρχιμανδρίτου τῆς Μονῆς Τσουδόβου, Βασσιανοῦ ἐπισκόπου Κολόμνας καὶ Δανιήλ Μητροπολίτου Μόσχας⁵⁰. Ἡ δὲ καταδικαστικὴ ἀπόφασις τῆς Συνόδου ὑπῆρξεν ἐκ τῶν προτέρων κατασκευάσμα αὐτοῦ τε τοῦ Δανιήλ καὶ τοῦ Τσάρου Βασιλείου⁵¹.

Ὁ Μάξιμος κατόπιν τούτου ἐνεκλείσθη εἰς τὴν Μονὴν Βολοκολάμσκ, ἔνθα οὐ μόνον ὑφίστατο πολυλάκεις πείναν, δίψαν καὶ ἄλλας παντοειδεῖς στερήσεις⁵², ἀφ' οὗ δὲν ἐπέτρεπον αὐτῷ νὰ διδάσκη ἢ νὰ γράφῃ ἢ ν' ἀλληλογραφήῃ ἢ ἔχῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἀναγινώσκῃ τὰ ἄπερ ἐξ Ἁγίου Ὁρους εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ φέρει ἑλληνικὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ ὑπέστη ἀνεκδιηγήτους βασάνους ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ μοναχῶν, οἵτινες, ὡς αἰμοδιψεῖς ὕαινοι, παρέμειναν ἐξ ὅλων τούτων ἀκόρεστοι, δι' ὃ καὶ ἐχάλκευσαν νέας κατ' αὐτοῦ ψευδεῖς κατηγορίας, νέας αἰρετικὰς δῆθεν δόξας τοῦ ὀρθοδοξοτάτου Ἑλληνο-Ἡπειρώτου Μοναχοῦ. Οὕτω νέα Σύνοδος, κατὰ τὸ ἔτος 1531 συνήλθε καὶ ἐπέβαλε σκληροτέραν αὐτῷ ποινήν, ἰσόβια σιδηρᾶ δεσμὰ καὶ ἐγκάθειρξιν ἐν τῇ Μονῇ Ὀτρότσι τῆς πόλεως Τβέρ, ὡς καὶ ἰσόβιον στερήσιν τῆς Θείας Μεταλήψεως⁵³.

46. Βαφείδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 175, Καραμζίνου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 169, Μωαβιέφ, Ἱστορία τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, μετφρ. Βολλιάνου, Ἀθήναι 1851, σελ. 110.

47. Ὁ Καραμζίνος θεωρεῖ «ὑποτιθεμένην» τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἑλληνο Μαξίμου ἐν τῇ διορθώσει τῶν ἱερῶν βιβλίων (βλ. σελ. 178).

48. Αὐτόθι, σελ. 169.

49. Παρμιχάηλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 265.

50. Καραμζίνου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 170.

51. Παρμιχάηλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 301.

52. Ὡς γράφει ὁ ἴδιος «ἐτηρεῖτο ἐγκάθειρτος ἐν δεσμοῖς καὶ ἐθανατοῦτο διὰ τοῦ ψύχους, τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς πείνης» (βλ. Βοβολίνη Κ., Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας, Ἀθήναι 1952, σελ. 29—30).

53. Παρμιχάηλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 316.

Εἰς μάτην ὁ Μάξιμος ἀντιληφθεὶς πολλῶ μᾶλλον τῶρα τὰς κατ' αὐτοῦ ἀγρίας τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῆς Συνόδου διαθέσεις, ἔνεκα τῶν ὀπίωιν οὐδεμία ἐλπίς ὑπῆρχε διαφυγῆς αὐτοῦ, καίτοι ἀθῶος παντελῶς, ἀλλ' ἔνεκα τῶν ἀφορήτων ταλαιπωριῶν καὶ ἀπανθρώπων βασανιστηρίων καὶ κακοπαθηθήσεων, «ἐν μεγάλῃ συντριβῇ ἐξελιπάρησεν ἐπανειλημμένως συγγνώμην»⁵⁴. Ἄλλ' οἱ ἄδικοι καὶ ἐμπάθεις κριταὶ αὐτοῦ ἦσαν ἀνένδοτοι. Καὶ οὕτω ὁ Μάξιμος εὐρέθη καὶ πάλιν κεκλεισμένος εἰς τὴν μαρτυρικὴν φυλακὴν αὐτοῦ, ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὄλην, τὸ ἦμισυ τῆς ὀποίας διῆλθεν ἐς «ἀλυσσοδέτος δεσμώτης»⁵⁵. Ἐπέμβασιν ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τῷ Τσάρῳ τῶν Πατριαρχῶν Κωνταντινουπόλεως Διονυσίου Β' (1546—1555), Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ Α', τοῦ πάνου (1486—1565), Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ Α' (1537—1579), τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, παρέμεινεν ἀτελεσφόρητος⁵⁶. Διαβιβάσας ὁ ἴδιος θερμοτάτην παράκλησιν τῷ νέῳ Μητροπολίτῃ Μόσχας Μακαρίῳ⁵⁷, ὅπως τούτῳ ἐπιτραπῇ αὐτῷ ἢ Μετάληψι τῶν Ἀρχράντων Μυστηρίων ἐλαβεῖν ἥκιστα παρηγορητικὴν ἀπάντησιν. «Ἀσπαζόμεθα τὰ δεσμὰ σου ὡς ἐν ὄσ τῶν Ἁγίων—ἐγράφεν ὁ Μητροπολίτης—ἀλλ' ἀδυνατοῦμεν νὰ σὲ βοηθήσωμεν»⁵⁸. Καὶ ὁμως ὁ διαληφθεὶς ἀρχιερεὺς φαίνεται συμπαθῶν τὸν τῆς Πίστεως νέον ὀμολογητὴν. Εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διέκειτο καὶ ὁ Μητροπολίτης Τβέρ Ἀκάκιος, ὅστις «ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὰς ἀγαπητὰς περὶ τὸ συγγράφειν ἐνασχολήσεις αὐτοῦ, προμηθεύσας αὐτῷ μάλιστα μελάνην καὶ χάρτην. Καὶ οὕτως ἔχομεν τὰς ἐν τῇ εἰρκτῇ περισπουδάστους συγγραφὰς τοῦ Μαξίμου, ἐξ ὧν προέχει ἡ «Ὁμολογία πίστεως τοῦ ἐξ Ἁγίου Ὁρους Μοναχοῦ Μαξίμου, δι' ἧς πληροφορεῖ πάντα ὀρθόδοξον ἱερέα καὶ ἐπίσκοπον (ἀξιωματοῦχον) περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι εἶναι κατὰ πάντα γηνησιώτατος ὀρθόδοξος, τηρῶν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν πλήρη καὶ ἀκεραίαν καὶ ἀσπίλον»⁵⁹. Διὰ δὲ τῶν συγγραφῶν τούτων τῆς αἰχμαλωσίας οὐ παύεται ἰσπεῖρων τὸν σπόρον τῆς ἀγιωτάτης Ὁρθοδοξίας.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ Π. ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

54. Αὐτόθι, σελ. 317.

55. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 377.

56. Αὐτόθι, σελ. 333, 334.

57. Ἡ θεία Δίκη ἐπέπεσεν ἀνελέητος μετὰ τινα ἔτη (1539) ἐπὶ τοῦ Μητροπολίτου Δανιήλ, ὅστις ἐξέπεσε τοῦ θρόνου καὶ κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν καὶ φυλάκισιν ἐν τῇ Μονῇ Βολοκολάμσκ τοῦ Ἰωσήφ (ἐν ἧ εἶχεν ὁ αὐτὸς προηγουμένως ἐγκλειστον τὸν Μάξιμον, ὅστις ἐκ τῆς νέας φυλακῆς αὐτοῦ, ὡς ἀνεξίκακος, ἐπέμψεν αὐτῷ παραμυθητικὰς ἐπιστολάς. Ἀπέθανε τῷ 1548. Ἀντὶ δὲ αὐτοῦ ἀνεδείχθη τότε Μητροπολίτης ὁ Ἰωάσαφ Σκριπίτισιν ἡγούμενος Μέγας τῆς ἀγίας Τριάδος, ὅς ἐκπέσων μετὰ τριετίαν διάδοχον ἔσχε τὸν Μακάριον, γνωστὸν ὡς συνετόν, δραστήριον καὶ εὐσεβῆ ἄνδρα (βλ. Βεντὼφ Βλ., Δανιήλ Μητροπολιτικὸς ἀρχιεπίσκοπος Μόσχας, ἀπὸ τὸ 1522—1539, ἐν «Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. Δ', στ. 955—957, Καραμζίνου, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Η', ἐν Ἀθήναις 1858, σελ. 45, 65).

58. Παρμιχάηλ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 338.

59. Αὐτόθι, σελ. 345—377.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Ὁ θάνατος—μοιραία συνέπεια τοῦ ἀδηρίτου νόμου τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀναγκαιότητος καὶ τραγικῆ ἀληθῶς ἐμπειρία τοῦ τέλους ἐν παντί—ἐπληξε καὶ τὸν Φώτην Κόντογλου εἰς τὴν ὠριμότητα τῆς ζωῆς του καὶ μὲ σφύζοντας τοὺς παλμούς τῶν πανευόσμων δημιουργικῶν ἀνοίξεων εἰς τὰ στήθη του. Καὶ τὸν ἀντιμετώπισεν ἥρεμος, γαλήνιος καὶ χωρὶς φόβον. Διότι ἦτο Χριστιανὸς μὲ ὅλην τὴν ψυχὴν του καὶ ἕως τοῦ ἐσχάτου πόρου τῆς ὑπάρξεώς του. Καὶ τὸ μυστηριώδες γεγονός τοῦ θανάτου δὲν τὸν ἐφόβιζε· καὶ δὲν ἀπετέλει δι' αὐτὸν παροξυσμὸν τῆς φρίκης καὶ τοῦ κακοῦ διὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ τὸν ἐπίστευεν ὡς τὴν διέξοδον ἀπὸ τὸν χρόνον πρὸς τὴν αἰωνιότητα, τῆς ὁποίας ἡ ἔφεσις ἠρωμάτιζεν καὶ ἐσφράγιζεν ἀνεξιτήλως τὴν ζωὴν του. Καὶ τὸν θεαῶρει ὡς τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται προσιτὴ ἡ ἀθάνατος ζωὴ, ὅπου δὲν ὑπόκεινται πλέον εἰς φθορὰν καὶ εἰς μαρασμὸν τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀείμνηστος Φώτης Κόντογλου ἐπίστευεν, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, τῆς καρδίας καὶ τῆς διανοίας του, ὅτι ὁ Χριστὸς Ἀνέστη· καὶ ἐνίκησε τὰς θανατηφόρους δυνάμεις τοῦ κόσμου. Καὶ ὅτι ἕκτοτε ἡ διαφυγὴ ἐκτὸς τοῦ Χρόνου εἰς τὴν αἰωνίαν μακαριότητα εἶναι ἐφικτὴ καὶ πραγματώσιμος εἰς πάντα ἄνθρωπον, διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Καὶ αὐτὴν ἤσκει, κατὰ τρόπον ὑποτυπώδη καὶ ὡς οἰκογενειάρχης, καὶ ὡς πολίτης καὶ ὡς δημιουργὸς καὶ ὡς κοινωνικὸς ἄνθρωπος.

*

Ὁ αὐόιδιμος καὶ πολύτιμος συνεργάτης τῆς «Ἐκκλησίας» ἐπίστευεν ἀσαλεύτως εἰς τὴν θεοδιδάκτον Ὁρθοδοξίαν ὡς μυστικὴν πρὸς τὸν Θεόν, ἐν Χριστῷ, κοινωνίαν καὶ ὡς τὴν ἐγγυτέραν πρὸς τὸν ἀκραιφνῆ καὶ πρωτογενῆ Χριστιανισμόν. Καὶ κατεχόμενος καθ' ὄλοκληρίαν ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸν ἰδεώδες τῆς ἠθικῆς τελειώσεως ἐμελέτα ἀδιαλείπτως τὴν ἁγίαν Γραφήν καὶ τὰ Πατερικὰ συγγράμματα καὶ διῆγε τὴν ἀπερίττον ζωὴν του ὑπὸ τὴν χαρισματικὴν καὶ ἁγιαστικὴν σκέπην τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Καὶ ὑπήρξε πρωταθλητὴς καὶ ἀκαταμάχητος πρόμαχος τῶν δογμάτων καὶ τῶν θεσμίων τῆς, μαχόμενος γενναϊότατα ὅπως διατηρηθῆ ἀλώβητον τὸ Ἐκκλησιαστικὸν τυπικὸν τῆς καὶ αἱ κατασκευτικαὶ ἱεροτελεστία τῆς. Συχνότατα δὲ διέκοπτε τὴν δημιουργικὴν του ἐργασίαν, διὰ τὴν ψαλμωδῆσιν, μὲ Βυζαντινὸν γνήσιον μέλος, Ἐκκλησιαστικούς ὕμνους καὶ τροπάρια.

Ἀπερίττος ἐντελῶς καὶ ἀπλῆ ὑπῆρξεν ἡ κηδεὶα του, ὅπως καὶ ἡ ζωὴ του, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἐμάχετο καὶ ἠγωνίζετο συνεχῶς κατὰ πάσης ἀντιπνευματικῆς ἀσχημίας καὶ κατὰ πάσης ἀποκρουστικῆς πλαδαρότητος τῆς τετριμμένης ζωῆς.

Καὶ βαθὺ καὶ εἰλικρινὲς ἦτο τὸ πένθος, ὄλων ὅσοι ἐγνώρισαν τὴν ἠλιακὴν ὑπόστασιν τῆς φύσεώς του καὶ παρέστησαν εἰς αὐτήν. Ἀρμονικοὶ καὶ κατασκευτικοί, ὅσον ποτέ, ἠκούσθησαν οἱ ἐξόδιοι ὕμνοι τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας πρὸς τὸ σκήνωμά του, προεξάρχοντας, μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν, τοῦ πολιού καὶ βαθυσεβάστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου. Καὶ τὴν ὅλην ἀκολουθίαν περιέπνεε τὸ ἐξευγενιστικὸν θέλημα τῆς ὠραίας καὶ ἀγωνιστικῆς του ζωῆς καὶ τοῦ ἀνωτέρου ἠθικοῦ καὶ αἰσθητικοῦ ἐπιπέδου, τοῦ ὁποίου ὁ ἀείμνηστος ὑπῆρξεν ἀνεπανάληπτος καὶ πλήρης ἀρμονίας ἔκφρασις. Καὶ ὅμως ἐνῶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, κατὰ τὴν κηδεῖαν δημοτικοῦ ἄρχοντος Ἀθηναϊκοῦ συνοικισμοῦ πολυθόρυβος, ἐπιδεικτικῆ καὶ πλήρης πομπικότητος ἐξεδηλώθη ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐπισήμων, ὁ Φώτης Κόντογλου ἐκηδεύθη ἀσυνόδευτος ἀπὸ κάθε κοσμικῆν ἐπισημότητα. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ σφραγίζει ὀδυνηρῶς τὴν ἐποχὴν μας καὶ παρέχει τὸ μέτρον καὶ τὸ κριτήριον διὰ τὰς ἐπικρατούσας ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀξιολογήσεις τῶν καιρῶν μας.

*

Ἦτο δὲ ἀληθῶς μέγα τὸ πνευματικὸν ἀνάστημα τοῦ Φώτη Κόντογλου. Καὶ μέτρον τῆς μεγαλωσύνης του ἦτο ἡ ἀπεριόριστος ταπεινοφροσύνη του καὶ ἡ αὐτόχρονη παιδικὴ του ἀπλότης καὶ ἀφέλεια, ἀρεταὶ διὰ τὰς ὁποίας ὀλάνοικτοι εἶναι αἱ πύλαι τοῦ Παραδείσου, ὅπως εἶπεν ὁ Χριστὸς: «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 18,3). Αἱ ἐγκόσμιαι φιλοδοξίαι οὐδέποτε ἤγγισαν τὴν ψυχὴν του. Καὶ μὲ ἀφέλειαν, συγκινούσαν μέχρι δακρύων, ἀντιμετώπιζε πάντοτε καὶ τὴν κακότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν παραθεώρησιν συχνότατα τῆς ἀξίας του. Καὶ ἂν κάποτε ὑψώνετο ἐντονώτερος ὁ τόνος τῆς φωνῆς του, ἦτο πάντοτε μουσικόφθογγος καὶ κατάφορτος ἀπὸ ἀνωτερότητα καὶ ἀπὸ ψυχικὴν εὐγένειαν, ὅπως αἱ ποντιάδες αὖραι ἀπὸ τὴν ἀρμύραν καὶ τὴν δρόσον τῶν ἀφρῶν καὶ αἱ ἑαριναὶ ἰσχυραὶ πνοαὶ ἀπὸ τὰ μῦρα τῶν ἀνθέων. Ἦτο οὐρανοπολίτης ἐντὸς τῆς ἐγκοσμίου αὐτῆς ζωῆς μας καὶ ἀσκητικὸς μοναστῆς ἐντὸς τοῦ ἀπερίττου, ἀπλοῦ καὶ γαληνίου οἰκογενειακοῦ τοῦ ἀσύλου, ὅπου ἐπνεεν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅλα του τὰ δημιουργήματα—ζωγραφικὰ καὶ λογοτεχνικὰ—περὶ τῶν ὁποίων ἄλλοτε θ' ἀσχοληθῶμεν ἐκτενέστερον—εἶναι ἀκτινοβολήματα τῆς ψυχῆς του καὶ ἀποδίδουν τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς φύσεώς του καὶ εἶναι ἠχώ τῶν μουσοδονημάτων ποῦ κατεπλημμύριζαν τὴν ὑπαρξίν του.

Θ.Κ.Σ.

Ο διακεκριμένος άγιογράφος και λογοτέχνης Φώτιος Κόντογλου έξεδήμησε πρὸς Κύριον τὴν 13 Ἰουλίου ἐ.ξ. εἰς τὰς 4 μ.μ. εἰς τὸ νοσοκομεῖον «Ἐυαγγελισμός», ὅπου ἐνοσηλεύετο ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ἰουρίου.

Πρὸ ἐνὸς ἔτους περίπου ὁ ἀείμνηστος Φώτιος Κόντογλου καὶ ἡ σύζυγός του Μαρία ὑπῆρξαν θύματα αὐτοκινητιστικοῦ δυστυχήματος εἰς τὸ Φάληρον. Ἐκτοτε ὁ ἀείμνηστος δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ θεραπευθῆ παρὰ τὰς προσπάθειάς τῶν θεραπεπόντων ἰατρῶν του. Τελευταίως ἡ κατάστασίς του ἐπεδεινώθη σοβαρῶς καὶ ὁ μακαρίτης εἰσῆχθη εἰς τὸν «Ἐυαγγελισμὸν». Ὁ θάνατός του προῆλθεν ἀπὸ οὐρολοίμωξιν.

Ὁ ἀείμνηστος Φώτιος Κόντογλου ἐγεννήθη τὴν 8ην Νοεμβρίου 1897 εἰς τὰς Κυθωνίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Παρισίων καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀγιογράφησιν ναῶν. Ἐτοιχογράφησε τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατησίων, τὸν ἱ. Ναὸν Ἁγ. Γεωργίου Κυψέλης καὶ ἄλλους πολλούς. Προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Βυζαντινοῦ Μυστηρίου καὶ τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαίμονος. Ἐργάσθη ὡς διακοσμητὴς δημοσίων ἰδρυμάτων καὶ συντηρητὴς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου. Ἡ διακόσμησις τοῦ Δημαρχείου Ἀθηνῶν εἶναι ἔργον τοῦ ἀείμνηστου Φωτίου Κόντογλου, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα καὶ εἰς τὸ Κοπτικὸν Μοσεῖον Καΐρου.

Ἔθεσε τὸ πλούσιον ζωγραφικὸν του ἄλγαντον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης, παραμείνας πιστὸς φύλαξ τῆς γνησίας βυζαντινῆς ζωγραφικῆς καὶ συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν προβολὴν τῆς. Ὁργάνωσε τέσσαρας ἀτομικὰς ἐκθέσεις εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰκόνας δὲ τοῦ ἀείμνηστου κατέχουν περιόπτου θέσιν εἰς ἰδιωτικὰς συλλογὰς Γάλλων, Γερμανῶν καὶ Ἀμερικανῶν.

Ὁ Φώτιος Κόντογλου ὑπῆρξε καὶ ἔξοχος πεζογράφος. Ἡ προσφορὰ του εἰς τὰς νεοελληνικὰς γράμματα εἶναι ἀνεκτίμητος. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του, τὰ ὁποῖα ὅλα ἀνεξαιρέτως ἀποπνέουσι τὸ ἄρωμα τῆς τρισαγίας μας Ὁρθοδοξίας, εἶναι τὰ ἐξῆς: «Πέδρο Κάζας», «Βασάντα», «Ταξίδια», «Φημισμένοι καὶ λησμονημένοι», «Ἱστορίες καὶ περιστατικά», «Μυστικὸς Κῆπος», «Ἀρχαῖοι ἄνθρωποι», «Πηγὴ ζωῆς», «Ἐκφρασις», «Τὸ Ἀἶβαλι ἢ πατρίδα μου» καὶ ἄλλα. Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἄρθρων εἰς περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας, διετέλεσε δὲ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν πολῦτιμος συνεργάτης τῆς «Ἐκκλησίας» καὶ τοῦ «Ἐφημερίου».

Διὰ τὸ βιβλίον του «Ἐκφρασις» ἐτιμήθη μετὰ τὸ Βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ διὰ τὸ βιβλίον του «Τὸ Ἀἶβαλι ἢ πατρίδα μου» μετὰ τὸ Βραβεῖον «Πουρφίνα» τῆς Ὁμάδος τῶν Δώδεκα. Τὴν 24 Μαρτίου 1965 τοῦ ἀπνευμήθη τὸ Ἀριστεῖον Γραμμάτων τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ὁ ἀείμνηστος ὑπῆρξε μέλος τοῦ Καλλιτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν. Ἡ πολιτεία, ἀναγνωρίζουσα τὰς πολλαπλὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἐκλιπόντος πρὸς τὸ ἔθνος, τὸν ἐτίμησε μετὰ τὸν Ταξιδάρχη τῶν Φοίνικος.

Ἡ κηδεῖα τοῦ ἀείμνηστου ἐγένετο τὴν 14ην Ἰουλίου εἰς τὰς 6 τὸ ἀπόγευμα ἐκ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀ' Νεκροταφείου Ἀθηνῶν.

Πλήθος κόσμου καὶ πολλοὶ ἐκπρόσωποι τῶν Γραμμάτων καὶ

τῆς Τέχνης, παλαιοὶ φίλοι, μαθηταὶ καὶ συμπατριῶταί του παρέστησαν εἰς τὴν κηδεῖαν.

Τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας προέστη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος ἀπεχαιρέτησε τὸν τετιμημένον νεκρὸν διὰ τοῦ ἐξῆς ἐπιμηδείου λόγου:

«Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλή ἀσεβῶν καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν· ἀλλ' ἦ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός» (ψαλμ. α', 1-2).

Μακαρίζομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον, τεθλιμμένοι ἀδελφοί, ἄνδρα κενωρισμένον ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν, Χριστιανὸν ἀποστρεφόμενον καὶ μισήσαντα τοὺς ἀπίστους καὶ ἐμπαίζοντας τὰ θεῖα δόγματα καὶ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, ἄνδρα πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὕδατων, ὅστις, κατὰ τὸν ψαλμωδὸν τὸν καρπὸν ἔδωκεν ἐν καιρῷ αὐτοῦ.

Ἐκ παίδων καὶ ἐξ οἰκογενειακῆς ἀνατροφῆς πρὸς τὰ ἱερὰ γράμματα ἀποκλίνας ὁ σήμερον προσηυμύμενος ἀείμνηστος Φώτιος, ἐπεδόθη ἀνδρωθεὶς ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν ἀνυπόκριτον καὶ ἀνεπιτήδευτον ἐξάσκησιν τῆς εὐσεβείας καὶ ἀγιότητος.

Καὶ ἐπισταμένως καὶ ἐμφόβως μελετήσας τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐμβαθύνας εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, οὐ μόνον ἀσκήσῃ ἀρετῆς ἐπεδίωξε καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ, ἐπιθυμῶν καὶ ἐπιδιώκων τὴν ἀνθρωπίνως δυνατὴν ἀγιότητα, ἀλλὰ καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν προτροπὴν, προσεπάθει νὰ μεταδώσῃ μεταξὺ τοῦ περιβάλλοντός του, τὸ ὁποῖον μετὰ λύπης ἐβλεπε παρασρόμενον ἐκάστοτε ὑπὸ τῶν συγχρόνων ὑλιστικῶν ρευμάτων καὶ ἀπομακρυνόμενον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ Κυρίου.

Καλλιτέχνης ἐκ φύσεως, τὸ ἄλγαντον τῆς ζωγραφικῆς ἐχρησιμοποίησε, προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως ὑπεραμυνθεὶς τῆς πατρῶας Ἱεροῦς Τέχνης, καὶ τῆς ὁποίας ἀπτὰ δείγματα ἀφήκεν ἐν τε τῇ πρωτενοῦσῃ ταύτῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δι' εἰκονογραφίσεως ὀλοκλήρων ἱερῶν Ναῶν, στρέψας οὕτω τὴν προσοχὴν τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν εἰς τὰς πατρικὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν.

Κεκτημένος δὲ καὶ τὸ χάρισμα τῆς συγγραφικῆς ἱκανότητος, καὶ τοῦτο ἐχρησιμοποίησε πρὸς πνευματικὸν ὄφελος τοῦ περιβάλλοντός του. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, ἀποπνέοντα τὸ ζωτικὸν ἄρωμα τῆς Ὁρθοδόξου εὐσεβείας καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ νόμου τῆς Χάριτος, κατὰ δεκάδας ἀριθμούμενα, κατέστησαν τὸ πνευματικὸν ἐντρύφημα τῶν πεινῶντων τὴν πείναν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Δὲν ἀπέκρυψε λοιπὸν τὰ ἐκ Θεοῦ χαρίσματα ὁ ἀείμνηστος, ἀλλὰ τὸν πλοῦτον τοῦτον εἰς τοὺς τραπέζιτας κατέθεσεν, ἐγκαταλιπὼν μνήμην αἰωνίαν μεταξὺ ἡμῶν, μιμητῆς γενόμενος ἐν τούτῳ τῆς πρὸς τοὺς Χριστιανούς ὑποσχέσεως Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου,

γράφοντας «σπουδάσω δὲ καὶ ἐκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιείσθαι» (Β' Πέτρ. α', 15).

Ἐπιτραπῆ δὲ καὶ μία προσθήκη ἐν τῷ προχειρῶ τούτῳ σκιαγραφήματι τοῦ τὴν ὁδὸν τῆς ἐκ τῆς παρούσης ζωῆς πρὸς τὴν ἀγήρω μεγαλειότητα βαδίζοντος ἤδη ἀγαπητοῦ τῆς Ἐκκλησίας τέκνου τούτου.

Τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινότητος, ὡς θεμέλιον καὶ ἀπαρχὴν ἠθικοῦ βίου, ἐξ ἀνατροφῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ συστηματικῆς γυμνάσεως ἐξήσκει ὁ ἀειμνηστος, οὐδέποτε ἐπαιρούμενος διὰ τὰ μετὰ πολλὴν ἀσκησιν κατορθωθέντα ἐν τῷ βίῳ του, ἀποβλέπων εἰς τὴν μίμησην Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος, διακηρύττοντος, ὅτι «πρῶτος ἦν καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ».

Καὶ ἤδη πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα καὶ εἰς τὴν δικαίαν Αὐτοῦ κρίσιν παραδίδοντες τὸν ἀειμνηστον τοῦτον ἀδελφόν μας, ἃς ἱκετεύσωμεν τὸν ἐλέους πλάγχθων καὶ οἰκτιρῶν πλημμυροῦντα Πατέρα, ἵνα εὐδοκήσας προσλάβῃ τὸν προσφιλῆ τοῦτον ἀδελφόν μας ἐν τῇ ἀγήρῳ μεγαλειότητι.

Τὸν νεκρὸν ἀπεχαιρέτησε πρῶτος ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μυτιλήνης καὶ συμπατριώτης του κ. Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος ὑπεγράμμισε τὴν προσφορὰν καὶ τὰς υπηρεσίας τοῦ ἀειμνηστοῦ πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Ὁ ἐπικήδειος λόγος τοῦ Ἁγίου Μυτιλήνης ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἀγαπητὲ καὶ ἀλησμόνητε Φώτιε Κόντογλου,

Ἦσονται πάντοτε ταπεινὸς καὶ μετριοφρων. Ἐξήσες μὲ τὴν ἀπλότητα ποῦ ἐπιβάλλει ἡ χριστιανικὴ πίστις. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ κηδεῖα σου εἶναι ἀπλή καὶ ἀπέριτη.

Σήμερα ἐγκαταλείπεις τὸν κόσμον. Σήμερα μεθίστασαι, ὅπως λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος «ἐκ τῶν φθαρτῶν εἰς τὰ ἀφθαρτα, ἐκ τῶν προσκαιρῶν εἰς τὰ αἰώνια, ἐκ τῶν ἐπιγείων εἰς τὰ ἐπουράνια».

Θὰ ἠμποροῦσε σήμερα ποῦ γίνεται ἡ ἔξοδος σου ἀπὸ αὐτὸν τὸν πρόσκαιρο κόσμον νὰ ἀκουσθοῦν λόγοι σπουδαῖοι γιὰ τὸ μεγάλο, τὸ συναρπαστικὸ συγγραφικὸ ἔργο σου, ποῦ ὅλοι τὸ χαίρονται. Γιὰ τὴν πολύτιμη συμβολὴ σου εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Γιὰ τὰ ἔκτακτα πνευματικὰ προσόντα καὶ τὰ πλούσια ψυχικὰ χαρίσματα ποῦ ἐστόλιζαν τὴν τιμίαν ψυχὴν σου. Γιὰ τὸ ἐξαιρετὸ χριστιανικὸ ἦθος ποῦ σπάνια συναντᾶται, ἰδιαίτερα ὁμως γιὰ τὴν πίστι σου τῇ βαθειᾷ, τῇ φλογερῇ πίστι σου, ποῦ δονοῦσε σύγκορμα, ὅλον τὸν ἐσωτερικὸν σου κόσμον καὶ κατηύθυνε ὅλο τὸ εἶναι σου. Ἀλλὰ ἕνα τέτοιο πρᾶγμα δὲν θὰ τὸ ἤθελες.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἦσο ἕνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ἐργάτας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Οἱ πνευματικοὶ σου κάματοι κατέπληξαν κάθε πνευματικὸ ἄνθρωπον. Ἐὰν ζοῦσες, τὸ ἔργο σου θὰ σὲ

ὠδηγοῦσε, ὅπωςδήποτε, παρὰ τὴ μετριοφροσύνη σου, εἰς τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν Ἴδρυμα τῆς χώρας, στὴν Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἐκεῖ ἦτο ἡ θέσις σου.

Δὲν θέλω νὰ ἐπεκταθῶ εἰς κρίσεις ἐπὶ τοῦ ἔργου σου, διότι δι' αὐτὸ εἶναι ἄλλοι ἀρμόδιοι νὰ ὀμιλήσουν.

Ἐγὼ ὁ πνευματικὸς σου φίλος, ὁ ἀγαπητὸς σου συμπολίτης, ὁ Ἐπίσκοπός σου, διότι ὅταν σὲ ἐπεσκέφθην εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ πόνου καὶ σὲ ἠρώτησαν, ποῖος εἶναι, εἶπες «εἶναι ὁ ἐπίσκοπός μου», ἦλθα διὰ νὰ σὲ ἀποχαιρετήσω, καὶ τὸ κάμω μὲ βαθὺ πόνον ψυχῆς ἦλθα διὰ νὰ σοῦ εἶπω ὅτι σήμερα ποῦ ἐγκαταλείπεις τὸν κόσμον, κλαίουν ἀπαρηγόρητα τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτὰ κλαίει καὶ ἡ χαμένη πατρίδα σου, ἡ ὁμορφὴ καὶ ἱστορικὴ πόλις τῶν Κυθονίων, τὸ ἠρωϊκὸ Αἰβαλί, ποῦ σὲ ἐγέννησε, ἀλλὰ κλαίει περισσότερο ἀπὸ ὅλους ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ποῦ μὲ τόση ἀγάπη, μὲ τόση φλόγα καὶ μὲ τόση ἀταπάρχησι ὑπηρετήσες. Ναι, κλαίει ἡ Ἐκκλησία μας, διότι χάνει ἕνα μεγάλον ἀγωνιστὴν, ἕνα σπουδαῖον ἀπολογητὴν, γιατί μὲ τοὺς ὠραίους τοὺς πνευματικούς, τοὺς σθεναροὺς ἀγωνάσες σου, ὅχι μόνον ἐδίδασκες, διεφώτιζες καὶ ποδηγετοῦσες τίς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτῆς τῆς ὕλης καὶ τῆς πεζότητος, ἀλλὰ καὶ συγκρατοῦσες πολλὰ πρᾶγματα ἀπὸ τὴν παράδοσιν, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς, στὴν θεία λατρεία, στὴν τέχνη, στὴν μουσική. Ἐπίστευες βαθειὰ καὶ δι' αὐτὸ ὅλα ὅσα ἔλεγες καὶ ὅσα ἔγραφες τὰ ἐπρόσχα καὶ αὐτοὶ ποῦ σὲ ἐθαύμαζαν καὶ οἱ ἄλλοι ποῦ εἶχαν ἀντίθετη γνώμη.

Ἀναπαύου, λοιπόν, εἰς τὴν γαλήνην σου. Ὁ σπόρος ποῦ ἔσπειρες θὰ ριζοβολήσῃ, θὰ βλαστήσῃ καὶ θὰ φέρῃ πολλὴν καρπὸν, διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, διότι εἶναι εὐλογημένος ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἀπερχόμενος ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον, δύνασαι κάλλιστα, ἀγαπητὲ Φώτιε, νὰ εἴπῃς τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, διότι σὺ δικαιοῦσαι νὰ τὸ εἴπῃς «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, τὴν πίστιν τετήρηκα, ἀπόκειται μοι, λοιπόν, ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος».

Εἶτα ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἡλ. Βενέζης, ἐκπροσωπῶν τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν νεκρὸν τὸν ὑστατον χαιρετισμὸν, ἐξάρας τὴν προσφορὰν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα τοῦ ἀειμνηστοῦ Φωτίου Κόντογλου, ὁ ὁποῖος «ἐκήρυξε τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὰς ρίζας τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως».

Ἡ «Ἐκκλησία», ἐκτιμῶσα τὰ χριστιανικὰ βιώματα, τὴν βαθεῖαν πίστιν καὶ τοὺς πνευματικούς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ ἐκλιπόντος διακεκριμένου λογοτέχνου καὶ ἀγογράφου καὶ πολυτίμου συνεργάτου τῆς, εὐχεται ὅπως ὁ πανάγαθος Θεὸς κατατάξῃ τὸν ἀειμνηστον Φώτιον Κόντογλου ἐν σκηναῖς δικαίων.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΕΚΡΟΝ ΤΟΥ ΔΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ ΙΕΡΟΘΕΟΥ

*«Μακαρία ἡ ὁδὸς ἢ πορεύη σήμερον,
ὅτι ἤτοιμάσθη σοι τόπος ἀναπαύσεως».*

Μακαριώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
Πένθιμος Ὁμήγυρις,

Συμφώνως πρὸς τὴν καθολικὴν ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων πίστιν ὅτι «ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἀπαξ ἀποθανεῖν», διότι «οὐκ ἀθάνατος υἱὸς ἀνθρώπου» κατὰ τὸν Σοφὸν Σειράχ καὶ διότι «τίς ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ἔσται θάνατος;», καθὼς ψάλλει ὁ ἱερὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Ψαλμῶδός (88, 49), ἰδοὺ σήμερον ὁ Μητροπολίτης Κεφαλληνίας Ἱερόθεος, υἱὸς ἀνθρώπου καὶ οὗτος, κεῖται ἐνώπιον ἡμῶν νεκρὸς καὶ ἄπνους.

Διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὸν θάνατον κοινὸν τοῦ βίου τούτου τέρμα ὤρισεν ὁ Θεὸς Δημιουργός. «Πᾶσιν ἀνθρώποις τὸ κοινὸν τοῦ βίου ἔταξας χρέος» λέγει πρὸς τὸν Κύριον ἡ μόλις πρὸ ὀλίγου ἀναγνωσθεῖσα εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ συμφώνως πρὸς τὸ κοινὸν τοῦτο διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τέρμα τοῦ βίου τούτου, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι ἀπ' ἀρχῆς τῶν αἰώνων ἐγεννήθησαν καὶ ἔζησαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅσοι ζῶμεν κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν καὶ θὰ ζήσουν μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων, ἀπέθανον καὶ θὰ ἀποθάνωμεν, διότι «οὐκ ἀθάνατος υἱὸς ἀνθρώπου».

Καὶ ἰδοὺ λοιπόν, τὸ κοινὸν τοῦτο χρέος ἐκπληρῶν ὁ μέχρι χθὲς ἀκόμη ζῶν μεταξύ ἡμῶν Μητροπολίτης Κεφαλληνίας Ἱερόθεος, κεῖται ἐνώπιον ἡμῶν, κατὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον βουλὴν τοῦ Θεοῦ, νεκρὸς καὶ ἄπνους. Καὶ ἡ μὲν μακαρία αὐτοῦ ψυχὴ, χωρισθεῖσα ἤδη ἐκ τοῦ χοϊκοῦ αὐτοῦ σώματος, ἐπανέρχεται εἰς τὰ οὐράνια σκηνώματα, ὡς ἀθάνατος πνοὴ τοῦ Δημιουργοῦ, ἵνα παραστῆ τῷ Κριτῇ καὶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως δώσῃ λόγον καθ' ὃ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἔπραξε, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ, ὡς θνητόν, κατέρχεται εἰς τὸν τάφον, ἵνα ἀποδοθῇ εἰς τὴν μητέρα γῆν, ἐξ ἧς καὶ ἐλήφθη.

Περίξ τοῦ νεκροῦ τούτου ὅλοι ἡμεῖς, ἡ σεβασμία Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος με ἐπὶ κεφαλῆς τὸν σεπτὸν Προκαθήμενον αὐτῆς, ὁ ἱερὸς Κλῆρος, οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς, ἀδελφοὶ καὶ φίλοι αὐτοῦ, τὰ πνευματικὰ τέκνα τῆς Ἐπαρχίας τὴν ὁποῖαν ἐποίμανε, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐγνώρισαν αὐτὸν ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐδέχθησαν τὰς εὐλογίας αὐτοῦ, πενθοῦντες προπέμπουσιν αὐτὸν με τιμὰς καὶ ὕμνους ἐξοδίου εἰς τὴν μακαρίαν ὁδόν, ὅτι «ἤτοιμάσθη αὐτῷ τόπος ἀναπαύσεως».

Ὀντως «μακαρία ἡ ὁδός», τὴν ὁποῖαν πορεύεται σήμερον ὁ προκείμενος νεκρὸς. Πορεύεται πρὸς τὴν μακαρίαν ἀνάπαυσιν, ἵνα ἀναπαυθῇ ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ, καθὼς βεβαίῳ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῆς

γραφίδος τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀποκαλύψεως Συγγραφέως, τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (Ἀποκ. ιδ' 13), διότι ἐπίπνοος καὶ πολύμοχθος ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ αὐτοῦ, πλήρης κόπων καὶ μόχθων, πλήρης μερίμνης καὶ ἀγῶνος διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀνατεθείσης εἰς αὐτὸν ἀποστολῆς.

Ὁ προκείμενος νεκρὸς, ἀειμνήστος Μητροπολίτης Κεφαλληνίας Ἱερόθεος, κατὰ κόσμον Ἰωάννης Βουῆς, ἐγεννήθη εἰς τὴν καιόπολιν Ἁγία Εὐφρῆμια τῆς νήσου Κεφαλληνίας κατὰ τὸ ἔτος 1900, ἐκ γονέων εὐσεβῶν, οἵτινες μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἐμερίμνησαν ἵνα ἐγκαταστειροῦν εἰς τὴν ἀπαλὴν καὶ εὐπλαστον αὐτοῦ καρδίαν τὰ σπέρματα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του. Μετὰ δὲ τὴν ἀφυπηρέτησίν του ἀπὸ τὸν Στρατόν, ὑπὸ θείου ζήλου πρὸς τὸ ὑψηλὸν τῆς ἱερωσύνης ὑπόβλημα κινούμενος, ἐνεγράφη καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Κορίνθου, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε κατὰ τὸ ἔτος 1930, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ ἐνταῦθα Πανεπιστημίου, ἐξ ἧς ἔλαβε πτυχίον κατὰ τὸ ἔτος 1935.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν γονέων του εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν γαλουχηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς, καὶ ἐν τοῖς διαφόροις Σχολείοις, ἐν οἷς ἐφοίτησε, καὶ τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τὰ ἱερὰ τῆς σωτηρίας γράμματα μαθητευθεὶς διὰ τε τῶν σπουδῶν καὶ μελετῶν καὶ ἀσχίσεων τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ ἐγαλύβδωσε, καὶ ὅτε ἐπέστη ὁ καιρὸς καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ὠμίλησεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καλοῦσα αὐτόν, δὲν ὤκνησεν, ἀλλ' ὄλως προθύμως ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ τὸ ἔτος 1926 ἐχειροτονήθη εἰς Διάκονον ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Κορινθίας καὶ εἶτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ἀειμνήστου κυροῦ Δαμασκηνοῦ, εἰς Πρεσβύτερον δὲ καὶ Ἀρχιμανδρίτην ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1935 ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Κεφαλληνίας καὶ εἶτα Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ἀειμνήστου ἐπίσης κυροῦ Γερμανοῦ.

Οὕτω τὴν διπλοῖδα τῆς Ἱερωσύνης περιβεβλημένος καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ψυχῇ καὶ σώματι ὄλως ἀφώσιωμένος, πρὸς τὴν προάσπισιν καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας πάντοτε ἀποβλέπων, εὐργάσθη πάντοτε μετὰ ζήλου καὶ αὐταπαρνήσεως σπείρων τὸν σπῆρον τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας καὶ καταρθεύων μετὰ τὰ νάματα τοῦ Εὐαγγελίου τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν.

Ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1935, μετὰ 4 μόλις μῆνας μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἐνταῦθα Πανεπιστημίου, διορισθεὶς Ἱεροκλήρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, ὑπηρέτησεν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1949, ἦτοι ἐπὶ 14 καὶ πλέον

¹ Ἐξεφωνήθη, ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, εἰς τὸν Ἱερόν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν τὴν 20ὴν Ἰουνίου 1965.

συναπτά ἔτη, οἷον τὸν λόγον τοιοῦτον καὶ τὸν τρόπον καὶ οἷον τὸν τρόπον τοιοῦτον καὶ τὸν λόγον ἐπιδεικνύμενος, τύπος γινόμενος πρὸς πάντας («ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει») κατὰ τὴν πρὸς Τιμόθεον παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου (Α' Τιμ. δ' 12).

Ἰδιαιτέρως κατὰ τὰ ἔτη τῆς σκληρᾶς δοκιμασίας τοῦ Ἐθνους ὑπὸ τὴν ξενικὴν κατοχὴν ὁ πιστὸς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ζηλωτὴς Ἱεροκλήρῳξ Ἱερόθεος Βουῆς, ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος, τὸν ὁποῖον κατέστησεν ὁ («Κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον») (Λουκ. ιβ' 42), τὸ καθήκον αὐτοῦ καὶ μόνον λογιζόμενος, περιέτρεχε τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς νήσου Κεφαλληνίας, ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ, ἐν ταλαιπωρίαις καὶ κινδύνους, τὸ ἱερόν αὐτοῦ καθήκον ἐπιτελῶν, ἐπιστηρίζων εἰς τὴν πίστιν, ἐνθαρρύνων καὶ νουθετῶν τοὺς πάντας, ἀνακαλῶν καὶ διορθούμενος τοὺς πεπλανημένους.

Διὰ τὸν τοιοῦτον ζῆλον αὐτοῦ καὶ τὴν τοιαύτην εἰς τὸ καθήκον αὐτοῦ ἀφοσίωσιν, καὶ δὴ διὰ τὴν θερμουργὸν πίστιν αὐτοῦ καὶ τὰς ἀρετὰς ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐκοσμεῖτο, διὰ τὸ πρᾶον καὶ ἡσύχιον τοῦ χαρακτήρος, διὰ τὴν μειλιοχίτητα καὶ τὴν προσήνειαν αὐτοῦ, διὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν φρόνησιν δι' ὧν διεκρίνετο, ὁ Ἱεροκλήρῳξ τότε Κεφαλληνίας Ἱερόθεος Βουῆς, ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τῆς εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν ἀναρρήσεως τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Σπυριδῶνος, τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων, εἴλκυσε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, διὰ καὶ ἐκάλεσεν οὗτος αὐτὸν εἰς τὴν περίβλεπτον καὶ ἐξόχως ὑπεύθυνον ἔναντι τοῦ Θεοῦ θέσιν τοῦ Πνευματικοῦ τοῦ ἐνταῦθα Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, εἰς τὴν ὁποίαν θέσιν πιστῶς πάλιν καὶ εὐδόκως, μετ' ἑξῆς καὶ ἀφοσίωσιν ὑπηρετήσῃ μέχρι τῆς 1 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1951, τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας πάντοτε ἐπιμελούμενος.

Τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1951 ὁ προκείμενος νεκρὸς, ἐκλεγείσθε ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐχειροτονήθη Μητροπολίτης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, χηρευούσης τότε ὡς ἐκ τῆς μεταθέσεως τοῦ ἄχρι τότε Μητροπολίτου αὐτῆς ἀειμνήστου Γερμανοῦ εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Μαντινείας καὶ Κυνουρίας, καὶ ὡς λύχνος ἐτέθη ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἵνα διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς περικοσμοῦσιν αὐτὸν ἀρετῆς, λάμπῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μητροπόλει πιστοῖς, καὶ ὁδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν, εἰς τὸν ἀγιασμὸν αὐτῶν καὶ τὴν σωτηρίαν.

Ἦδη μετὰ ἔτι περισσοτέρου ζήλου καὶ ἀφοσίωσιν, ὡς ἐκ τῆς ἡδὴ ὑψημένης ἤδη εὐθύνης ἔναντι τοῦ ἐμπειπιστευμένου εἰς αὐτὸν πνευματικοῦ ποιμνίου, ἐργάζεται διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων, διὰ τὴν γεωργίαν αὐτῶν, διὰ τὸν ἀγιασμὸν αὐτῶν καὶ τὴν σωτηρίαν.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐνθρονίσεως αὐτοῦ, τὴν 4 Νοεμβρίου 1951, καὶ τῆς ἀναλήψεως τῆς διαποιμάνσεως τοῦ ἐμπιστευθέντος εἰς αὐτὸν λογικοῦ ποιμνίου, ζωηρῶς ἀπτησχόλησεν αὐτὸν ἡ μέριμνα περὶ

πάντων ὁμοῦ καὶ ἐνὸς ἐκάστου κεχωρισμένως τῶν πιστῶν τῆς λαχούσης αὐτῷ Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἡ μέριμνα διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀμέσων αὐτοῦ βοηθῶν, τῶν ἱερέων, τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν μοναχῶν ἀκόμη, ἵνα μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἐν συναίσθησει τῆς εὐθύνης αὐτῶν ἔναντι τοῦ Θεοῦ ἐπιτελῶσι τὰ καθήκοντά των. Μέριμνα ἔπειτα διὰ τὸ Θεῖον Κήρυγμα, τὴν σωτήριον ταύτην σποράν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Μέριμνα διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν ἐν γένει ἀσκήσιν τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης.

Ὅ,τι ὅμως ἐπέβαλεν εἰς τὸν Μητροπολίτην ἀειμνήστον Ἱερόθεον ἀνύστακτον τὴν μέριμναν νυκτὸς τε καὶ ἡμέρας, ὥστε νὰ μὴ δύναται τῇ ἀληθείᾳ νὰ δώσῃ ὑπὸν τοῖς κροτάφοις αὐτοῦ καὶ τοῖς βλεφάροις αὐτοῦ νυσταγμὸν, ἦτο ἡ κατάστασις τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν καὶ εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ἰονίου νήσους, οἱ καταστρεπτικοὶ σεισμοὶ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1953, οἵτινες μετέβαλον εἰς ἐρείπια καὶ συντρίμματα τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, τὰς κατοικίας καὶ τοὺς Ναοὺς ὁλοκλήρου τῆς νήσου, καὶ ἐδημιούργησαν τραγωδίαν ὑπὸ τῆς ὁποίας συνεκινήθη καὶ συνεχλονίσθη κάθε ἀνθρωπίνη καρδιά ὄχι μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν περὰ τῶν οἰκουμένης.

Τότε ὁ ἐνώπιόν μας σήμερον σεπτὸς νεκρὸς ἀειμνήστος Μητροπολίτης, ὡς καλὸς ποιμὴν, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ προθύμως ἔχων νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ τῶν λογικῶν αὐτοῦ προβάτων, ἔδειξεν ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ χαρισμάτων, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν οὕτω δοκιμασθέντων πνευματικῶν τέκνων του. Ὅχι μόνον, ἀστεγὸς καὶ ἀνέστιος καὶ αὐτὸς καὶ ὑπὸ σκηνὴν διαμένων ἐπὶ πέντε συνεχῆ ἔτη, ἦτο συμπαραστάτης εἰς τὸ πλευρὸν τῶν δοκιμασθέντων, θρηνῶν μετὰ τῶν ἀπορφανισθέντων τέκνων ἐπὶ τῶν τάφων προσφιλῶν γονέων ἢ ἄλλων συγγενῶν αὐτῶν, συμπάσχων μετ' αὐτῶν διὰ τὰ σωρευθέντα ἐρείπια καὶ συντρίμματα τῶν κόπων καὶ τῶν θυσιῶν των, στηρίζων καὶ ἐνθαρρύνων καὶ νουθετῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἀρμοδίαν προσπάθειαν κατέβαλε διὰ τὴν περιθαλψὴν τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν πτωχῶν, τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν γερόντων, διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ἐρειπίων, διὰ τὴν στέγασιν τῶν Χριστιανῶν του, διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν κρημνισθέντων Ἱερῶν Ναῶν καὶ Μονῶν.

Δὲν εἶχεν ὅμως, δυνατὸν εἰπεῖν, ὁλοκληρώσει τὸ ἔργον του, ὅτε ἐσχάτως ἐπάδυνος νόσος, ἣτις ἀπὸ ἐτῶν ἀκόμη, ὡς σκόλωψ τῇ σαρκὶ δοθεῖσα αὐτῷ, παρηνώχλει αὐτὸν, καὶ ἣτις ἐσχάτως ἐπεδεινώθη, ἔφερον αὐτὸν πρὸς διμήνου καὶ ἔθεσεν ἐπὶ τῆς χειρουργικῆς κλίνης τοῦ Νοσοκομείου («Ὁ Εὐαγγελισμὸς») καὶ τελικῶς ἐπέφερον εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον, εἰς ἡλικίαν μόλις 65 ἐτῶν, ἐν ᾧ πολλὰ ἀκόμη θὰ εἶχε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον ἐκλήθη.

Ἄλλ' οὕτως ἔδοξε τῷ Κυρίῳ. Ὁ ἀκάματος τοῦ Εὐαγγελίου Αὐτοῦ ἐργάτης, ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος Αὐτοῦ, ὁ στοργικὸς πνευματικὸς ποιμὴν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, πρόκειται ἤδη ἐνώπιον ἡμῶν νεκρὸς καὶ ἄπνους, τὴν μακαρίαν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας.

Ἡ ἀπόφασις τῆς Ἱ. Συνόδου διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας, παρὰ τὸ νέον ἀναβλητικὸν διάβημα τῆς Πολιτείας, ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται πλέον νὰ ἔχῃ ἡσυχον τὴν συνείδησίν της διὰ τὴν παύσασιν μιᾶς καταστάσεως, ἡ ὁποία αὐτὴν ἀφορᾷ καὶ αὐτὴν ζημιώνει.

Ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις εἶναι σημεῖον πνευματικῆς ὑγείας, ψυχικοῦ σθένους καὶ ἀξιεπαίρους ἀπὸ πάσης ἀπόφρεως. Τὰ πράγματα δὲ θ' ἀποδείξουν ἀσφαλῶς, ὅτι ἐπικοδομητικὴ καὶ ρωστικὴ θὰ εἶναι καὶ ἡ ἐπίπτωσις καὶ ἡ ἀπήχησις της ὡς πρὸς τὰς σχέσεις της μὲ τὴν Πολιτείαν. Διότι διέπεται μὲν πάντοτε ἡ Πολιτεία ἀπὸ ἀγνὰς διαθέσεις ἐνὸντι τῶν προβλημάτων τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι, ὅτι πρέπει νὰ συνειδητοποιῆ ταῦτα. Καὶ νὰ ἐπικουρῆ—ἐργῶ καὶ λόγῳ—τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς πραγμάτωσιν τῆς ὑψηλῆς της ἀποστολῆς.

Πρέπει νὰ ἐξαντλήσουν πάσας τὰς δυνατότητας.

Μετ' ἀγωνίας ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρακολουθεῖ τὴν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐπιδεινώσιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως. Ἰδίως ὅσοι ἐκ τῶν πρεσβυτέρων Ἑλλήνων εἶχον ζήσει τὰς ἐφιαλτικὰς ἡμέρας τοῦ συνταράξαντος κατὰ τὸ παρελθὸν τὴν πατρίδα μας ἐθνικοῦ διχασμοῦ μετὰ φρίκης σκέπτονται, ὅτι ἡ πατρίς μας διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀπειλεῖται ἀπὸ παρομοίαν περιπέτειαν.

Ἐπειτα συγκλονιστικὸν ὑπῆρξε τὸ γεγονός, ὅτι αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων ἐγνώρισαν καὶ πάλιν βιαίας συγκρούσεις καὶ ἐβάρησαν διὰ νεανικοῦ αἵματος.

Ἐνώπιον τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς πραγματικότητος ἐδρισκομένη ἡ «Ἐκκλησία» ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς

ὁδὸν τῆς ἀναπαύσεως ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ πορευόμενος.

Ὁ μέχρι γθὲς ἀκόμη ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ἱερῶθεος, πνευματικὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας πατὴρ καὶ ἐν Χριστῷ ποδηγέτης, ἥδη δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Ἐτελεύτησε τὸν θάνατον τοῦ δικαίου, καὶ ἀφοῦ ἠγωνίσθη ὡς καλὸς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ τὸν καλὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πίστιν τετήρηκε, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου, μετέθηκε τὸ πολύμοχλον πολίτευμα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου τῆς μεγαλοσύνης τοῦ Κυρίου ἰστάμενος, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, ἀναπαύεται τὴν μακαρίαν ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ ἀνάπαυσιν τὸν στέφανον τῆς δικαιοσύνης ἀναμένων.

Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ.

Ἀρχιμ. ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ ΑΣΠΙΩΤΗΣ
Ἰπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

τοὺς ἡγέτας ὅλων τῶν πολιτικῶν παρατάξεων νὰ ἐξαντλήσουν πάσας τὰς δυνατότητας διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς διασαλευθείσης τάξεως καὶ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐπαπειλοῦντος τὴν πατρίδα μας κινδύνου τοῦ νέου ἐθνικοῦ διχασμοῦ. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἀπομαζωνθοῦν αἱ παροπίδες τῶν κομματικῶν παθῶν καὶ νὰ προτανεύσῃ τὸ πνεῦμα τῆς προσηλώσεως εἰς τὰ ἰδεώδη τοῦ ἔθνους καὶ τῆς περιφρουρήσεως τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος.

Εἶναι ἀναγκαῖος.

Καθ' ἃ ἀναγράφεται εἰς τὴν στήλην τῶν Χρονικῶν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προτείνει τὴν ἐπίσημον ἐναρξιν διαλόγου διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀνατολικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῶν «προχαλκηδονείων» ἢ «μονοφυσικῶν» Ἐκκλησιῶν (ἀρμενικῆς, κοπτικῆς, συριακῆς, αἰθιοπικῆς, ἰνδικῆς).

Αἱ «προχαλκηδόνειοι» Ἐκκλησία, χωρισθεῖσα ἀπὸ τῆς Ὀρθοδοξίας μετὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδον τοῦ 451 μ.Χ., ἀσφαλῶς εὐρίσκονται ἐγγύτερον πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἢ οἰαδήποτε ἄλλη Ἐκκλησία. Μάλιστα εἰς πολλὰς περιπτώσεις αἱ διαφοραὶ εἶναι φραστικαὶ καὶ ἐποσυστώδεις καὶ οὐχὶ σημαντικαί. Ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ πρὸς τῆς ἐπανένωσεως διάλογος εἶναι ὅλως ἀναγκαῖος, διότι ὁ μακροίων χωρισμὸς ἐδημιούργησεν ἀκετάς τελετουργικὰς ἰδιορρυθμίας ὡς καὶ καχυποψίας. Ἡ ἐπανένωσις πρέπει νὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἄρσιν πασῶν τῶν κυριωτέρων διαφορῶν, παρεξηγήσεων καὶ καχυποψιῶν. Μόνον οὕτως ἡ ἐπανένωσις θὰ εἶναι ἰσχυρὰ καὶ θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν λαμπρὰν προβολὴν τοῦ ἐνιαίου ἀνατολικοῦ ὀρθοδόξου κόσμου.

Ὁ Μητροπολίτης Ὀδησοῦ Βόρις (†)

Μετὰ μεγάλης θλίψεως ὁ ὀρθόδοξος κόσμος ἐπληροφορήθη τὸν πρὸ τινῶν ἐβδομαδῶν ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ Μητροπολίτου Ὀδησοῦ καὶ Χερσονοῦ Βόριδος, ὅστις διήρνε τὸ πεντηκοστὸν ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Ὁ κατόπιν καρδιακῆς προσβολῆς ἐκδημήσας πρὸς Κύριον λαμπρὸς ἱεράρχης, ὅστις διεκρίνετο διὰ τὸν καλοκάγαθον χαρακτῆρά του, ἐγεννήθη τῷ 1906 ἐν Σαρδόν. Τῷ 1944 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος.

Ὁ ἀείμνηστος διεκρίθη κατ' ἀρχὰς ὡς Ἐξαρχος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Καναδᾷ καὶ μετὰ ταῦτα ὡς Μητροπολίτης Ὀδησοῦ καὶ Χερσονοῦ. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδαριλευμένη εἰς τοὺς ἐπισκέπτας φιλοξενία καστέστη παροιμιώδης. Ἐν Ὀδησῶ ἀπελάμβανε τόσον τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν ἀρχῶν.

Ὁ Μητροπολίτης Βόρις συνεβάλετο τὰ μέγιστα

καί εἰς τὴν προώθησιν τῆς ἐν Ρωσία λειτουργικῆς κινήσεως, καταβαλὼν συστηματικὰς προσπάθειας, ἵνα ψάλλῃ ὅλος ὁ ἐκκλησιαζόμενος λαὸς οὐ μόνον τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους λειτουργικοὺς ὕμνους.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ ἀναδείξῃ ἄξιον διάδοχον αὐτοῦ εἰς τὴν τόσον συνδεδεμένην μετὰ τῆς πατρίδος μας Ἱερὰν Μητρόπολιν τῆς Ὀδησοῦ!

Πῶς θὰ γίνῃ ἡ προσέγγισις;

Ὁ ξένος ἡμερησίως καὶ περιοδικὸς τύπος συνεχίζει ζωηρῶς τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν νὰ παραχωρηθοῦν ἱερατικὰ δικαιώματα εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον. Ἀνεξαοτήτως δὲ τῆς συζήτησεως ταύτης, αἱ πλείσται τῶν Προτεσταντικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως ἀριθμοῦν ἤδη εἰς τὰς τάξεις τῶν «ἱερέων» τῶν καὶ ἀρκετὰς γυναῖκας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἱστοριοκανονικῆς παραδόσεως, ἣτις, ὡς ἐτονίσθη προσφάτως ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης, θὰ ἔπρεπε νὰ παύσῃ ἀνασταλτικὸν ὄρλον εἰς τοὺς προτεσταντικοὺς ἐξτρεμισμοὺς, δεόν νὰ ληφθῇ σοβαρῶς ὀπίσθιν καὶ ἡ οἰκουμενικὴ πλευρὰ τοῦ ζητήματος. Πῶς θὰ γίνῃ ἡ προσέγγισις τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅταν τινὲς ἐξ αὐτῶν, ἀδιαφοροῦσαι διὰ τὴν μακροαῖωνα ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, προβαίνουν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν νέων θεσμῶν, ὅπως ἀντιτιθεμένων εἰς τὴν πράξιν καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν; Ὅθεν καὶ ἐκ τῆς οἰκουμενικῆς ἐπόψεως εἶναι κατακριτέα ἡ χειροτονία «ἱερέων». Δι' αὐτὸ εἶναι ὀρθὴ καὶ ἀξία προσοχῆς ἡ ἐκκλησιὰ ρωμαιοκαθολικῆ ἐπισκόπου τῆς Δυτικῆς Γερμανίας πρὸς τοὺς προτεστάντας ἱεράρχας, οἵτινες χειροτονοῦν «ἱερέας», «νὰ ἀπόσχων πάσης περαιτέρω ἐνεργείας», ἣτις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐδρῆναι τὸ σχῆμα μετὰ τῶν Χριστιανῶν.

Γενικῶς εἰπεῖν, πρέπει πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι νὰ κατανοήσουν, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γυναικείας δράσεως καὶ διακονίας δεόν νὰ ἐξετάζηται ἐνθεν μὲν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐτέρωθεν δὲ ἐν γνησίῳ οἰκουμενικῷ πνεύματι καὶ οὐχὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ προτεσταντικῆς νεωτερικῆς πνεύματος.

Διαπίστωσις χαροποιός.

Παρήγορον ἐλπίδα διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας μας ἀποτελεῖ τὸ Πνευματικὸν Φροντιστήριον Κληρικῶν Ἑλλάδος, περὶ τοῦ ὁποῖου σχετικὴν περιγραφὴν δημοσιεύομεν εἰς ἄλλην στήλην τοῦ παρόντος φύλλον. Ἐγγύησιν περὶ τούτου ἀποτελεῖ τὸ ἀθόρυβον τῆς συντελουμένης ἐν αὐτῷ πνευματικῆς ἐργασίας ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ βάθος τῆς Ὀρθοδόξου πνευματικότητος, τὸ πλοῦσιον, ἔπειτα, πρόγραμμα τῶν μαθημάτων καί, πρὸ παντός, αἱ εὐκαιρίαι πνευματικῆς ἀνεφοδιασμοῦ καὶ περισυλλογῆς, ὑπὸ στιβαρῶν διευθυνσιν τοῦ καταλλήλου κληρικοῦ. Μὲ δικαίαν ἱκανοποίησιν ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπεφάνθη προσφάτως, ὅτι τὸ Φο|ριον ἀποδίδει ἀρί-

στους καρπούς. Δι' ὅπερ ἔχει ἐπιβληθῆ εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀγαπηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἱ. Κλήρου καὶ τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν, περιβαλλόντων τοῦτο μὲ ἐκτίμησιν, τοῦ Μακαριωτάτου καὶ πολλῶν Ἀρχιερέων ἐπισκεπτομένων αὐτὸ συχνάκις, καὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν ζητούντων ἐκάστοτε ἐγκρίσιν, ἵνα ἀποστέλλουν πλείονας τοῦ ἐνὸς Ἱερεῖς ἐκ τῆς Ἐπαρχίας των. Συγκινητικαὶ δ' ὅμως εἶναι αἱ ἐκδηλώσεις τῶν ἰδίων τῶν κατὰ καιροὺς φοιτησάντων εἰς τὸ Φο|ριον Προσβυτέρων τῆς Ἐπικρατείας, οἵτινες, γνωρίζοντες ἐκ τοῦ πλησίον τὸ συντελούμενον εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἱδρύματος ἔργον καὶ τοὺς ἀγλαοὺς καρπούς του, τὸ χαροκρατίζον ὡς «σπουδαίαν κατάκτησιν τῆς Ἀγίας μας Ἐκκλησίας καὶ ὡς εὐδαίμων σημεῖον διὰ τὸ μέλλον τῆς, εὐλογίαν Θεοῦ καὶ ὅσιν πνευματικὴν καὶ ἀναβαπτιστήριον», εὐχονται δὲ ἵνα ἅπαντες, εἰ δυνατὸν, οἱ Ἱερεῖς τῆς Πατρίδος μας διέλθουν ἐξ αὐτοῦ καὶ μετεκπαιδευθοῦν.

Ἡ «Ἐκκλησία», χαίρουσα ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω χαροποιῶν διαπιστώσεως καὶ συγχαίρουσα τοὺς συντελεστάς τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου, προσθέτει τὴν ἐσχέρην τῆς ὑπὲρ ἀπροσκόπτου λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους μας.

Πότε ἄρα γε;

Νέα ἐκδήλωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ δυτικοῦ κόσμου πρὸς μελέτην τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς: Τὸ ἐν Bad Hamburg τῆς Γερμανίας «Κέντρον ὀρθοδόξων πληροφοριῶν» ὁργανώνει προσεχῶς ἐν μορφωτικῶν ταξίδιων εἰς Ἑλλάδα πρὸς μελέτην τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ὀρθοδοξίας. Μεταξὺ ἄλλων οἱ μέλλοντες νὰ μετασχον τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ θὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τὰ Μετέωρα.

Γενικῶς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Κέντρον ἔχει ὡς κύριον σκοπὸν τὸ νὰ φέρῃ εὐθὲς στρώματα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ εἰς ἐπάφην μὲ τὴν Ἱστορίαν καὶ μὲ τὴν σύγχρονον πνευματικὴν ζωὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐνώπιον τοῦ συγκινητικοῦ αὐτοῦ γεγονότος, γεννῶνται τὰ ἐρωτήματα: Πότε ἄρα γε θὰ παύσουν τινὲς ἐκ τῶν ἡμετέρων νὰ περιφρονοῦν τοὺς βυζαντινοὺς θησαυρούς μας; Πότε οἱ θησαυροὶ οὗτοι θα τύχουν μεγαλυτέρας προστασίας καὶ ἐνδυνάστευσης ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἀρμοδίων; Πότε ἡ ὀρθόδοξος πνευματικότης θὰ ἀξιοποιηθῆ πρὸς ἀναγέννησιν τοῦ Ἔθνους;

«Νὰ ἀνοιχθῆ χωρὶς ἀναβολὴν».

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς ὅσα παρατηρήσαμεν εἰς τὸ τέλος τῆς προηγουμένης παρατηρήσεως χαρακτηρηστικαὶ εἶναι αἱ ἐξῆς περικοπαὶ ἐπιστολῆς δημοσιεύσεως εἰς τὴν «Καθημερινήν»: «Τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ὀρφανοῦ εἶρον κατάκλειστον καὶ ὄρφανον φύλακος... Αἱ ἐργασίαι τοῦ καθηγητοῦ κ. Συγγυοπούλου ἀπεκάλυψαν, ὅπως ἐγράφη

ἐν καιρῷ καὶ εἰς τὸν ἡμερήσιον Τύπον, θαυμασίας τοιχογραφίας εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, ἀποτελοῦντα οὕτως ἐν ἀπὸ τὰ τέσσα ἄλλα ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀπαραιρέτως κάλλους Βυζαντινὰ στολίδια, πὸν ὅλα μαζί συνθέτουν τὴν «μεστὴν εὐωδίας πνευματικῆς» γησιῶς βυζαντινῆν ἀτμόσφαιραν τῆς «θεοφροσύτου» πόλεως. Εἰς κεντροκωτάτην θέσιν τῆς παλαιᾶς πόλεως—ὄχι εἰς ἔρημον ἐξοχὴν—εὐρισκόμενος ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ὁρφανοῦ ἔχει ἐν τούτοις ἐγκαταλειφθῆ ἔκει ἀπρόσιτος εἰς τὸ κοινὸν καὶ κατάκλειστος... Δὲν ἔχει οὔτε φύλακα ὁ ναὸς, διὰ τὸν κρατῆ ἀνοιχτόν, διότι... δὲν ὑπάρχει μισθὸς διὰ φύλακα! Ὑπάρχουν ὅμως, εἶναι κοινῶς γνωστόν, πάντοτε μισθοὶ—ἐνίοτε μάλιστα καθόλου μικροὶ—εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κράτος διὰ τοὺς ἀργούς, πολλὰκις, φύλακας οὐκ ὀλίγων ἄλλων θέσεων...».

Ποῖον εἶναι τὸ συμπέρασμα; Διατυπῶνται ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος ἐπιστολογράφου ἐπιγραμματικῶς: «Νὰ ἀνοιχθῆ χωρὶς καμμίαν ἀναβολὴν εἰς τὸ κοινὸν ὁ ἱερός ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ὁρφανοῦ!».

Ἡ Κυριακὴ ἀργία.

Καθ' ἃ ἀνεγράφη εἰς τὸν Τύπον, οἱ ταχυδρομικοὶ ὑπάλληλοι ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα τῆς Κυριακῆς ἀργίας, ἀλλὰ ἀνὰ δεκαπενθήμερον.

Ὁρθῶς παρετηρήθη, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο «εἶναι ὀρθόν, ἀλλ' ἡμιτελές. Ἡ ἀργία τῆς Κυριακῆς δὲν εἶναι μόνον κοινωνικὴ σύμβασις, ἀλλὰ καὶ θεῖος νόμος τόσοσιν πρὸς ψυχοσωματικὴν ἀνάπαισιν, ὅσον καὶ πρὸς πνευματικὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ἐπιτρέπεται, εἰς χώραν πεπολιτισμένην καὶ χριστιανικὴν, πολίται νὰ ὑποχρεῶνται ὑπ' αὐτῆς τῆς πολιτείας εἰς ἐργασίαν καὶ εἰς ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ ἐπιβεβλημένου ἐκκλησιασμοῦ».

Λόγοι στοιχειώδους ἀμύνης.

Ἡ ἐναντίον τοῦ αἰσχροῦ κινηματογράφου πανευρωπαϊκῆ ἐξέγερσις, περὶ τῆς ὁποίας ὠμιλήσαμεν εἰς προηγούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας», ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ κακὸν ἔχει φθάσει εἰς τὸ ἀπροχώρητον. Ὡς ἐγράφη εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, «τὸ ὠμὸ σέξ, τὸ ἀφελές καὶ τὸ διεστραμμένο, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλο εἶδος σέξ κατακλύζει τίς ἐφρετινὲς ταινίες, πὸν φιλοδοξοῦν νὰ προσελκύσων μέγαν ἀριθμὸν θεατῶν στὶς κινηματογραφικὰς αἰθουσας». «Τὸ 1965 ὑπόσχεται ἢ μᾶλλον ἀπειλεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ἢ περισσότερο «σεξουαλική, προκλητικὴ καὶ ξετσιπίωτη» χρονιά σ' ὀλόκληρη τὴν ἱστορία τοῦ κινηματογράφου...Κρίνοντας ἀπὸ τὰ ὅσα εἶδαμεν, διαβάσαμε ἢ ἀκούσαμε, πρόκειται σύντομα νὰ ἐκπλαγοῦμε, ἂν δὲν μείνουμε ἐμβρόντητοι, ἀπὸ μιὰ τρομερῆ χιονοστιβάδα ἀπὸ ὑπερσεξουαλικὰς ταινίες... Ποτὲ ἄλλοτε τὸ Χόλλυγουντ καὶ τὰ ἀγγλικά σινιμά δὲν προετοίμασαν μιὰ τόσοσιν ἐπιδεικτικὴ προκλητικὴ παρέλαση, στὴν ὁποία τὸ κάθε τι διαγράφεται ἀκόμη καὶ μὲ τὴν πιὸ μικρὴ ἀνατομικὴ λεπτομέρεια...».

Ὡστε ἢ κατὰ τοῦ ἀνηθικοῦ κινηματογράφου ἀντίδρασις δὲν ὑπαγορεύεται ἐκ στενότητος ἀντιλήψεως,

ἀλλὰ ἐκ τοῦ ὅτι λόγοι στοιχειώδους ἀμύνης τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων ἀνθρώπων ἐπιβάλλουν τὴν προφύλαξιν τῆς νεολαίας ἐκ τοῦ πλεονάσαντος κακοῦ.

Ἄναγκαία προσπάθεια.

Ὅσον ἀπομακρυσμένα καὶ ἂν εἶναι ἀπὸ αὐτὴν ὠρισμένα τέκνα τῆς, ἢ Ἐκκλησίας δὲν δύναται νὰ ἀδραγῆ ἔναντι αὐτῶν. Ὁφείλει νὰ δίδῃ ἀπόδειξιν τοῦ μητρικοῦ δι' αὐτὰ ἐνδιαφέροντός τῆς, τῆς «οὐδέποτε ἐκπιπτούσης» ἀγάπης τῆς. Οὕτω, τελείως σύμφωνον πρὸς τὴν πραγματικότητα ταύτην εἶναι τὸ ἀναληφθῆν εἰς Πειραιᾶ, πρωτοβουλία τῆς Ἐκκλησίας, ἔργον διαφωτίσεως καὶ βοηθείας, πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς τὸν ἠθικὸν βίον, τῶν γυναικῶν τοῦ ἀγοραίου ἔρωτος, τῶν ὁποίων τὸ ποσοστὸν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὑψηλὸν ἐκεῖ, λόγω τοῦ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ μεγαλύτερου λιμένος τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Οἱ καταστρώσαντες τὸ σχετικὸν πρόγραμμα γνωρίζουν τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας θὰ συναντήσῃ τοῦτο εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του, γνωρίζουν ὅμως ἐπίσης ὅτι αὐταὶ δὲν εἶναι ἀνυπερβλητοί, ὅταν ὑπάρξῃ θερμὴ πίστις, σύστημα καὶ συνετὴ μέθοδος. Ἀνάλογοι προσπάθειαι γίνονται μὲ αἰσθητὴν ἐπιτυχίαν εἰς ξένας χώρας καὶ δὴ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων, ἐνῶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἢ προσπάθεια πλαισιοῦται ἀπὸ μιάν γενικωτέραν συμπαράστασιν τῶν δημοσίων ἀρχῶν καὶ τῆς πειραικῆς κοινωνίας. Εἶναι, λοιπόν, ἢ προσπάθεια καὶ ἀναγκαία καὶ εὐδαίμων.

Τὸ Μουσεῖον Θεοφίλου.

Κατὰ πληροφωρίας ἐκ Μυτιλήνης, τὸ Μουσεῖον τοῦ λαϊκοῦ ζωγράφου καὶ ἀγιογράφου Θεοφίλου, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη εἰς τὸ προάστιον Βαρειά, θὰ ἐγκαινισθῆ τὴν 22αν τοῦ ἀρξαμένου μηνός. Τοῦτο ἀνηγέρθη ἐπὶ σχεδίου τοῦ ἀρχιτέκτονος Γ. Γιαννούλη καὶ ἐστοίχισε περὶ τὰς 300 χιλιάδας δραχ., τὰς ὁποίας προσέφερον ὁ γνωστός τεχνοκρίτης τῶν Παρισίων κ. Εὐστράτιος Ἐλευθεριάδης—Τερίαντ, ὅστις ἐπὶ πλέον ἐδώρησεν εἰς αὐτὸ καὶ 86 ἔργα τοῦ Θεοφίλου.

Τὸ γεγονός εἶναι ἰδιαίτερα σημασίας διὰ τὴν Μυτιλήνην, ἀπὸ ὅπου κατήγετο ὁ Θεόφιλος Χατζημιχαήλ (1873—1934), ἀλλὰ καὶ γενικωτέρας, διότι ὁ ἀγνός εἰς τὴν ἔμπνευσιν οὗτος καλλιτέχνης, ὅστις διὰ τῆς ιδιότητος ἀπλοϊκότητος τοῦ σχεδίου καὶ τῶν χρωμάτων του, ὡς καὶ διὰ τῶν θεμάτων του ἐξεπροσώπησε κατ' ἀνεπανάληπτον τρόπον τὴν λαϊκὴν μας Παράδοσιν, εἶναι πλέον ἐν ὄνομα ἄφθαρτον.

Ἡ Τέχνη τοῦ Θεοφίλου εἶναι μία ἐπὶ πλέον μαρτυρία αὐτῆς τῆς Παράδοσεως εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἢ ὁποία διακρίνεται διὰ τοὺς καταλυτικὸς ἔναντι τῶν ἠθικῶν καὶ αἰσθητικῶν ἀξιών τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος συντελεστάς τῆς. Τὸ Μουσεῖον Θεοφίλου ἀποτελεῖ μιάν ἐνδειξιν πνευματικῆς ἀντιστάσεως καὶ μιάν αἰσιδόξον ὑπόμνησιν.

Κολοσσιαία διαρροή.

Ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς οικονομολόγος κ. Ἴρβινγκ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Ιερά Σύνοδος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ

Συνήλθε σήμερα η 'Ιερά Σύνοδος εις τακτικήν συνεδρίαν. Μετά την ανάγνωσιν τών πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, συζητήθησαν διάφορα θέματα ὑπηρεσιακῆς φύσεως.

Περὶ τὴν 11ην ὥραν π.μ. προσήλθεν εἰς τὴν 'Ι. Σύνοδον ὁ Ὑφυπουργὸς Ἐργασκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Μυλωνᾶς, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῶν Ἐργασκευμάτων κ. Σιάττη. Μετὰ τὴν προσφώνησιν καὶ εἰσήγησιν τοῦ Μακαριώτατου Προέδρου περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀμέσους πληρώσεως τῶν κενῶν Μητροπόλεων ὁ κ. Ὑφυπουργὸς ἐδήλωσεν ὅτι τὸ σχέδιον τῆς Μεταβατικῆς Διατάξεως θὰ κατατεθῆ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως ἀπὸ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ὡς πρῶτον θέμα καὶ ὅτι ὑπάρχουν ἐλπίδες νὰ ψηφισθῆ ἐντὸς 10 ἡμερῶν καὶ οὕτω ἡ 'Ιερά Σύνοδος θὰ δυνηθῆ νὰ ἐπιληφθῆ λίαν συντόμως τοῦ χρονίσαντος θέματος διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν Μητροπόλεων.

Μετὰ ταῦτα ἠκολούθησε συζήτησις μετὰ τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος, ὅτε καὶ πάλιν ὁ κ. Ὑφυπουργὸς ἐπανέλαβε τὴν διαβεβαίωσιν του ὅτι μέχρι τέλους 'Ιουλίου θὰ ἔχη ὁπωσδήποτε ψηφισθῆ ἡ Μεταβατικὴ Διάταξις.

Εἶτα ἀποχωρήσαντος τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ ἡ 'Ιερά Σύνοδος ἐπελήφθη θεμάτων τρεχοῦσης ὑπηρεσίας.

'Εν Ἀθήναις τῆ 15ῃ 'Ιουλίου 1965

'Εκ τοῦ Συνοδικοῦ Γραφείου

Συνήλθε σήμερα εἰς τακτικὴν συνεδρίαν ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ τὴν ἐπικύρωσιν αὐτῶν, συζητήθησαν διὰ μακρῶν τὸ θέμα τῆς πληρώσεως τῶν ἐδρῶν μετὰ τὴν διαμορφωθεῖσαν κατάστασιν καὶ ἀπε-

Φορήντιμαν ἐδήλωσε προσφάτως ὅτι περίπου τὸ ἓν τρίτον τῶν κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα εἰσρέουν ἀπὸ τὰς βιομηχανικὰς εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, εξαφανίζονται χωρὶς νὰ ἀφήνουν ἴχνη. Ὁ κ. Φορήντιμαν ὑπέλογισεν ὅτι τὸ σύνολον τῶν κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν ἐτησίως αἱ ὑπανάπτουχοι ἀπὸ τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας τοῦ δυτικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ, ἀνέρχεται εἰς ἐννέα περίπου δισεκατομμύρια δολλαρίων. Τὰ τρία σχεδὸν δισεκατομμύρια ἐκ τούτων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαπιστωθῆ πῶς ἀπορροφῶνται καὶ ποῦ καταλήγουν. Ἡ κολοσσιαία αὐτὴ διαρροή, κατὰ τὸν Ἀμερικανὸν εἰδικόν, δύναται νὰ ἀναλυθῆ μετὰ πολλῆς βεβαιότητος εἰς τὰς ἐξῆς δύο κυρίας αἰτιολογίας: Ἐλλειψιν ἐγγυητικῶν καὶ ἐξασφαλιστικῶν προϋποθέσεων εἰς τὰ ἐκπονούμενα προγράμματα βοηθείας καὶ ἀσυνείδητον ἰδιοποίησιν ἐκ μέρους τῶν κυβερνητικῶν καὶ κεφαλαιοκρατικῶν κύκλων εἰς ὅχι ὀλίγας ὑπανάπτουχους χώρας. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ συλλογικὴ προσπάθεια τοῦ πολιτισμένου μέρους τῆς ἀθρωπότητος διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῆς ὑπολοίπου οἰκουμένης γίνεται κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ ματαιῶ, λόγω ἀπουσίας τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τοιοῦτον ἔργον ὑψηλῆς ἠθικῆς συναισθήσεως. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἐὐαγγελίου ἔχει καὶ ἐδῶ τὸν λόγον.

φάσισε τὴν σύγκλησιν τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν 2αν Αὐγούστου μὲ θέμα τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν Μητροπολιτικῶν ἐδρῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἠσχολήθη μὲ θέματα ὑπηρεσιακά.

'Εν Ἀθήναις τῆ 22ᾳ 'Ιουλίου 1965

'Εν τοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Συνήλθε σήμερα ἐκτάκτως ἡ 'Ιερά Σύνοδος κατόπιν ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας τοῦ νέου Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐργασκευμάτων κ. Διαμυτοπούλου, εἰς ἣν προσήλθε καὶ ὁ ἴδιος. Κατ' αὐτὴν ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀναβληθῆ ἡ σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας, ἕως ὅτου ψηφισθῆ ὁ σχετικὸς νόμος. Ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Συνοδικοὶ ἀνέπτυξαν τὰς ἀπόψεις των καὶ ἐπέμεινον εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς σύγκλησεως, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Νόμου μέχρις ὅτου ἡ Ἱεραρχία τελειώσῃ τὰς συζητήσεις καὶ καταλήξῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐκλογῶν.

Μετὰ ταῦτα ἐλύθη ἡ ἔκτακτος συνεδρία.

'Εν Ἀθήναις τῆ 27ῃ 'Ιουλίου 1965

'Εκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

'Ιερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 11ης μέχρι τῆς 25ῆς 'Ιουλίου ἐ.ἔ. ἐχοροστάτησεν εἰς διάφορους ἰ. ναοὺς Ἀθηνῶν, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν παρ' Αὐτῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν Ἐπισκόπων, προήδρευσε τῶν συνεδρίων τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὀργανισμῶν, ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διάφορους ἐπιτροπὰς καὶ ἄτομα κ.τ.λ.

Οὕτω:

Ἐχοροστάτησε: Τῆ 11ῃ 'Ιουλίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

—Τῆ 18ῃ 'Ιουλίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

—Τῆ 19ῃ 'Ιουλίου εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τοῦ ἑορτάζοντος ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Προφήτου Ἡλίου Παγκρατίου.

—Τῆ 25ῃ 'Ιουλίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

Πρόεστη: Τῆ 14ῃ 'Ιουλίου, ἐν τῷ ἱερῷ ναῶ τοῦ Ἀ' Νεκροταφείου Ἀθηνῶν, τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου λογοτέχνου καὶ ἀγιογράφου Φωτίου Κόντογλου.

Ἔρκισε: Τῆ 15ῃ 'Ιουλίου εἰς τὰ Ἀνάκτορα Ἀθηνῶν, παρουσίᾳ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, τὸν νέον πρόεδρον τῆς κυβερνήσεως κ. Γεώργιον Ἀθανασιάδην—Νόβαν καὶ τοὺς ὑπουργοὺς κ.κ. Κωστόπουλον καὶ Τούμπαν.

—Τῆ 16ῃ 'Ιουλίου ἑτέρους 13 ὑπουργοὺς τῆς ὑπὸ τὸν κ. Νόβαν νέας κυβερνήσεως.

Πρόεδρευσε: Τῆ 14ῃ 'Ιουλίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κασιματείου Κληροδοτήματος.

—Τῆ 15ῃ 'Ιουλίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

—Τῆ 16ῃ 'Ιουλίου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Δελτίου «Ἐκκλησία».

—Τῆ 20ῃ 'Ιουλίου τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

—Τῆς 23ῆς Ἰουλίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

—Τῆς 23ῆς Ἰουλίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Ἀντεπεσκέφη: Τῆς 23ῆς Ἰουλίου τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Διαμαντόπουλον καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸν Νομάρχην Ἀττικῆς κ. Κακούρην.

Παρέστη: Τῆς 23ῆς Ἰουλίου εἰς τὴν δεξίωσιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἡνωμένης Ἀραβικῆς Δημοκρασίας ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Η.Α.Δ.

Ἐπεθεώρησε: Τῆς 11ῆς Ἰουλίου τὰ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Νταοῦ Πεντέλης ἐκτελούμενα ἔργα.

Ἐδέχθη: Τῆς 12ῆς Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονύσιον, Μαρωνείας κ. Τιμόθεον, Θήρας κ. Γαβριήλ, Παραμυθίας—Φιλιππῶν καὶ Γηρομερίου κ. Τίτον καὶ Ἄρτης κ. Ἰγνάτιον, τὸν Διευθυντὴν τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου Κληρικῶν Ἑλλάδος πανοσ. ἀρχιμ. Χρυσ. Γιαλούρην καὶ τὸν Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Εὐάγγελον Θεοδώρου.

—Τῆς 13ῆς Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Συνέσιον μετὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς, τὸν Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Λευκάδος καὶ Ἰθάκης πανοσ. ἀρχιμ. Δημήτριον Φωτίου, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Γεωργακόπουλον καὶ τὸν ἱερατ. προϊστάμενον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Πευκακίων.

—Τῆς 14ῆς Ἰουλίου τὸν ἐν Ἀθήναις Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῶν Ἀρμενίων κ. Ἀμπασιάν, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κίτρους κ. Λαδόπουλον καὶ τὸν ἀπόφοιτον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης κ. Σαρρῆν.

—Τῆς 16ῆς τὸν βουλευτὴν κ. Ἀθανασιάδην καὶ τὸν Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν κ. Τοῦμπην.

—Τῆς 17ῆς Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Καρθαγένης κ. Παρθένιον καὶ τὸν Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀλεξανδρουπόλεως πανοσ. ἀρχιμ. Ἄνδρ. Χαλκίπουλον.

—Τῆς 19ῆς Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἱεραπόλεως κ. Διδώρον, τὸν ἐν Ἀθήναις Ἐξαρχὸν τοῦ Παναγίου Τάφου Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Τιβερίδος κ. Ἀνατόλιον, τὸν Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πανοσ. ἀρχιμ. Αὐγουστίνον Καντιώτην, τὸν Ἀρεοπαγίτην κ. Παπαϊωάννου καὶ τὸν Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης κ. Φωτιάδην.

—Τῆς 20ῆς Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμον καὶ τὸν Ἐξοχώτατον Πρεσβευτὴν τοῦ Λιβάνου κ. Ρομπέρ Κμπάτ μετὰ τῆς συζύγου του.

—Τῆς 21ῆς Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ καὶ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνόν, τὸν ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Διαμαντόπουλον, συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῶν Θρησκευμάτων Καθηγητοῦ κ. Μάρκου Σιώτη, τὸν Δήμαρχον Ἀθηνῶν κ. Πλυτᾶν, τὸν Διευθυντὴν τῆς Γεωγρ. Ἰνστιτούτου τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Φυτικάκη καὶ τὸν τέως Διευθυντὴν Ἀστυνομίας κ. Νασσόπουλον.

—Τῆς 23ῆς Ἰουλίου τὸ νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Πατριωτικοῦ Ὁμίλου Ἀπογόνων Ἱστορικῶν Γενεῶν τῆς Ἑλλάδος 1453—1821.

Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Αἱ ἑορταὶ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Νικοπόλεως καὶ Ἐκχριστιανιστοῦ τῆς Ἠπείρου, διεξήχθησαν καὶ ἐφέτος ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ ἐπισημότητι. Οὕτως ἀφ' ἑσπέρας τῆς παραμονῆς 28ης, εἰς τὴν πάλαι ποτὲ διαλάμβασαν Ἱ. Μονὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, Λιθαρίου, ὀνομαζομένην τοιουτοτρόπως,

διότι κατ' εὐσεβῆ παράδοσιν, αὐτόθι ἐστάθη καὶ ἐκήρυξε τὸ πρῶτον ὁ Ἄπ. Παῦλος κατευθυνόμενος πρὸς τὴν Νικόπολιν, ἐψάλη πανηγυρικὸς Ἑσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως κ.κ. Στυλιανοῦ, κηρύξαντος ἐμπνευσμένως τὸν θεῖον Λόγον, ἐνώπιον χιλιάδων προσκυνητῶν πανταχόθεν προσδραμόντων. Μετὰ τὴν τέλεισιν θ. Παρακλήσεως ἐπηκολούθησεν Ἀγρυπνία, περατωθεῖσα κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας.

Ἐξ ἄλλου τὴν πρωΐαν τῆς ἑορτῆς 29ης, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Στυλιανὸς προσῆλθεν εἰς τὸν ἑορτάζοντα ἐν Νικόπολει (Σμυρτούλα) Ἱ. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀπ. Παύλου, ἔθνα ἐτέλεσε τὴν ἀρχιερατικὴν Λειτουργίαν, καθ' ἣν ὠμίλησεν ἐπικαιρῶς ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἱεροκήρυξ τῆς περιφέρειᾶς Ἀρχιμ. Φιλάρετος Βιτάλης.

Ὡσαύτως, τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιохριστιανικῆς βασιλικῆς τοῦ ἐρχιερέως Ἀλκίσωνος (5' αἰῶνος), ἐτελέσθη ὁ μέγας ἑόρτιος Ἑσπερινός, παρουσία τῶν ἀρχῶν καὶ ἐπίσημων τοῦ Νομοῦ καὶ τοῦ εὐσεβόφρονος Λαοῦ, χοροστατοῦντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νικοπόλεως κ.κ. Στυλιανῶ, Παραμυθίας, Φιλιππῶν καὶ Γηρομερίου κ.κ. Τίτου, συμπαραστατοῦμένων ὑπὸ τῶν Παν. Ἱεροκηρύκων (Παραμυθίας) Ἀρχιμ. π. Τίτου Καραντζαλι καὶ (Νικοπόλεως—Πρεβέζης) Ἀρχιμ. π. Φιλάρετου, τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Πρεβέζης Αἰδ. Πρωτοπρ. π. Ἀντωνίου Κουλούρη, τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Φιλιππιάδος Ἀρχιμ. π. Μελετίου Συρμακέση καὶ πληθῆος ἄλλων ὀφφικίουχων καὶ λοιπῶν Κληρικῶν.

Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας εἶπεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Παραμυθίας κ. Τίτος μετὰ ρητορικῆς δεινότητος καὶ σταυμυλίας, ὁ δὲ Ἅγιος Νικοπόλεως ἐκλείσει τὸν κύκλον τῶν πανηγυρικῶν ἐκδηλώσεων, εὐχηθεὶς πᾶσι τὰ προσήκοντα καὶ εὐχαριστήσας τὸν τιμήσαντα αὐτὰς Σεβ. Μητροπολίτην Παραμυθίας καὶ πάντας τοὺς συμβαλόντας εἰς τὴν ἀρίστην διεξαγωγὴν αὐτῶν.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Τὴν 4ην Ἰουλίου ἐ.ε. ἐγένετο εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης ἡ τελετὴ τῆς Καθοσίωσης τῶν τελειοφίτων τῆς Σχολῆς. Ἐφέτος ἀπεφοίτησαν τῆς Σχολῆς 18 σπουδασταί, ἀλλὰ εἰς τὰς ἐξετάσεις ἔλαβον μέρος καὶ δύο Διάκονοι μὴ προσελθόντες εἰς τὰς ἐξετάσεις κατὰ τὸ παρελθὸν σχολικὸν ἔτος 1963—1964 καὶ οὕτω ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέρχεται εἰς 20. Ἐξ αὐτῶν μόνον δύο σπουδασταὶ εἶναι ἐξ ἡμῶν, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν ἀναχωροῦντες εἰς τὰς χώρας των. Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν Ἀρχιερεῖς, Ὀφφικιάλοι, Νομικοὶ Σύμβουλοι τοῦ Πατριαρχείου, ὁ Δημοτικὸς Σύμβουλος κ. Δημ. Μαναήλογλου, Πρόεδροι Ἐφορειῶν καὶ Κοινωνιῶν καὶ πληθὸς πιστῶν.

—Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως κ. Μελίτων ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ πάπα Παύλου ΣΤ' εἰς ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν. Εἶναι ἡ δευτέρα φορά, καθ' ἣν ὁ Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως συναντᾶται μετὰ τοῦ πάπα.

—Ὁ αὐτὸς Μητροπολίτης μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ συμποσίου, ὅπερ ὀργανώθη ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Καϊνίχ ἐκ μέρους τῆς οἰκουμενικῆς ὀργανώσεως «Ἐπὲρ τῆς Ἀνατολῆς».

—Καθ' ἃ πληροφορεῖ τὸ ἐν Γενεύῃ ἐκδιδόμενον Δελτίον Πληροφοριῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προτείνει τὴν ἐπίσημον ἑναρξιν διαλόγου διὰ τὴν ἐπανεύωσιν τῶν Ἀνατολικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῶν «Προχαικηδονεϊῶν» (μονοφυσικῶν) ἐκκλησιῶν. Τὸ Δελτίον πληροφορεῖ, ὅτι ἡ πρότασις ἐγνωστοποιήθη ἐν Γενεύῃ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Αἰμιλιανοῦ, ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἅγιον Ὅρος

Ἡ σοβαρὰ ὑπόθεσις λαθραίας ἐξαγωγῆς ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὁρους κειμηλίων μεγάλης ἀξίας, ἡ ὅποια ἀπεκαλύφθη πρὸ πενταμήνου, ἀφοῦ ἀψηχόλησε τὰς δικαστικὰς ἀρχὰς Καβάλας καὶ Θράκης, κατέληξε καὶ εἰς Θεσσαλονικὴν. Συγκεκριμένως, τὸ Συμβούλιον Πλημμελειοδικῶν Θεσσαλονίκης, εἰς

το όποιον διεβιβάσθη ή σχηματισθείσα οικογραφία, εξέδωσε βούλευμα διά του οποίου παραπέμπονται, ίνα δικασθούν διά τήν υπόθεσιν αυτήν, ενώπιον του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου, ο Άρχιμανδρίτης Παρθένιος Ίωαννίδης, κάτοικος Βερροίας, και οι ίερομόναχοι Άλέξιος Κασγιόκ, έτών 53, κάτοικος Καρυών, Μιχαήλ Δημητρίεφ, έτών 75, έγκαταβιών εις τήν Σκήτην του Άγίου Άνδρέου, και Νικηφόρος Πιβέν, έτών 82, διαμένων εις Άγιον Όρος.

Συμφώνως προς το διατακτικόν του βουλεύματος, ο πρώτος των κατηγορουμένων, Άρχιμανδρίτης Παρθένιος Ίωαννίδης, τόν Σεπτέμβριον του 1960 «διά προσφοράς χρηματικών ποσών, πειθούς και φορτικότητας» κατέπεισε τους λοιπούς κατηγορουμένους να ίδιοποιηθούν παρανόμως αντικείμενα αξίας ανήκοντα εις Μονάς του Άγίου Όρους, τά όποια έπώλησαν ή έδώρησαν εις αυτόν.

Μεταξύ των κειμηλίων αυτών συγκαταλέγονται και ίερα άμφια, εν κηροπήγιον, πολλάι παλαιάι εικόνες μεγάλης αξίας, μία λειψανοθήκη, εν Εύαγγέλιον, εν άρτοφόριον μετά μικροσκοπικού δισκοπητηρίου και μικρού κοχλιαρίου, άπαντα άργυρά και έπιχρυσωμένα.

Η υπόθεσις αυτή άπεκαλύφθη κατά τας άρχάς του 1961, κατόπιν έρευνών τής ύπηρεσίας διώξεως λαθρεμπορίου Καβάλας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ο πρόεδρος του Άνωτάτου Δικαστηρίου τής Σοβιετικής Ένώσεως κ. Μ. Άνάσκιν έδημοσίευσεν εις εν των τελευταίων τευχών του σοβιετικού περιοδικού «Σοβιετικόν Κράτος και Νόμος» άρθρον, εις το όποιον συνιστά να κωδικοποιηθούν οι έντός τής σοβιετικής έπικρατείας σήμερα ισχύοντες νόμοι περί του χωρισμού τής Έκκλησίας από τής Πολιτείας.

—Εις τήν Θεολογικήν Άκαδημίαν του Λένινγκραντ σπουδάζουν 6 φοιτητάί τής Ούγκάντα και 1 φοιτητής τής Κένυα.

—Μία όμάς των Χριστιανικών Ένώσεων του Άμβούργου, ή όποια έπραγματοποίησεν έπιστημονικόν ταξίδιον εις τήν Σοβιετικήν Ένωσιν, έπέστρεψεν όλα τά αντίτυπα τής Βίβλου εις τήν ρωσικήν, τά όποια ήθελε να χαρίσῃ.Εις τήν όμάδα αυτήν έδηλώθη, ότι άπαγορεύεται ή εισαγωγή τής Βίβλου εις τήν Σοβιετικήν Ένωσιν, διότι θεωρείται «προπαγανδιστικόν» βιβλίον. Οι νεαροί ταξιδιώται, οι όποιοι έλαβον έπισήμους πληροφορίας ότι εις τήν Ρωσίαν είναι εύκολος ή άγορά τής Βίβλου, δέν ήδυνήθησαν κατά τήν παραμονήν των να εύρουν ούτε εν αντίτυπον τής Βίβλου να πωλήται.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ο Θεοφιλέστατος Έπίσκοπος Μακαριοπόλεως κ. Νικόλαος, παρουσιάζων εις το φύλλον 26 τής 19 Ίουνίου 1965 του έκκλησιαστικού περιοδικού «Τσαρκόβεν Βέστνικ» τήν μελέτην «Η κατάργησις του Βουλγαρικού Πατριαρχείου Τυρνόβου» του σλαουόλου και νυν ύφηγητου τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Άντωνίου—Αϊμιλίου Ταχιάου, ήτις έδημοσίευσεν γερμανιστί το 1963 εν «Balkan Studies», παροτρπει μεταξύ άλλων ότι ή ειρμημένη μελέτη «πράγματι ρίπτει νέον φώς επί τής τύχης του Πατριαρχείου Τυρνόβου» μετά τήν πτώσιν τής πόλεως Τυρνόβου το 1393 και ότι αυτή «πρέπει να χαϊρετισθῃ ως έκδήλωσις καλής κατανοήσεως των άμοιβαίων σχέσεων» μεταξύ του Οικουμενικού Πατριαρχείου και τής Έκκλησίας Βουλγαρίας και «ως χρήσιμος συμβολή εις τήν ιστορίαν των». Έν κατακλείδι δε του κριτικού σημειώματος ο Θεοφιλέστατος Έπίσκοπος κ. Νικόλαος γράφει τά εξής : «Δυνάμεθα να ευχαριστήσωμεν τον Άντώνιον Ταχιάου διά τήν συμβολήν του και να του ευχηθώμεν να μάς δώσῃ άκόμη μερικάς μαρτυρίας περί του θέματος αυτού, καθώς και περί άλλων εισέτι προβλημάτων εκ τής ιστορίας των Έκκλησιών Βουλγαρίας και Κωνσταντινουπόλεως και των άμοιβαίων των σχέσεων εις το παρελθόν, τά όποια (προβλήματα) περιμένουν τήν έπιστημονικήν των διαλεύκανσιν».

—Ο Άκαδημαϊκός και μέχρι πρό όλίγου τακτικός καθηγητής τής Θεολογικής Άκαδημίας τής Σόφιας κ. Ίβάν Σνε-

γκάρωφ έτιμήθη, επί τή συμπληρώσει 80 έτών, υπό του Προεδρείου τής Έθνοσυνελεύσεως διά τήν έπιστημονικήν του δράσιν με το παράσημον «Έρυθρά σημαία έργασίας». Η Βουλγαρική Άκαδημία Έπιστημών αφιέρωσεν εις τον έορτάζοντα τον ΧΙV-ΧV τόμον των εκδόσεων του Ίδρυματος Βουλγαρικής Ίστορίας, ο όποίος περιλαμβάνει μελέτας Βουλγάρων και ξένων έπιστημόνων.

—Κατόπιν άποφάσεως τής Έρεός Συνόδου, ή Έρατική Σχολή Σόφιας θα δεχθῃ διά το προσεχές σχολικόν έτος 1965-66 εις τήν Α΄ τάξιν 55 μαθητάς. Η Α΄ τάξις θα έχῃ δύο τμήματα : το εν με 35 μαθητάς ήλικίας μέχρι 17 έτών και το έτερον με 20 μαθητάς ήλικίας μέχρι 35 έτών. Άπαντες οι μαθηταί είναι ύπότροφοι τής Έρεός Συνόδου.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ο πάπας Παύλος, κηρύσσαν τον θεϊον λόγον από του έξώστου του Βατικανού, ενώπιον 30.000 πιστών εις τήν πλατείαν του Άγίου Πέτρου, έπενε ότι ή Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία αντιμετωπίζει «σοβαράς δυσχερείας» εις πολλά μέρη του κόσμου. Ο ποντίφηξ, ο όποίος έκήρυξε τον θεϊον λόγον επί τή έορτή των Άποστόλων Πέτρου και Παύλου, έτόνισεν έπίσης ότι θα προσευχηθῃ «ύπερ τής ένότητος των έκκλησιών» και ύερ τής έπιτυχούς έκβάσεως των έργασιών τής Συνόδου του Βατικανού.

—Ο Πάπας Παύλος, όμιλών εις Έραρχας τής Καθολικής Έκκλησίας, έκάλεσε τούτους να άποφύγουν τον πειρασμόν να άποκτήσουν χρήματα, ώστε να εξασφαλίσουν άνετον γερωντικήν ήλικίαν. Ο πάπας Παύλος έτόνισεν, ότι οι Έραρχαί τής Καθολικής Έκκλησίας θα πρέπει να είναι ίκανοποιημένοι με τον τρόπον ζωής, ο όποίος άναπακρίνεται άπολύτως εις τήν σύγχρονον άντίληψιν τής κοινωνικής άσφαλείας, ήτοι τήν εξασφάλισιν του έπιουσίου και τήν άποδέσμευσιν εκ τής οικονομικής μερίμνης.

—Ο πάπας Παύλος ΣΤ΄ θα έπισκεφθῃ τον ΟΗΕ κατά τήν διάρκειαν τής προσεχούς γενικής συνελεύσεως αυτού.

—Ο Πάπας, κατά τήν διάρκειαν άκροάσεως, τήν όποίαν παρεχώρησεν εις τους καθηγητάς και τους μαθητάς τής σχολής άμύνης του ΝΑΤΟ, έπλεξε το έγκώμιον του ΝΑΤΟ διά το έργον του ύπερ των ίδεωδών τής ειρήνης και τής έλευθερίας. Αί προσπάθειαι του όργανισμου αυτού, έπενε, «δέν άποβλέπουν εις τον πόλεμον και τήν έπίθεσιν, άλλ΄ αντιθέτως εις τήν προάσπισιν των πλέον πολυτίμων άγαθών εις τον κόσμο, τής ειρήνης και τής έλευθερίας».

—Κατά τους τελευταίους μήνας εν Ούγγαρία έπεδεινώθησαν αι σχέσεις τής ούγγρικης κυβερνήσεως και του ρωμαιοκαθολικού κλήρου. Πολλοί ούγγροι ρωμαιοκαθολικοί Ιερείς συνελήφθησαν εν Βουδαπέστη «δι΄ άνατρεπτικήν δράσιν».

—Πληροφορία εκ Ρώμης άναφέρουν, ότι έπίκειται συμφωνία μεταξύ Βατικανού και Γιουγκοσλαβίας. Ώς πιθανώτερον φαίνεται, ότι το Βατικανόν θα όνομάσῃ «άποστολικόν δελεγάτον» εις Βελιγράδιον χωρίς να προχωρήσῃ προς το παρόν εις έπισήμους διπλωματικές σχέσεις.

—Η συνέλευσις τής Ρωμαιοκαθολικής Έραρχίας τής Κεντρικής Άφρικῆς άπεφάσισε τήν ίδρυσιν έπτά μονίμων έπιτροπών επί τής ποιμαντικής, τής λειτουργικής, του κλήρου και των Ιεροσπουδαστηρίων, τής παιδείας, τής ρωμαιοκαθολικής δράσεως, τής κατηχήσεως, των μέσων τής έπικοινωνίας και τής κοινωνικής δράσεως.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Η «Παγκόσμιος Μετερρυθμισμένη Έκκλησία» ώρτισε τρεις έπισήμους παρατηρητάς τής διά τήν τετάρτην περίοδον τής Β΄ Βατικανῆς Συνόδου.

—Συνήλθεν εν Παρισίοις ή έτησία γενική συνέλευσις τής «Εύαγγελικής Λουθηρανικής Έκκλησίας» τής Γαλλίας.

—Ο Άμερικανικός Σύνδεσμος των Βαπτιστών (American Baptist Association) έξακολουθει να δεχεται, ότι ο χωρισμός των φυλών άναπακρίνεται εις τήν θεϊαν τάξιν!

— Οί βρεταννοί Μεθοδισταί κατά τήν ἔτησίαν συνδιάσκεψιν αὐτῶν μέ ψήφους 601 ἐναντίον 14 ἀπεφάσισαν τήν σύναψιν στενῶν σχέσεων μέ τοὺς Ἀγγλικανούς.

ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ

Χίλιοι νέοι ἐκ τῶν τεσσάρων ἡπείρων μετέχουν κατά τὸ τρέχον ἔτος τῶν τεσσαράκοντα «οἰκουμεικῶν κατασκηνώσεων ἐργασίας», τὰς ὁποίας ὀργανώνει τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς διαφόρους χώρας τοῦ κόσμου πρὸς ἐνίσχυσιν διαφόρων κοινωνικῶν ἔργων. Ἐκάστη ἐκ τῶν κατασκηνώσεων τούτων περιλαμβάνει περὶ τοὺς 25 νέους κοί νέας ἡλικίας 19—30 ἐτῶν. Οὗτοι ἐπιδίδονται τόσον εἰς χειρωνακτικὴν ἐργασίαν εἰς οἰκοδομάς, ὅσον εἰς πνευματικὴν ἐργασίαν εἰς μαθήματα γλωσσῶν, ἱατρικῆς κ.λ.π. πρὸς ὄφελος τῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐργάζονται.

— Ἡ ἐπὶ τῆς προωθήσεως τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος γραμματεία τοῦ Βατικανοῦ ἀνεκοίνωσε τήν συγκρότησιν μικτῆς ἐπιτροπῆς ἐργασίας μεταξύ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς παγκοσμίου ὁμοσπονδίας Λουθηρανῶν.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Κατὰ πληροφορίας ἐκ Γενεύης, ἡ Βίβλος ἀκεραία εἶναι σήμερον μετεφρασμένη εἰς 236 γλώσσας, εἰς αὐτὰς δέον νὰ προστεθοῦν 289 γλώσσαι, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχει ἡ μετάφρασις μόνον τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡς καὶ μεμονωμένων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἰς ἑτέρας 700 γλώσσας καὶ διαλέκτους ἔχουν μεταφρασθῆ μόνον ὠρισμένα τεμάχια τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 46 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν ὑπαρχούσης κενῆς θέσεως ἐνὸς τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Ἁγίου Νικολάου Καλλιθέας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν Ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Τὸ πρότιστον ἔσται τὸ πτυχίον τῆς Θεολογίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16ῃ Ἰουλίου 1965

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μαρωνείας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς ὀργανικῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμ. Θεοτόκου Γρατινῆς, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων.

Ἐν Κομοτηνῇ τῇ 8ῃ Ἰουλίου 1965

† Ὁ Μαρωνείας ΠΜΟΘΕΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας

Προκειμένου νὰ πληρωθῇ ἡ θέσις τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ «Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος» ἐν Φουρνᾷ Εὐρυτανίας καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην, ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Ναυπάκτῳ τῇ 14ῃ Ἰουλίου 1965

† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κασσανδρείας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προτιθέμενοι νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐνορίας Βάβδου, 2) Ἀποταμῆς Τιμίου Προδρόμου ἐνορίας Διονυσίου, 3) Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἐνορίας Ταξιάρχου, 4) Κοιμήσεως Θεοτόκου ἐνορίας Ν. Γωνιάς, 5) Κοιμήσεως Θεοτόκου ἐνορίας Ἁγίου Μάμαντος καὶ 6) Ἁγίου Ἀντωνίου ἐνορίας Ἁγίου Ἀντωνίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τῆς Πολιτείας ἀπαιτούμενα προσόντα ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ δελτίον «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἀπάσας τὰς διακελευόμενας πιστοποιήσεις.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ 16ῃ Ἰουλίου 1965

† Ὁ Κασσανδρείας ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Χρησαύσεως τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Φραντζῆ, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Α.Ν. 807/45 ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικά μετὰ τῆς σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμῖα τῇ 17 Ἰουλίου 1965

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» Νόμου 2200/1940, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι κενωθείσαν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ ἐν Παιανίᾳ Ἱ. Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, πρὸς ἀνακήρυξιν τῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 23 Ἰουλίου 1965

Ο ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ

Ἀρχιμ. Χρ. Πολιτόπουλος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ
ΤΗΣ ΑΝΩΤ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἡ Ἀνωτ. Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, ἐκ τῆς ὁποίας μετὰ τριετῆς Θεολογικῆς καὶ Παιδαγωγικῆς σπουδῆς ἐξέρχονται Ἱερεῖς—Δημοδιδάσκαλοι διὰ τὰς παραμεθορίους περιοχάς, φέρει εἰς γνῶσιν ὅτι θὰ προσλάβῃ ἐφέτος κατόπιν ἐξετάσεων 50 σπουδαστὰς διὰ τὴν Α' Τάξιν.

Αἱ ἐξετάσεις θὰ διενεργηθοῦν ὡς μέχρι τοῦδε, ἤτοι μὲ Ἀπολυτήριον ἢ Ἀποδεικτικὸν Ἐξαταξίου Γυμνασίου ἢ Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς ἀπὸ 15—20 Σεπτεμβρίου.

Αἱ αἰτήσεις μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν δέον νὰ υποβληθοῦν τὸ βραδύτερον μέχρι τῆς 13ης Σεπτεμβρίου 1965. Διὰ περισσότεράς πληροφίας παρακαλοῦνται οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ ἀπευθύνωνται εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς ΑΕΣΘ, Θεμ. Σοφύλη 60 (Ντεπὼ) Θεο/νίκης, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐκασταχοῦ Ἱερὰς Μητροπόλεις. Ἐπίσης εἰς μελέτησον τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1965 σελ. 234), τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς ὅλους τοὺς Ἱερούς Ναοὺς.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 18 Ἰουλίου 1965

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως τῆς Σχολῆς

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀρχιμ. Δαμασκηνοῦ Γ. Ρουμελιώτου, Ἱεροκήρυκος Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μικροναξίας, Λόγος ἐπὶ χειροτονίᾳ εἰς πρεσβύτερον. Ἀθήναι 1965, σελ. 15.

Κωνσταντίνου Δ. Γεωργιούλη, Κριτικὴ εἰς τὸ βιβλίον Ἰησοῦς Χριστὸς τοῦ Θ. Κωνσταντίνου, Ἀθήναι 1965.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀνάπλασις, Ἰούνιος—Ἰούλιος 1965, ἀριθμ. φύλ. 136.
Ὁρθόδοξος Ἐπιστασία, Ἰούνιος—Ἰούλιος 1965, ἀριθμ. φύλ. 126—127.

Νέα Οἰκονομία, Ἰούλιος 1965, ἀρ. τεύχους 6 (222).

Ὁ Ὁρθόδοξος Κήρυξ, Μάιος 1965, ἀρ. 5.

Ὁ Ὅσιος Γρηγόριος, Μάιος—Ἰούνιος 1965, τεύχος 8.

Ἀναγέννησις, Ἰούνιος 1965, ἀρ. φύλλου 32.

Ὁ Ποιμὴν, Μάιος—Ἰούνιος 1965, ἀριθ. 5-6.

Ἡ Πειρωτικὴ Ἑστία, Μάρτιος—Ἀπρίλιος 1965, τεύχος 155-165.

Χριστιανικὴ Σπίθα, Μάιος 1965, ἀρ. φύλλου 280.

Ἀπόστολος Τίτος, Ἰούνιος 1965, τεύχος 6.

Σταυρός, Ἰούνιος 1965, ἀριθμ. 52.

Ὁσία Εἰρήνη ἢ Χρυσοβαλάντου, Ἰούνιος 1965, τεύχος 55.

Καὶνὴ κτίσις, Ἰούνιος 1965, ἀριθ. 628

Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς, Ἰούλιος 1965, ἀριθ. 197.

Ἡ Φωνὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, 1 Ἰουλίου 1965, ἀριθ. φύλ. 471.

Διδασχὴ, Ἰούνιος—Ἰούλιος 1965, ἀριθ. τεύχους 205.

Ἐνορία, 1 Ἰουλίου 1965, ἀριθ. 395.

Ζωή, 8, 15 καὶ 22 Ἰουλίου 1965, ἀριθ. 2449—2451.

Ἄμπελος, Ἰούλιος 1964, ἀριθ. 7.

Χριστιανός, Μάιος—Ἰούνιος 1965, τεύχος 45—46.

Ὁ Σωτὴρ, 7, 14 καὶ 21 Ἰουλίου 1965, ἀριθ. 234—236.

Χριστιανικὸν Φῶς, Ἰούνιος 1965, ἀριθ. φύλ. 69.

Συζήτησις, Ἰούλιος—Αύγουστος 1965, τεύχος 67—68.

Ἡ Φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, 10 Ἰουλίου 1965, ἀριθ. 584.

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Μάιος—Ἰούνιος 1965, τεύχος 564—565.

Πάντανος, Ἰούνιος 1965, Αριθ. 6.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΙΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος **ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ**

† Ὁ Ἐδέσσης καὶ Πέλλης **ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ**

† Ὁ Μυτιλήνης **ΙΑΚΩΒΟΣ**

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:
Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἐτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως.

Ἀπὸ τὴν τελετὴν ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου.

Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος, Ἡ ἱεροτελεστία τῆς ὀνοματοθεσίας.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Γ' φάσις τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου.

Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ὁ Ἡπειρώτης Μάξιμος ὡς πρόμαχος τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Ρωσίᾳ.

Θ.Κ.Σ., Φώτης Κόντογλου.

Ἀρχιμ. Σεβαστιανοῦ Ἀσπιώτου, Ὑπογραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Λόγος ἐπικλήδειος εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κεφαλληνίας Ἱεροθέου.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Παράρτημα.

Βιβλιογραφία.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Μενάνδρου 4—Ἀθήναι—Τηλ. 533.805

Ἵπεύθυνος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφης
Ἰασηνίδου 22—Σούρμενα